

Артър Кларк

3001: Последната одисея

На

Черийн, Тамара и Мелинда —

дано вашият век

е много по-щастлив от моя

Пролог

Първородните

Да ги наречем „първородните“. Макар в тях да нямаше абсолютно нищо човешко, те бяха от плът и кръв и когато се вглеждаха в дълбините на космоса, ги изпълваха благоговение и почуда — и самота. И веднага щом придобиха тази способност, започнаха да дирят другари сред звездите.

По време на търсенията си те се сблъскаха с живот в различни форми и наблюдаваха пътищата на еволюцията на хиляди светове. Виждаха колко често първите бледи искрици на разума трепват и угасват в космическата нощ.

И тъй като в цялата галактика не бяха открили нищо по-безценно от Разума, те навсякъде насърчаваха появата му. Превърнаха се в орачи на звездните ниви — сееха и понякога жънеха.

А понякога се налагаше безпристрастно да изкореняват плевелите.

Огромните динозаври отдавна бяха изчезнали. Тяхното обещаващо утро беше помрачено от случаен, сполетял ги от космоса удар, когато изследователският кораб навлезе в Слънчевата система след пътуване, продължило хиляда години. Той профуча покрай ледените външни планети, за кратко спря над пустините на умиращия Марс и после погледна надолу към Земята.

И търсачите видяха под себе си свят, който гъмжеше от живот. Години наред те изследваха, събираха и класифицираха. Когато научиха всичко възможно, започнаха да променят. Намесиха се в съдбата на много видове и на сушата, и в морето. Но в продължение на поне милион години нямаше да са в състояние да разберат кой от експериментите им ще донесе плодове.

Те бяха търпеливи, но все пак не бяха безсмъртни. В тази вселена със стотици милиарди слънца имаше толкова много неща за правене, а ги зовяха и други светове. И те за пореден път поеха из бездните с пълното съзнание, че никога не ще се върнат обратно по същия път. Не че се налагаше: помощниците, които оставиха след себе си, щяха да довършат останалото.

Анотация

На Земята дойдоха и си отидоха ледниците, а над тях неизменната луна продължаваше да пази тайната си от звездите. С ритъм, по-бавен от полярния лед, вълните на цивилизацията заливаха и се отдръпваха от

галактиката. Възхождаха и загиваха странни, величествени и ужасни империи, които предаваха своите познания на наследниците си.

И ето че еволюцията сред звездите пое към нова цел. Първите изследователи на Земята отдавна бяха достигнали границите на плътта и кръвта — веднага щом техните машини станаха по-добри от телата им, настана време да се преместят в тях. Те прехвърлиха първо мозъците, а сетне и мислите си в сияйни нови домове от метал и скъпоценен камък. И отново се понесоха из галактиката. Вече не строяха космически кораби. Самите те бяха такива.

Но епохата на живите машини скоро отмина. В безконечните си експерименти те се бяха научили да съхраняват познанията в тъканта на самия космос и да запазват мислите си за вечността в ледени решетки от светлина.

И така, те се преобразиха в чиста енергия, изхвърлените им на хиляди светове празни коруби за кратко потръпнаха в безмозъчен предсмъртен танц, а после се превърнаха в прах.

Сега бяха господари на галактиката и можеха да се носят сред звездите, или като нежна мъгла да се промъкват през самите цепнатини в пространството. Макар най-после да бяха свободни от тиранията на материята, те не бяха забравили съвсем произхода си от топлата тиня на отдавна изчезнало море. И чудните им уреди все още продължаваха да функционират, за да наблюдават експерименти, започнати отдавна, години по-рано.

Но вече не бяха винаги покорни на заповедите на своите творци — подобно на всички материални неща, те нямаха имунитет за покварата на Времето и неговата търпелива, вечно послушна Ентропия.

А понякога търсеха и се стремяха към свои собствени цели.

I. Стар сити

1. Кометният каубой

Капитан Димитри Чандлър [M21.04.2973/93.106/ Марс/Косм.акад.3005] — или Дим за най-добрите му приятели — беше основателно ядосан. Съобщението от Земята бе стигнало за шест часа до космическия влекач „Голиат“, който се намираше отвъд орбитата на Нептун. Ако беше закъсняло с още десет минути, можеше просто да отговори „Съжалявам, сега не мога да тръгна, току-що започнахме да разгръщаме слънчевия щит“.

Това извинение щеше да е напълно достатъчно: обвиването на кометното ядро в огледален пласт с дебелина само няколко молекули, но широк километри, не беше работа, която можеш да изоставиш по средата.

И все пак нямаше да е зле да се подчини на това смешно искане: вече бе ужасно близо до слънцето, макар и не по негова вина. Събирането на лед от пръстените на Сатурн и насочването му към Венера и Меркурий, където се нуждаеха от вода, беше започнало около 2700-та година — три века по-рано. Капитан Чандлър никога не бе успявал да открие някаква съществена разлика в картините на „преди и след“, които слънчевите еколози винаги описваха, за да обосноват обвиненията си срещу този космически вандализъм. Но все още чувствително към екологичните катастрофи от предишните векове, общественото мнение наклони везните в другата посока и при гласуването бюлетината с „Долу ръцете от Сатурн!“ получи огромно мнозинство. В резултат на това Чандлър вече не беше събирач сред пръстените, а кометен каубой.

Така че сега се намираше на значителна част от разстоянието до Алфа Кентавър и събираше комети, отклонили се от Куйперовия пояс. Тук определено имаше достатъчно лед, за да покрие Меркурий и Венера с дълбоки океани, но навярно щяха да са нужни векове, за да угасят адските им огньове и да ги направят годни за живот. Слънчевите еколози, разбира се, продължаваха да протестират срещу това,

макар че вече не бяха толкова ентусиазирани. Милионите жертви на цунами, предизвикано от тихоокеанския астероид през 2304-та — каква ирония, че ако астероидът беше паднал на сушата, щетите щяха да са далеч по-малки! — напомняха на всички бъдещи поколения, че човешката раса носи прекалено много яйца само в една крехка кошница.

Е, каза си Чандлър, и без това щяха да минат петдесет години, докато тази пратка достигне предназначението си, така че едноседмичното забавяне едва ли щеше да има съществено значение. Но щеше да му се наложи отново да прави всички изчисления за въртенето, центъра на маса и тласкателните вектори и после да ги праща обратно на Марс за проверка. Не беше зле внимателно да правиш сметките си, преди да насочиш милиарди тонове лед по орбита, която може да го отведе съвсем близо до Земята.

Както толкова често преди, погледът на капитан Чандлър се зарея към древната снимка над бюрото му. На нея се виждаше тримачтов параход, миниатюрен в сравнение с извисяващия се над него айсберг — всъщност точно като „Голиат“ в този момент.

Често си бе мислил колко невероятен е фактът, че само един-единствен, макар и дълъг живот запълва пропастта между онзи примитивен „Дискавъри“ и кораба, пътувал под същото име до Юпитер! И какво ли щяха да разберат от гледката от мостика му онези някогашни антарктически изследователи?

Със сигурност щяха да загубят ориентация, защото ледената стена, до която се носеше „Голиат“, се простираше докдето стигат очите и нагоре, и надолу. А и този лед изглеждаше странно — нямаше нищо общо с безукорната белота и синева на замръзналите полярни морета. Дори изглеждаше мръсен — какъвто всъщност и беше. Защото само деветдесетина процента от него бяха вода: останалата част представляваше дяволска смес от въглеродни и серни съставки, повечето от които стабилни само при температура малко над абсолютната нула. Разтопяването му можеше да донесе неприятни изненади — както гласеше прословутата реплика на известен астрохимик: „Кометите имат лош дъх“.

— Капитанът до целия екипаж — каза Чандлър. — Настъпи малка промяна в програмата. Помолиха ни да отложим операцията, за да проучим обект, засечен от радара на космическата охрана.

— Известни ли са подробности? — попита някой, когато масовото пълкане по корабния интерком заглъхна.

— Почти никакви, но предполагам, че става дума за поредния проект на комисията по посрещането на новото хилядолетие, който са забравили да прекратят.

Ново изпъкване: на всички вече им бе дошло до гуша от безкрайните тържества по случай края на третото хилядолетие. Беше се разнесла всеобща въздишка на облекчение, когато 1 януари 3001-ва премина спокойно и човешката раса можеше да възобнови нормалния си живот.

— Така или иначе, сигурно пак е поредната фалшива тревога, като миналия път. Ще се върнем на работа колкото можем по-скоро. Край.

Това бе третото гонене на Михаля, мрачно си помисли Чандлър, в което участваше по време на кариерата си. Въпреки многовековните изследвания Слънчевата система все още носеше изненади и навярно космическата охрана имаше основания за искането си. Надяваше се само някой идиот с развентена фантазия за пореден път да не е видял легендарния Златен астероид. Ако изобщо съществуваше — в което Чандлър не вярваше нито за миг — той не би представлявал нещо повече от минералогичен куриоз: действителната му стойност щеше да е далеч по-ниска от тази на леда, който насочваха към слънцето, за да пратят живот на пустинни светове.

Имаше обаче и друга вероятност, която Чандлър приемаше съвсем сериозно. Човешката раса вече беше пръснала роботизирани си сонди на разстояние от сто светлинни години в космоса — а монолитът на Тайхо бе достатъчен, за да напомня, че същото са правили и много по-древни цивилизации. В Слънчевата система спокойно можеше да има и други неща, дело на извънземни. Капитан Чандлър подозираше, че космическата охрана има нещо подобно предвид: иначе едва ли щеше да отклони космически влекач I клас, за да го прати след някакъв неопределен радарен сигнал.

Пет часа по-късно отпращаващият се в търсене „Голиат“ засече обекта в края на обхвата си — дори след

отчитане на разстоянието, той изглеждаше разочаровашо малък. Когато обаче стана по-ясен и силен, сигналът започна да разкрива особеностите на метален предмет, навярно дълъг около два метра. Той се движеше по орбита, водеща извън Слънчевата система, затова Чандлър беше почти сигурен, че става дума за един от безбройните боклуци, които през последното хилядолетие човечеството бе изхвърлило към звездите — и които някой ден можеха да останат единствени свидетелства за съществуването на човешката раса.

После се приближиха достатъчно за директно наблюдение и капитан Чандлър с благоговейно удивление разбра, че някой търпелив историк все още събира най-ранните сведения за Космическата ера. Колко жалко, че компютрите му бяха дали отговора само с няколко години закъснение за тържествата по случай новото хилядолетие!

— Тук „Голиат“ — гордо и тържествено излъчи към Земята Чандлър. — Приемаме на борда хилядолетен астронавт. И вече се досещам кой е той.

2. Събуждането

Франк Пул се събуди, но не си спомняше нищо. Не беше сигурен дори как се казва.

Очевидно се намираше в болнична стая: подсказваха го най-първичните му сетива, макар че очите му все още бяха затворени. Всеки дъх носеше слабия и не съвсем неприятен мирис на антисептици във въздуха и разбуждаше спомени за времето, когато — разбира се! — като безразсъден хлапак си бе счупил ребро в шампионата на Аризона по делтапланеризъм.

И отгук си спомни всичко останало. „Аз съм заместник-командир Франк Пул, офицер от екипажа на ККСАЩ^[1] «Дискавъри», изпълняващ строго секретен полет към Юпитер...“

Сякаш леден юмрук сграбчи сърцето му. Като на филм, включен на бавни обороти, той си спомни онази избягала космическа капсула, която се носеше към него, протегнала металните си щипци. После и безшумния удар — и не толкова безшумното съскане на изтичащия от скафандъра му въздух. След това — последен спомен за безпомощно въртене в космоса в напразен опит да свърже откъснатия си въздушен маркуч.

Е, какъвто и загадъчен инцидент да се беше случил със средствата за управление на космическата капсула, сега се намираше в безопасност. Сигурно Дейв бе успял да го спаси, преди недостигът на кислород да му нанесе непоправими мозъчни увреждания.

„Добрият стар Дейв! — каза си той. — Трябва да му благодаря... чакай малко!... Очевидно вече не съм на борда на «Дискавъри»... Със сигурност не съм бил в безсъзнание чак толкова дълго, че да ме върнат обратно на Земята!“

Обърканите му мисли внезапно бяха прекъснати от появата на три медицински сестри, едната от които старша, облечени в древната униформа на своята професия. Изглеждаха малко изненадани: Пул се зачуди дали не се е събудил по-рано от предвиденото и тази идея му донесе детинско задоволство.

— Привет! — след няколко опита каза той. Гласните му струни като че ли бяха ръждясали. — Как съм?

Старшата сестра му се усмихна и притисна показалец към устните си в очевидно нареждане „Не се опитвайте да говорите“. После двете сестри бързо и с отработена вещина се засуетиха около него и премериха пулса, температурата и рефлексите му. Когато едната от тях повдигна дясната му ръка и отново я пусна, Пул забеляза нещо странно. Дланта му бавно падна и като че ли не тежеше колкото обикновено. Същото се отнасяше и за тялото му, когато се помъчи да се размърда.

„Значи трябва да съм на някоя планета — помисли си той. — Или на космическа станция с изкуствена гравитация. Определено не съм на Земята — тежестта ми не е достатъчна.“

Тъкмо се канеше да зададе очевидния въпрос, когато старшата сестра притисна нещо отстрани на шията му. Пул усети леко изтръпване и отново потъна в безпаметен сън. Точно преди да заспи, имаше време за една последна объркана мисъл.

„Колко странно: те не казаха нито дума през цялото време, докато бяха при мен.“

3. Възстановяването

Когато отново се събуди и завари сестрите, изправени до леглото му, Пул се почувства достатъчно силен, за да попита:

— Къде съм? Поне това можете да ми кажете!

Трите жени размениха поглед. Очевидно не бяха сигурни какво да правят. После старшата сестра отговори, като много бавно и внимателно произнасяше думите:

— Всичко е наред, господин Пул. След малко ще дойде професор Андерсън... Той ще ви обясни.

„Какво да ми обясни? — с известно раздражение си помисли Пул. — Но тя поне говори на английски, макар че не мога да разбера с какъв акцент...“

Андерсън трябва вече да беше на път, защото вратата се отвори само няколко секунди по-късно — и Пул зърна за миг малка тълпа любопитни зяпачи, които надничаха към него. Започваше да се чувства като ново животно в зоологическа градина.

Професор Андерсън бе дребен, подвижен човек, чието лице изглежда обединяваше основни особености на няколко раси — китайска, полинезийска и нордическа — по извънредно смущаващ начин. Той поздрави Пул с вдигане на дясната си ръка, после изненадващо се ръкува с него с такава странна колебливост, сякаш изпълняваше някакво свършено несвойствено му движение.

— Радвам се да видя, че изглеждате толкова добре, господин Пул... За нула време ще ви вдигнем на крака.

И пак онзи странен акцент и бавно изговаряне на думите — но увереното му поведение край болничното легло беше присъщо за всички лекари, винаги и навсякъде.

— Радвам се да го чуя. А сега навярно можете да ми отговорите на няколко въпроса...

— Разбира се, разбира се. Само след миг.

Андерсън заговори на старшата сестра толкова бързо и тихо, че Пул успя да долови само отделни думи, няколко от които му бяха напълно непознати. После тя кимна на едната от другите две сестри. Жената отвори стенен шкаф и извади тънка метална лента, която обви около главата му.

— За какво служи това? — попита той, като онези трудни, толкова досадни за лекарите пациенти, които винаги искат да знаят какво точно им правят. — За ЕЕГ ли?

Професорът, старшата и двете сестри изглеждаха еднакво озадачени. После по лицето на Андерсън бавно плъзна усмивка.

— А... електро... енцеф... ало... грама — бавно каза той, сякаш изтегляше думата от дълбините на паметта си. — Напълно прав сте. Просто искаме да проверим мозъчните ви функции.

„Мозъкът ми ще си функционира отлично, ако ме оставите да го използвам — мислено измърмори Пул. — Но поне, изглежда, стигнахме донякъде — най-после.“

— Господин Пул — с все същия сковано официален глас рече Андерсън, сякаш говореше на чужд език, — вие, разбира се, знаете, че... пострадахте... след сериозен инцидент по време на работа извън „Дискавъри“.

Пул кимна в знак на съгласие.

— Започвам да подозирам — сухо отвърна той, — че това „пострадал“ малко омаловажава случилото се.

Андерсън видимо се отпусна и по лицето му бавно плъзна усмивка.

— Съвсем прав сте. Кажете ми какво според вас е станало.

— Ами, в най-добрия случай, след като съм загубил съзнание, Дейв Боумън ме е спасил и ме е върнал на кораба. Как е Дейв? Никой ли няма да ми каже нищо?

— Всяко нещо с времето си... а в най-лошия случай?

Като че леден вятър леко полъхна по тила на Франк Пул. Подозрението, което бавно се оформяше в ума му, започна да се превръща в увереност.

— Че съм умрял, но че са ме върнали тук — където и да се намирам — и че вие сте успели да ме съживите. Благодаря ви...

— Точно така. И се намирате на Земята. Е, поне съвсем близо до нея.

Какво искаше да каже с това „съвсем близо до нея“? Тук определено имаше гравитационно поле — така че навярно се намираше в бавно въртящото се колело на орбитираща космическа станция. Нямах значение: в момента имаше да мисли за нещо много по-важно.

Пул бързо нахвърля наум няколко сметки. Ако Дейв го беше поставил в хибернакулума, ако бе съживил останалите от екипажа, за да довършат мисията до Юпитер — хей, та той можеше да е „мъртъв“ вече пет години!

— Коя дата сме днес? — колкото може по-спокойно попита Пул.

Професорът и старшата сестра размениха поглед. Пул отново усети онзи хладен вятър по тила си.

— Трябва да ви кажа, господин Пул, че Боумън не ви е спасил. Той решил — и ние не можем да го обвиняваме — че сте безвъзвратно мъртъв. Освен това бил изправен пред отчаяно сериозна криза, която застрашавала собствения му живот... И така, вие сте продължили да се носите из космоса, минали сте покрай системата на Юпитер и сте се насочили навън към звездите. За щастие сте били толкова много под точката на замръзване, че не е имало никакъв метаболизъм — но е почти чудо, че изобщо са ви открили. Вие сте един от най-големите късметлии на Земята. Не — на света!

„Нима? — мрачно се запита Пул. — Пет години, наистина! А можеше да е цял век — или пък още повече.“

— Кажете ми всичко — настоя той.

Професорът и старшата сестра сякаш се консултираха с невидим монитор: когато двамата се спогледаха и си кимнаха в знак на съгласие, Пул предположи, че всички са включени в болничната информационна верига, свързана с лентата, която бяха поставили на главата му.

— Франк — каза проф. Андерсън, като бързо възприе ролята на дългогодишен семеен лекар, — за теб това ще е ужасен шок, но ти си в състояние да го приемеш — и колкото по-скоро научиш, толкова по-добре. Наближава началото на четвъртото хилядолетие. Повярвай ми — ти си напуснал Земята почти преди хиляда години.

— Вярвам ви — спокойно отвърна Пул. После, за негово огромно раздразнение, стаята се завъртя

наоколо му и той изпадна в несвяст.

Когато се върна в съзнание, откри, че вече не е в мрачна болнична стая, а в луксозен апартамент с приятни — и постоянно променящи се — изображения по стените. Някои от тях представляваха прочути и познати картини, други показваха сухоземни и морски пейзажи, които можеха да са от собственото му време. Нямаше нищо чуждо или тревожно — това, предполагаше Пул, щеше да дойде по-късно.

Настоящата му среда очевидно беше грижливо програмирана: той се зачуди дали някъде има еквивалент на телевизионен екран (колко канала ли имаха през третото хилядолетие?), но не успя да забележи край леглото си нито следа от каквито и да е средства за управление. В този нов свят имаше толкова много неща, които искаше да научи: Пул бе дивак, внезапно озовал се в цивилизацията.

Но първо трябваше да възвърне силите си. А и да научи езика — дори появата на звукозаписа, вече на повече от век по време на раждането на Пул, не беше успяла да предотврати настъпването на сериозни промени в граматиката и произношението. А имаше и хиляди нови думи, предимно в областта на науката и техниката, макар че той често успяваше да се досети за значението им.

По-досадни обаче бяха безбройните известни и неизвестни лични имена, които се бяха натрупали през това хилядолетие и които не означаваха нищо за него. Седмици наред, докато не събра достатъчна база данни, повечето от разговорите му трябваше да се прекъсват от кратки биографии.

Колкото повече укрепваха силите му, толкова повече нарастваше и броят на посетителите му, макар и винаги под зоркия поглед на професор Андерсън. Това бяха медици, учени от няколко дисциплини и — от най-голям интерес за него — командири на космически кораби.

Нямаше какво толкова да каже на лекарите и историците, което да не е записано някъде в гигантските бази данни на човечеството, но често беше в състояние да им покаже преки пътища и да им представи нов поглед към събитията от собственото му време. Въпреки че всички се отнасяха към него с изключително уважение и търпеливо го изслушваха, докато се мъчеше да отговаря на въпросите им, те, изглежда, нямаша желание да отговарят на неговите. Пул започна да усеща, че е жертва на прекалена закрила от културен шок и полу на шега се зачуди как би могъл да избяга от апартамента си. В малкото мигове, в които оставаше сам, той без изненада откриваше, че вратата е заключена.

И тогава появата на д-р Индра Уолис промени всичко. Въпреки името ѝ, нейният основен расов компонент, изглежда, бе японски — имаше моменти, в които Пул със съвсем мъничко въображение можеше да си я представи като съвършена гейша. Това едва ли беше подходящ облик за прочута историчка, оглавяваща катедра в университета, който все още се гордееше с истинския си бръшлян^[2]. Тя бе първият му посетител, свободно владеещ английския от собственото му време, затова с радост се запозна с нея.

— Господин Пул — с чисто делови глас започна д-р Уолис, — назначена съм за ваш официален водач и — нека се изразя така — наставник. Специализирала съм вашата епоха. Дисертацията ми беше посветена на „Гибелта на националната държава, 2000 — 2050 г.“. Смятам, че в много отношения можем да сме от полза един на друг.

— Сигурен съм в това. Първо бих желал да ме изведете оттук, за да видя малко от вашия свят.

— Точно това възнамерявам да сторя. Но преди това трябва да ви дадем идентификация. Дотогава ще сте... как се казваше? Никой. Почти няма да сте в състояние да идете където и да е или да направите каквото и да е. Никое входящо устройство няма да разпознава съществуването ви.

— Точно както и очаквах — с кисела усмивка отвърна Пул. — Започна да става така още по мое време — и на много хора тази идея не им допаднаше.

— На някои все още не им допада. Те бягат и живеят в пустошта — сега на Земята има много повече

необитаеми райони, отколкото през вашия век! Но винаги носят със себе си комуникаторите си, за да могат да повикат за помощ веднага щом изпаднат в беда. Средното време е около пет дни.

— Много жалко. Човешката раса явно върви към упадък.

Той предпазливо я изпитваше, като се мъчеше да определи границите на търпението ѝ и да скицира чертите на характера ѝ. Очевидно щяха да прекарат заедно много време и щеше да му се наложи да разчита на нея за стотици неща. И все пак Пул дори не бе сигурен дали изобщо ще я хареса: тя навярно го възприемаше просто като очарователен музеен експонат.

За негова огромна изненада, д-р Уолис се съгласи с критиката му.

— Възможно е — поне в някои отношения. Навярно сме физически по-слаби, но сме по-здрави и по-приспособени, отколкото повечето хора, живели до този момент. Могъщият дивак винаги е бил само мит.

Тя се приближи до малка правоъгълна плочка, монтирана на вратата на равнището на очите. Беше голяма приблизително колкото някое от безбройните списания, изобилствали през далечната епоха на печатното слово, и Пул забеляза, че, изглежда, във всяка стая имаше поне една такава. Обикновено бяха празни, но понякога по тях бавно течаха текстове, свършено безсмислени за него, дори когато повечето от думите му бяха познати. Веднъж плочката в неговия апартамент бе издала настойчиво пиукане, което той пренебрегна, решавайки, че някой друг ще се справи с проблема, какъвто и да е той. За щастие звукът спря също толкова внезапно, колкото беше и започнал.

Д-р Уолис допря длан до плочката и след няколко секунди я отдръпна. Тя погледна към Пул и усмихнато рече:

— Елате и вижте това.

Надписът, който внезапно се появи, бе напълно разбираем. Той бавно го прочете:

„УОЛИС, ИНДРА [Ж03.11.2970/31.885//ИСТ.ОКСФОРД]“

— Предполагам, че това означава „Жена, родена на 11 март 2970-та“. И че работите в Историческия факултет в Оксфорд. А предполагам, че „31.885“ е личен идентификационен номер. Прав ли съм?

— Отлично, господин Пул. Виждала съм някои от вашите имейл адреси и номера на кредитни карти — ужасни върволици от буквеноцифрени безсмислици, които никой не би могъл да запомни! Но всички знаем рождената си дата и тя съвпада с тази на не повече от още 99 999 души. Така че се нуждаете само от петцифрено число... и всъщност няма никакво значение, даже да го забравите. Както виждате, то е част от вас.

— Имплантант?

— Да — наночип, имплантиран при раждането, по един във всяка длан. Дори няма да усетите вкарването им. Но вие ни изправихте пред малък проблем...

— Какъв проблем?

— Четящите автомати, с които ще се срещате през повечето време, са прекалено просто устроени, за да повярват на рождената ви дата. Така че с ваше разрешение, ние я преместихме с хиляда години напред.

— Имате разрешението ми. А останалата част от идентификацията?

— Не е задължителна. Можете да я оставите празна, да дадете настоящите си интереси и местожителство — или да я използвате за лични послания, глобални или конкретни.

Някои неща, Пул бе абсолютно сигурен, изобщо не се бяха променили през вековете. Огромна част от тези „конкретни“ послания наистина щяха да са съвсем лични.

Зачуди се дали през тази епоха все още съществуват самозвани или държавни цензори — и дали усилията им за повишаване на морала на другите хора са постигнали по-голям успех, отколкото по негово време.

Щеше да му се наложи да попита д-р Уолис за това, когато я опознаеше по-добре.

4. Стая с изглед

— Франк, професор Андерсън смята, че си достатъчно силен, за да излезеш на малка разходка.

— Много се радвам да го чуя. Чувала ли си израза „да подивееш между четири стени“?

— Не, но се досещам какво означава.

Пул дотолкова се беше приспособил към ниската гравитация, че широките крачки, които правеше, му се струваха напълно нормални. Половин g, бе преценил той — точно колкото да ти даде усещане за отлично физическо състояние. По пътя си срещаша съвсем малко хора, всички непознати, но всеки един от тях ги поздравяваше с усмивка. „Вече трябва да съм една от най-известните личности на този свят — с нотка на самодоволство си каза Пул. — Това би трябвало да ми е от огромна полза — когато реша какво да правя с остатъка от живота си. Поне още един век, ако мога да вярвам на Андерсън...“

Коридорът, по който вървяха, беше абсолютно безличен, освен обозначените с номера врати, всяка от които с универсалните идентификационни плочки. Пул бе следвал Индра навярно двеста метра, когато внезапно се закова на място, шокиран, защото не беше проумял нещо толкова невероятно очевидно.

— Тази космическа станция трябва да е огромна! — възкликна той.

Индра му се усмихна.

— По твоє време не се ли е казвало „Още нищо не си зърнал“?

— „Не си видял“ — разсеяно я поправи той. Продължаваше да се опитва да прецени размерите на тази структура, когато го връхлетя поредната изненада. Кой би могъл да си представи космическа станция, достатъчно голяма, за да има метро — наистина миниатюрно, само с една мотриса със седалки за дванайсет пътника.

— Трета наблюдателна зала — нареди Индра и те безшумно и бързо потеглиха от станцията.

Пул погледна към китката си, за да види часа на сложната лента, чиито функции продължаваше да проучва. Една от по-незначителните изненади бе, че сега целият свят използва универсално време: обръкващата разпокъсаност на часовите зони беше изличена от настъпването на глобалните комуникации. През двайсет и първи век много се бе приказвало за това и дори имаше предложение слънчевото време да се замени със звездно. В такъв случай през годината слънцето щеше да прави еднакви обиколки около часовника и да залязва точно по онова време, по което е изгряло шест месеца по-рано.

От това обаче не се беше получило нищо — нито пък от още по-настойчивите опити за реформиране на календара. Както цинично бе заявено, тази работа щеше да почака постигането на съществен технологичен напредък. Някой ден със сигурност щеше да бъде поправена една от дребните Божии грешки и орбитата на Земята да бъде променена така, че всяка година да се дели на дванайсет месеца с по трийсет абсолютно еднакви дни...

Доколкото можеше да прецени по скоростта и изтеклото време, трябва да бяха изминали поне три километра, преди мотрисата безшумно да спре, вратите да се отворят и приятен механичен глас да съобщи:

— Насладете се на приятната гледка. Днес облачната покривка е трийсет и пет процента.

„Поне сме по-близо до външната стена“ — помисли си Пул. Но тук го очакваше поредната загадка — въпреки изминатото разстояние, и силата, и посоката на гравитацията оставаха неизменни! Не можеше да си представи въртяща се космическа станция, толкова огромна, че g -векторът да не се повлияе от такова изместване... Можеше ли в крайна сметка наистина да е на някоя планета? Но на който и да е друг обитаем свят в Слънчевата система щеше да се чувства по-лек — много по-лек.

Когато външната врата на станцията се отвори и той се озова в малък херметичен шлюз, Пул осъзна, че наистина трябва да е в космоса. Но къде бяха скафандрите? Той тревожно се огледа: прекалената близост с вакуума, гол и незащитен, бе против всичките му инстинкти. Стигаше му и онова преживяване...

— Почти стигнахме — успокоително каза Индра.

Отвори се и последната врата и погледът му потъна в абсолютната чернота на космоса през огромен прозорец, заоблен и вертикално, и хоризонтално. Почувства се като златна рибка в аквариум. Надяваше се, че проектантите на това дръзко произведение на инженерното изкуство са знаели какво правят. Сега със сигурност разполагаха с по-добри строителни материали, отколкото по негово време.

Макар че навън трябва да блестяха звезди, приспособените му към светлината очи не можеха да видят зад огромния заоблен прозорец нищо повече, освен черна празнота. Когато понечи да се приближи към него, за да разшири полезрението си, Индра го задържа и посочи право напред.

— Вгледай се внимателно — каза тя. — Не виждаш ли?

Пул премигна и впери поглед в нощта. Сигурно беше илюзия — дори, не дай Боже, цепнатина в прозореца!

Той завъртя глава. Не, беше самата истина. Но какво можеше да е това? Спомняше си Евклидовата дефиниция: „Линията има дължина, но не и дебелина“.

Защото по цялата височина на прозореца и очевидно над и под него, минаваше светла нишка, съвсем лесно забележима, когато я потърсеше с очи, и все пак толкова едноизмерна, че за нея не се отнасяше даже определението „тънка“. Тя обаче не бе напълно безлична: на неравни разстояния по дължината ѝ имаше едва видими по-ярки точки, като капки вода по паяжина.

Пул се приближи към прозореца и гледката продължи да се разширява, докато накрая можеше да види какво лежи под него. Беше му достатъчно познато — целият европейски континент и голяма част от Северна Африка, точно както многократно ги бе виждал от космоса. Значи в крайна сметка се намираше в орбита — навярно екваториална и на височина поне хиляда километра.

Индра го наблюдаваше с иронична усмивка.

— Прибледи се до прозореца — съвсем тихо каза тя. — Така че да можеш да погледнеш право надолу. Надявам се, че не ти се завива свят от високо.

„Колко тъпо да кажеш такова нещо на астронавт — помисли си той, докато вървеше напред. — Ако имах такъв проблем, изобщо нямаше да съм в този бизнес...“

Едва се бе доближил, когато извика „Боже мой!“ и неволно отстъпи назад от прозореца. После се взе в ръце и се осмели отново да погледне.

Гледаше надолу към далечното Средиземно море от фасадата на цилиндрична кула, чиято плавно заоблена стена говореше за диаметър от няколко километра. Но това не бе нищо в сравнение с височината ѝ, защото сградата продължаваше все надолу и надолу — и накрая изчезваше в мъглите някъде над Африка. Пул предположи, че стига чак до земната повърхност.

— На каква височина се намираме? — промълви той.

— Две хиляди километра. Но сега погледни нагоре.

Този път шокът не беше толкова силен: той предполагаше какво ще види. Кулата продължаваше нагоре и се превръщаше в блестяща нишка на фона на космическата чернота. Пул не се съмняваше, че стига чак до геостационарна орбита на трийсет и шест хиляди километра над екватора. По негово време такива фантазии бяха добре познати: не бе и сънувал, че ще ги види реализирани, но сега бяха пред очите му.

Той посочи към далечната нишка, която се издигаше от хоризонта на изток.

— Това трябва да е друга кула.

— Да — Азиатската кула. За тях ние трябва да изглеждаме по абсолютно същия начин.

— Колко са?

— Само четири, разположени на равни разстояния по екватора. Африка, Азия, Америка, Тихоокеаника. Последната е почти празна — завършени са само неколкостотин етажа. Няма какво друго да се види, освен вода...

Пул все още асимилираше тази изумителна идея, когато му хрумна смущаваща мисъл.

— По мое време вече имаше хиляди сателити на всевъзможна височина. Как избягвате сблъсъците?

Индра леко се смути.

— Знаеш ли, никога не съм мислила за това, не е в моята област. — Тя замълча за миг, очевидно ровеше из паметта си. После лицето ѝ грейна.

— Струва ми се, че преди векове е имало голяма операция по прочистването им. Просто под стационарна орбита няма каквито и да е сателити.

„Логично“ — каза си Пул. Няма и нужда от тях — четирите гигантски кули могат да изпълняват всичко необходимо, някога осигурявано от хиляди сателити и космически станции.

— И никога не е имало инциденти — сблъсъци с космически кораби, излитащи от Земята или влизащи обратно в атмосферата, така ли?

Индра изненадано го погледна.

— Вече няма. — Тя посочи към тавана. — Всички космодруми са там, където трябва — горе във външния пръстен. Струва ми се, че последната ракета е излетяла от земната повърхност преди четиристотин години.

Пул все още смилалаше това, когато вниманието му привлече едва забележима аномалия. Обучението му като астронавт го беше направило бдителен за всичко, излизащо извън границите на обичайното: в космоса това можеше да се окаже въпрос на живот и смърт.

Слънцето беше високо и не се виждаше, но лъчите му струяха през огромния прозорец и обагряха пода със сияйна ивица светлина. Под ъгъл я прерязваше друга, много по-бледа лента, така че рамката на прозореца хвърляше двойна сянка.

Пул трябваше почти да застане на колене, за да може да погледне нагоре към небето. Беше си мислил, че вече нищо не е в състояние да го изненада, но видът на две слънца за миг го лиши от дар слово.

— Какво е това? — възкликна той, когато дишането му се възстанови.

— А, не ти ли казах? Това е Луцифер.

— Земята има още едно слънце, така ли?

— Ами, то не ни дава много топлина, но изхвърли Луната от бизнеса... Преди Втората мисия да замине да те търси, това е била планетата Юпитер.

„Знаех си, че ще се наложи да уча много за този нов свят — каза си Пул. — Но изобщо не съм си представял колко точно.“

5. Учението

Пул беше едновременно изумен и възхитен, когато в стаята му докараха телевизор и го поставиха до леглото му. Възхитен, защото страдаше от слаб информационен глад — и изумен, защото този модел бе остарял още по негово време.

— Трябваше да обещаем на музея, че ще го върнем — съобщи му старшата сестра. — И предполагам, че знаете как да го използвате.

Докато си играеше с дистанционното управление, Пул усети, че го обзема остър пристъп на носталгия. Малко други предмети можеха да го върнат към детството му и към дните, в които повечето телевизори бяха прекалено глупави, за да разбират команди, изречени на глас.

— Благодаря ви, сестро. Кой е най-добрият новинарски канал?

Въпросът му очевидно я озадачи, после лицето ѝ грейна.

— А, разбирам какво искате да кажете. Но професор Андерсън смята, че още не сте съвсем готов. Затова от Архивите събраха някои неща, които ще ви накарат да се почувствате у дома.

Пул се зачуди за миг какви ли са информационните носители през тази епоха. Все още си спомняше компактдискете, а неговият ексцентричен стар чичо Джордж беше горд притежател на отбрана колекция дългосвиращи плочи. Но тази технологична надпревара трябваше да е свършила преди векове — по обичайния дарвинистки начин с оцеляването на най-годните.

Трябваше да признае, че изборът наистина е направен добре — от някой (Индра?) запознат с началото на двайсет и първи век. Нямаше нищо смущаващо — нито войни, нито насилие и съвсем малко бизнес и политика, вече загубили каквото и да е значение. Имаше няколко леки комедии, спортни срещи (откъде ли знаеха, че си е паднал по тениса?), класическа и попмузика и документални филми за дивата природа.

Освен това онзи, който беше събрал материалите, трябва да притежаваше чувство за хумор, иначе не би включил епизоди от всеки сериал на „Стар Трек“. Като съвсем малък, Пул се бе срещал и с Патрик Стюърт, и с Ленърд Нимой: чудеше се какво ли биха си помислили те, ако можеха да научат съдбата на момчето, срамежливо помолило ги за автограф.

Скоро след като започна да проучва — през повечето време на бързи обороти — тези реликви от миналото, му хрумна потискаща мисъл. Някъде беше чел, че към края на века — на неговия век! — едновременно са излъчвали приблизително петдесет хиляди телевизионни станции. Ако този брой се бе запазил — а можеше и да се е увеличил многократно — до този момент в ефира трябва да бяха излъчени милиони ТВ часове. Дори най-закоравелият циник би признал, че навярно си струва да се видят поне един милиард часа... и че милиони биха задоволени даже най-високите стандарти. Как да открие тези няколко игли в толкова гигантска копа сено?

Тази мисъл беше толкова поразителна — всъщност толкова деморализираща — че след седмица все по-безцелно прехвърляне на каналите Пул помоли да отнесат телевизора. Навярно за щастие, той имаше все по-малко време за себе си.

Не съществуваше опасност да се отегчи, благодарение на постоянната върволица не само сериозни учени, но и любопитни — и вероятно влиятелни — граждани, успели да се промъкнат през дворцовата стража,

поставена от старшата сестра и професор Андерсън. Въпреки това се зарадва, когато един ден телевизорът отново се появи — започваше да страда от симптомите на затваряне в себе си — и този път реши да прояви повече изборителност.

Крехката антика бе придружавана от Индра Уолис, която широко се усмихваше.

— Открихме нещо, което непременно трябва да видиш, Франк. Ние смятаме, че ще ти помогне да се приспособиш — във всеки случай сме сигурни, че ще ти достави удоволствие.

Пул винаги бе смятал тази забележка за гаранция за досада и се приготви за най-лошото. Но началото мигновено прикова вниманието му и го върна към някогашния му живот така, както биха могли малко други неща. Той незабавно позна един от най-прочутите гласове на неговото време и си спомни, че е гледал същата тази програма.

— Атланта, 31 декември 2000-на...

Тук е Си Ен Ен Интернешънъл, пет минути преди зората на Новото хилядолетие, с всички негови неизвестни опасности и обещания...

Но преди да се опитаме да прекрачим в бъдещето, нека хвърлим поглед хиляда години назад и се запитае: „Възможно ли е някой, живял през 1000-та година след Христа, дори бегло да си представи нашия свят или да го разбере, ако по някакво вълшебство се прехвърли през вековете?“ Почти всички технически средства, които днес приемаме за даденост, са изобретени към самия край на нашето хилядолетие — повечето през последните двеста години. Парната машина, електричеството, телефоните, радиото, телевизията, киното, авиацията, електрониката — и през един-единствен човешки живот, ядрената енергия и космическото пътуване. Какво биха могли да разберат от всичко това дори най-великите умове на миналото? Колко време Архимед или Леонардо биха запазили разума си, ако внезапно се озовяха в нашия свят? Изкусително е да смятаме, че ако се прехвърлим хиляда години напред в бъдещето, ние бихме се справили по-добре. Фундаменталните научни открития вече със сигурност са направени: макар че ще има сериозен напредък в технологията, възможно ли е да съществуват устройства, толкова вълшебни и неразбираеми за нас, колкото биха били джобният калкулатор или видеокамерата за Исаак Нютон? Навярно нашата епоха наистина е съвсем различна от предишните. Телекомуникациите, способността за запис на изображения и звуци, някога безвъзвратно загубвани, надпреварата за въздуха и космоса — всичко това е създадо цивилизация, далеч надхвърляща и най-дръзките фантазии на миналото. И не по-малко важно е, че Коперник, Нютон, Дарвин и Айнщайн дотолкова са променили начина ни на мислене и възгледите ни за вселената, че дори за най-блестящите от предците си ние може би бихме изглеждали като същества от друг вид. И дали след хиляда години потомците ни ще гледат на нас със същото съжаление, с което ние се отнасяме към нашите невежи, суеверни и покосявани от болести предци? Смятаме, че знаем отговорите на въпросите, които те дори не биха могли да зададат: но какви ли изненади ни готви третото хилядолетие? Е, ето че настъпва...

Огромна камбана започна да отмерва ударите до полунощ. Последната вибрация отекна и стихна...

— Да, така беше. Сбогом, чудесен и ужасен дваисети век...

После образът се пръсна на безброй фрагменти и думата взе друг коментатор. Той говореше с акцент, който вече беше съвсем разбираем за Пул и който мигновено го върна в настоящето.

— Сега, в първите минути на 3001 година можем да отговорим на въпроса от миналото... Хората от 2001-ва, които току-що видяхте, не биха се чувствали в нашето време толкова поразени, колкото някой от 1001-ва в тяхното. Те биха очаквали много от нашите технологични постижения — сателитните градове и колониите на Луната и планетите. Дори може би биха останали разочаровани, защото все още не сме безсмъртни и сме пратили сонди само до най-близките звезди...

Индра внезапно изключи записа.

— По-късно ще видиш останалото, Франк — вече започваш да се уморяваш. Но се надявам, че това ще ти помогне да се приспособиш.

— Благодаря ти, Индра. Ще трябва да се наспя и да смея всичко това. Но то определено доказва нещо.

— Какво?

— Трябва да съм благодарен, че не съм някой от хиляда и първа година, озовал се в две хиляди и първа. Това би било почти квантов скок: не вярвам някой да е в състояние да се приспособи към него. Аз поне зная за електричеството и няма да умра от страх, ако някой образ започне да ми говори.

„Надявам се — помисли си Пул, — че тази увереност е оправдана. Някой някога беше казал, че всяка достатъчно съвършена техника не може да се различи от вълшебството. Дали в този нов свят и аз ще се сблъскам с вълшебство — и дали ще успея да го приема?“

6. Мозъчната шапка

— Страхувам се, че ще трябва да вземете мъчително решение — каза професор Андерсън с усмивка, която неутрализира подчертаната сериозност на думите му.

— Мога да се справя, докторе. Просто ми го кажете направо.

— Преди да ви поставим мозъчната шапка, главата ви трябва да е напълно гола. Това е дилемата. При скоростта, с която расте косата ви, ще се налага да ви бръснат поне веднъж месечно. А можем да я отстраним и завинаги.

— Как се прави това?

— С лазер. Унищожават се фоликулите в корените.

— Хмм... процесът обратим ли е?

— Да, но е сложен и болезнен, и отнема седмици.

— Тогава преди окончателно да реша, ще видя как ми понася да съм плешив. Не мога да забравя какво се е случило със Самсон.

— С кого?

— Герой от прочута стара книга. Приятелката му отрязала косата му, докато спял. Когато се събудил, цялата му сила го била напуснала^[3].

— Сега си спомням — съвсем очевидна медицинска символика!

— Все пак не бих имал нищо против да се разделя с брадата си — ще се радвам веднъж завинаги да престана да се бръсна.

— Ще се погрижа за това. А каква перука ще искате?

Пул се засмя.

— Не съм особено суетен — предполагам, че ще ми е досадно и навярно няма да си правя труда да нося перука. Във всеки случай мога да реша този въпрос и по-късно.

Когато с известно закъснение го откри, фактът, че всички през тази епоха са изкуствено обезкосмени, изненада Пул. За първи път се сблъска с него, когато две от медицинските сестри без какъвто и да е признак на срам свалиха разкошните си плитки точно преди неколцина също толкова плешиви лекари да

влязат, за да му направят микробиологични тестове. Никога не се бе оказвал сред толкова много плешиви хора и отначало предположи, че това е поредната стъпка в безкрайната война на медиците срещу микробите.

Както много от догадките му, тази се оказа абсолютно погрешна и когато научи действителната причина, той се забавляваше, като броеше колко често косата на посетителите му е истинска. Отговорът беше: „Рядко при мъжете и никога при жените“. Това очевидно бе велика епоха за перукерите.

Професор Андерсън не губи време: този следобед сестрите намазаха главата на Пул с някакъв зловонен крем и когато час по-късно се погледна в огледалото, не успя да се познае. „Е — помисли си той, — навярно в края на краищата перуката не е чак толкова лоша идея...“

Поставянето на мозъчната шапка отне малко повече време. Първо трябваше да му вземат мярка, което изискваше да седи неподвижен в продължение на няколко минути, докато веществото засъхне. Докато сестрите с абсолютно непрофесионален кикот полагаха мъчителни усилия да го освободят, Пул искрено очакваше да му кажат, че главата му е с неподходяща големина.

— Ох, боли! — оплака се той.

После дойде самата шапка, метален шлем, който плътно обхващаше черепа му чак до ушите. Хрумна му носталгична мисъл: „Ех, сега да можеха да ме видят еврейските ми приятели!“ Няколко минути по-късно дотолкова свикна с него, че не усещаше присъствието му.

Вече беше готов за инсталирането — процес, представляващ инициация за почти цялата човешка раса в продължение на повече от половин хилядолетие, с нещо сходно на благоговение, осъзна Пул.

— Няма нужда да затваряте очи — каза специалистът, представен му с пищната титла „мозъчен инженер“. — Когато инсталирането започне, всичките ви сетива ще бъдат изключени. Даже очите ви да са отворени, няма да виждате нищо.

„Чудя се дали всички са толкова нервни в този момент — запита се Пул. — Това ли е последният миг, в който ще контролирам собствения си ум? И все пак вече се научих да се доверявам на техниката на тази епоха — досега не ме е подвеждала. Разбира се, както гласи старата поговорка, винаги има първи път...“

Както му бяха обещали, той не усети нищо друго, освен леко изтръпване, когато безбройните нанопроводници проникнаха през скалпа му. Всичките му сетива действаха съвършено нормално — когато огледа познатата си стая, всичко се намираше точно там, където трябваше.

Мозъчният инженер — чиято шапка, също като тази на Пул, беше свързана с уред, който спокойно би могъл да мине за лаптоп от двайсети век — окуражително му се усмихна.

— Готов ли сте? — попита той.

Имаше моменти, когато най-много подхождаха старите клишета.

— Също толкова, колкото бих могъл да съм някога — отвърна Пул.

Светлината бавно избледня — или поне така му се стори. Настана тежка тишина и дори слабата гравитация на Кулата отпусна хватката си. Той бе ембрион и плуваше в безлика празнота, макар и не в пълен мрак. Беше виждал такава едва доловима, почти ултравиолетова тъмнина в самия край на нощта само веднъж в живота си — когато се спусна повече от разумното по отвесна скала откъм външната страна на Големия бариерен риф. Поглеждайки надолу към стотиците метри кристална бездна, Пул изпита такова усещане за дезориентация, че за миг го обзе паника и едва не включи устройството за изплуване. Естествено, не спомена нищо за инцидента на лекарите от Космическата агенция...

Някъде много далеч в огромната празнота, която го обгръщаше, заговори глас. Но той не стигаше до него през ушите му, а тихо звучеше в отекващите лабиринти на мозъка му.

— Започва калибрирането. От време на време ще ви задават въпроси — можете да отговаряте наум, но навярно ще е по-добре да е на глас. Разбирате ли?

— Да — отвърна Пул и се зачуди дали устните му наистина се движат. Нямаше как да го установи.

В празнотата се появи нещо — решетка от тънки линии като огромен лист милиметрова хартия. Тя се простираше нагоре и надолу, надясно и наляво до края на полезрението му. Той се помъчи да помръдне глава, но образът не се промени.

По решетката запремигнаха цифри, прекалено бързо, за да може да ги чете — но навярно някаква верига ги записваше. Пул не успя да се сдържи и се усмихна (наистина ли бузите му се помръднаха?) на това колко позната е процедурата. Също като компютърния преглед при всеки очен лекар по негово време.

Решетката изчезна и на нейно място се появиха гладки пластове цвят, изпълващи цялото му полезрение. В продължение на няколко секунди те премигнаха от единия край на спектъра до другия.

— Можех и сам да ви го кажа — мислено измърмори Пул. — Цветовото ми зрение е отлично. Малко по-слабо от слуха ми, предполагам.

И беше съвсем прав. Слаб барабанен звън постепенно набра темпо, докато достигна най-ниското доловимо за слуха „до“, после запрепуска нагоре по гамата, докато изчезна извън звуковата бариера за човешките същества, за да навлезе на територията на прилепите и делфините.

Това бе последният от простите тестове. За кратко го изпълниха миризми и вкусове, повечето от които приятни, но някои изключително противни. После се превърна — или поне така му се стори — в марионетка на невидими конци.

Пул предположи, че проверяват невромускулния му контрол. Надяваше се да няма крайни прояви — в противен случай би изглеждал като някой в последен стадий на хорей^[4]. За миг дори получи силна ерекция, но не беше в състояние да провери дали в действителност е така. После изпадна в безпамятен сън.

Или само сънуваше, че спи? Когато се събуди, нямаше представа колко време е минало. Шлемът вече го нямаше, както и мозъчният инженер с неговата апаратура.

— Всичко мина чудесно — просия старшата сестра. — Ще са нужни няколко часа, докато проверят дали няма никакви аномалии. Ако данните ви са кейо — искам да кажа окей, утре ще имате мозъчна шапка.

Пул оценяваше усилията на антуража му да учи архаичен английски, но му се искаше старшата сестра да не е допускала тази грешка.

Когато дойде моментът за окончателното поставяне, той се чувстваше почти като дете, канещо се да разкъса обвивката на прекрасна нова играчка под коледната елха.

— Няма да се наложи пак да ви подлагаме на всички онези настройки — увери го мозъчният инженер. — Разтоварването ще започне незабавно. Ще ви направя петминутна демонстрация. Просто се отпуснете и се наслаждавайте.

Обля го нежна, успокоителна музика — макар да беше нещо много познато от собственото му време, Пул не успя да го разпознае. Пред очите му се носеше мъгла, която се разделяше, докато вървеше сред нея...

Да, той вървеше! Илюзията бе абсолютно убедителна — можеше да усети докосването на краката си до земята, а след като музиката утихна, чуваше слаб вятър, веещ из огромните дървета, които сякаш го обграждаха отвсякъде. Разпозна ги като калифорнийски секвой и се надяваше, че наистина все още съществуват някъде по Земята.

Вървеше с енергична крачка — прекалено бързо, сякаш искаше да измине колкото може по-голямо разстояние. И все пак не усещаше каквото и да е усилие — като че ли се намираще в чуждо тяло. Усещането беше подсилено от факта, че нямаше власт над движенията си. Когато се опитваше да спре или да промени посоката, не се случваше нищо. И Пул се остави на течението.

Това нямаше значение — наслаждаваше се на новото изживяване — и осъзнаваше колко силно би могъл да се пристрасти към него. „Машините за сънища“, които мнозина учени от неговия век бяха предвиждали — често с тревога — сега бяха част от ежедневието. Пул се зачуди как човечеството е успяло да оцелее: бяха му казали, че милиони са загинали с пламнали мозъци.

Разбира се, той нямаше да се поддаде на такива изкушения! Щеше да използва това прекрасно устройство, за да научи повече за света на третото хилядолетие и за минути да придобие нови умения, чието усъвършенстване иначе би му отнело години. Е, от време на време можеше да използва мозъчната шапка само за удоволствие...

Стигна до края на гората и погледът му се зарея над широка река. Без колебание нагази в нея и не усети каквато и да е тревога, когато водата покри главата му. Наистина, струваше му се малко странно, че може да продължава да диша нормално, но още по-забележителен бе фактът, че е в състояние отлично да вижда в среда, в която голото човешко око не е способно да се фокусира. Можеше да преброи всяка люспица на великолепната пъстърва, която мина покрай него, очевидно без да забелязва този странен натрапник.

Русалка! Е, винаги беше мечтал да види русалка, но смяташе, че са морски създания. Навярно понякога плуваха нагоре по течението — като съомгата, за да родят децата си? Тя изчезна, преди да успее да я попита, за да потвърди или отхвърли тази революционна теория.

Реката завършваше с прозрачна стена — той пристъпи през нея и се озова в пустинята под изгарящото слънце. Лъчите му безмилостно го жареха — и все пак можеше да гледа право към него. Дори успя да види — с неестествена яснота — архипелаг от слънчеви петна в единия му край. И — това определено не бе възможно! — зърна ефирната прелест на короната, напълно невидима, освен по време на пълна елипса, разперена като лебедови криле от двете страни на слънцето.

Всичко постепенно потъна в мрак: натрапчивата музика се завърна и заедно с нея блажената прохлада на познатата му стая. Той отвори очи (изобщо беше ли ги затварял?) и завари нетърпелива публика, очакваща реакцията му.

— Прекрасно! — почти благоговейно въздъхна Пул. — Някои неща изглеждаха... ами по-реални от действителните!

После любопитството на инженера, който изобщо не си правеше труда да го крие, започна да го дразни.

— Дори тази кратка демонстрация трябва да е съдържала огромно количество информация. Как се съхранява?

— В тези плочки — същите, които използва аудиовизуалната ви система, но с много по-голям капацитет.

Мозъчният инженер му подаде малък квадрат, очевидно направен от стъкло и посребрен от едната страна. Имаше почти същата големина, колкото компютърните дискети от младостта му, но беше два пъти по-тънък. Докато Пул го въртеше в ръце и се опитваше да види нещо в прозрачната му вътрешност, от време на време зърваше проблясъци във всички цветове на дъгата, но нищо повече.

Съзнаваше, че държи крайния продукт на хилядолетното развитие на електрооптичната технология — както и на други технологии, несъществували през неговата епоха. И не бе изненадващо, че на пръв поглед много прилича на устройствата, които познаваше. Повечето от предметите в ежедневието имаха подходяща форма и размери — ножове и вилици, книги, ръчни инструменти, мебели. Същото се отнасяше и за подвижната памет на компютрите.

— Какъв е капацитетът му? — попита Пул. — По мое време бяхме стигнали до един терабайт за нещо с тази големина. Сигурен съм, че сте много по-далеч от нас.

— Не чак толкова, колкото си мислите — съществуват граници, разбира се, определени от структурата на материята. Между другото, какво беше „терабайт“? Боя се, че съм забравил.

— Засрамете се! Кило, мега, гига, тера... това е десет на дванайсета степен байта. После идва петабайт — десет на петнайсета — повече не си спомням.

— Горещо-долу оттам започваме. Това е достатъчно, за да запишеш всичко, което можеш да преживееш през живота си.

Удивителна мисъл, и все пак не би трябвало да е толкова изненадваща. Пихтиестата маса в човешкия череп не бе много по-голяма от плочката, която Пул държеше в ръка, и не можеше да е по-ефикасна като устройство за съхраняване на информация — трябваше да се справя с толкова много други задължения.

— И това не е всичко — продължи мозъчният инженер. — С известно компресиране на данните, тя може да съхранява не само спомени — но и самата личност.

— И отново да я възпроизвежда, така ли?

— Разбира се — въпрос единствено на наномонтаж.

„И аз така чух — каза си Пул, — но изобщо не го повярвах.“

Някога в неговия век беше изглеждало достатъчно невероятно, че цялото дело на който и да е велик творец може да се запише само на един мъничък диск.

А сега, нещо също толкова малко можеше да побере и самия творец.

7. Въвеждане в обстановката

— Щастлив съм — каза Пул, — че след всички тези векове Смитсъновият институт все още съществува.

— Сигурно няма да го познаете — отвърна гостът, който се беше представил като д-р Алъстър Ким, директор на Института по астронавтика. — Особено сега, когато е пръснат из цялата Слънчева система. Основните извънземни сбирки са на Марс и Луната и много от експонатите, които законно ни принадлежат, все още пътуват към звездите. Някой ден ще ги настигнем и ще ги върнем у дома. Особено сме нетърпеливи да вземем „Пайъниър 10“ — първият създаден от човека предмет, напуснал Слънчевата система.

— Струва ми се, че и аз съм щял да го последвам, когато са ме открили.

— Извадили сте късмет — а и ние. Може би ще успеете да хвърлите светлина върху много неща, които не знаем.

— Честно казано, съмнявам се, но ще направя всичко по силите си. Не си спомням нищо за времето, след като онази побесняла космическа капсула ме връхлетя. Макар все още да ми се струва невероятно, казвали са ми, че за това е бил виновен Хал.

— Така е, но това е сложен въпрос. Всичко, което сме успели да научим, е на този запис — двайсетина часа, но навярно можете да прехвърлите голяма част от него на бързи обороти.

Вие, разбира се, знаете, че Дейв Боумън е излязъл с втората капсула, за да ви спаси — но после се озовал заключен извън кораба, защото Хал отказал да отвори вратите на шлюза.

— Защо, за Бога?

Д-р Ким леко потръпна. Пул не за пръв път забелязваше такава реакция.

(„Трябва да внимавам за езика си — помисли си той. — Изглежда, в тази култура «Бог» е мръсна дума — трябва да питам Индра.“)

— В инструкциите на Хал е имало сериозна програмна грешка — бил му е предоставен контрол върху аспекти от мисията, за които вие с Боумън не сте знаели. Всичко е в запис... Във всеки случай, той също прекъснал животоподдържащите системи на тримата хибернавти — екипаж Алфа — и Боумън трябвало да изхвърли трупове им в космоса.

„Значи двамата с Дейв сме били Бета екипаж — още нещо, което не знаех...“

— Какво се е случило с тях? — попита Пул. — Нямало ли е възможност да бъдат спасени като мен?

— Боя се, че не. Ние проверихме, разбира се. Боумън ги изхвърлил няколко часа след като успял да си възвърне управлението от Хал, така че техните орбити са били малко по-различни от вашата. Точно колкото да изгорят в Юпитер — докато вие сте минали покрай него и сте получили гравитационно ускорение, което за още няколко хиляди години е щяло да ви отведе в мъглявината Орион... Като действал само с ръчен контрол — наистина фантастична работа! — Боумън успял да изведе „Дискавъри“ в орбита около Юпитер. И там се сблъскал с онова, което Втората експедиция нарече „Големия брат“ — очевиден близък на монолита на Тайхо, само че стотици пъти по-голям. И там сме го загубили. Той напуснал „Дискавъри“ с останалата космическа капсула и се отправил на среща с Големия брат. В продължение на почти хиляда години бяхме преследвани от последното му съобщение: „За Деус^[5] — пълно е със звезди!“.

„Ето го пак! — каза си Пул. — Няма начин Дейв да е казал това... Трябва да е било «За Бога — пълно е със звезди!».“

— Очевидно капсулата е била привлечена в Монолита от някакво инерционно поле, защото тя — а навярно и Боумън — са били подложени на ускорение, което би трябвало мигновено да ги смаже. И това е цялата информация, с която сме разполагали в продължение на близо десет години до смесената руско-американска мисия „Леонов“.

— Която открила изоставения „Дискавъри“ и доктор Чандра успял да се качи на борда му и да реактивира Хал. Да, зная това.

Д-р Ким изглеждаше леко смутен.

— Извинете ме, не бях сигурен какво вече са ви казали. Така или иначе, тъкмо тогава започнали да се случват още по-странни неща. Очевидно появата на „Леонов“ задействала нещо в Големия брат. Ако няхме тези записи, никой не би повярвал в случилото се. Нека ви покажа... това е доктор Хейууд Флойд на нощна вахта на „Дискавъри“ след реактивирането му. Разбира се, вие ще познаете всичко.

„Наистина го познавам: колко странно е да видиш отдавна починалия Хейууд Флойд, седнал на старото ми кресло, както и немигащото червено око на Хал, което наблюдава всичко наоколо. А още по-странно е, когато си помисля, че двамата с Хал сме претърпели едно и също възкресение от мъртвите...“

На един от мониторите се получи съобщение и Флойд лениво отговори:

— Добре, Хал. Кой се обажда?

ЛИПСВА ИДЕНТИФИКАЦИЯ.

Флойд изглеждаше леко раздразнен.

— Много добре. Предай ми съобщението, моля.

ОПАСНО Е ДА ОСТАНЕТЕ ТУК. ДО ПЕТНАЙСЕТ ДНИ ТРЯБВА ДА СИ ТРЪГНЕТЕ.

— Това е абсолютно невъзможно. Прозорецът ни на излитане ще се отвори чак след двайсет и шест дни. Нямаме достатъчно гориво, за да потеглим по-рано.

ТЕЗИ ФАКТИ СА МИ ИЗВЕСТНИ. ВЪПРЕКИ ТОВА ДО ПЕТНАЙСЕТ ДНИ ТРЯБВА ДА СИ ТРЪГНЕТЕ.

Хейууд Флойд бавно се обърна на въртящото се кресло с гръб към пултовете и ключовете на компютърния дисплей, за да погледне към покритата със самозалепваща се материя пътека.

— Внимателно проследете това — каза д-р Ким.

„Сякаш има нужда да ми напомнят“ — помисли си Пул.

Наблюдателната палуба на „Дискавъри“ беше много по-прашна, отколкото си я спомняше, затова предположи, че системата за филтриране на въздуха все още не е била включена. През огромните прозорци струяха успоредните лъчи на далечното, но въпреки това ярко слънце и осветяваха безброй танцуващи точки в класическа демонстрация на Брауново движение.

И ето че с тези пращинки започна да се случва нещо странно — някаква сила сякаш ги направляваше, като отдалечаваше едни и приближаваше други, докато всички не се срещнаха на повърхността на куха сфера. С диаметър около метър, тя увисна за миг във въздуха като гигантски сапунен балон. После се издължи в елипсоид, чиято повърхност започна да се набръчква, да образува гънки и неравности. Пул не се изненада чак толкова, когато постепенно се оформи човешко тяло.

Бе виждал такива фигури в музеи и на научни изложби, само че излети от стъкло. Но този пращен призрак дори не се приближаваше до анатомична точност — напомняше на груба глинена статуетка или на някое от примитивните произведения на изкуството, откривани в нишите на пещерите от каменната епоха. Грижливо моделирана беше само главата — а лицето без каквото и да е съмнение, принадлежеше на командир Дейвид Боумън.

ЗДРАВЕЙТЕ, ДОКТОР ФЛОЙД. СЕГА ВЯРВАТЕ ЛИ МИ?

Устните на фигурата изобщо не помръдваха. Пул разбра, че гласът — да, определено гласът бе на Боумън — всъщност идва от високоговорителната решетка.

ТОВА МИ Е МНОГО ТРУДНО И РАЗПОЛАГАМ С МАЛКО ВРЕМЕ. ПОЗВОЛИХА МИ ДА ОТПРАВЯ ТОВА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ. ИМАТЕ САМО ПЕТНАЙСЕТ ДНИ.

— Защо... и какво представлявате вие?

Но призрачната фигура вече избледняваше и зърнистата ѝ обвивка отново се разпадаше на отделни пращинки.

СБОГОМ, ДОКТОР ФЛОЙД. ПОВЕЧЕ НЕ МОЖЕМ ДА РАЗГОВАРЯМЕ. НО АКО ВСИЧКО Е НАРЕД, МОЖЕ ДА ПОСЛЕДВА ОЩЕ ЕДНО СЪОБЩЕНИЕ.

Докато образът изчезваше, Пул не успя да се сдържи и се усмихна на онова старо клише от космическата ера. „Ако всичко е наред“. Колко пъти бе чувал този израз преди мисия!

Призракът изчезна: останаха само танцуващите пращинки, които подновиха случайното си движение във въздуха. Пул се върна към настоящето с усилие на волята.

— Е, командире, какво мислите за това? — попита Ким.

Пул все още беше потресен и му трябваша няколко секунди, преди да е в състояние да отговори.

— Лицето и гласът бяха на Боумън — кълна се. Но какво беше това?

— Тъкмо по този въпрос продължаваме да спорим и досега. Наречете го холограма, прожекция —

разбира се, има много начини да се фалшифицира при желание — но не и при онези обстоятелства! Пък и при онова, което се случи после.

— Луцифер ли?

— Да. Благодарение на онова предупреждение, те имали достатъчно време да избягат, преди Юпитер да се взриви.

— Значи каквото и да представлява, онова нещо с лицето на Боумън е имало приятелски намерения и се е опитвало да помогне.

— Вероятно. И това не е последният път, когато се е появявало. Възможно е тъкмо на него да принадлежи онова „още едно съобщение“, предупреждаващо ни да не се опитваме да кацаме на Европа^[6].

— И никога ли не сте кацали?

— Само веднъж, при това инцидентно — когато трийсет и шест години по-късно „Галъкси“ бил отвлечен и принудително приземен там, а неговият кораб-близък „Юнивърс“ трябвало да го спаси. Всичко е тук — наред с малкото, което робомониторите ни показаха за европейците.

— Нямам търпение да ги видя.

— Те са амфибии с всякаква форма и големина. Веднага щом Луцифер започна да топи леда, който покриваше целия им свят, европейците изплуваха от морето. Оттогава се развиват със скорост, която изглежда биологически невъзможна.

— От онова, което си спомням за Европа, там нямаше ли много пукнатини в леда? Навярно вече са били започнали да използват през тях и да се оглеждат наоколо.

— Това е широко възприета теория. Но има и друга, много по-абстрактна. Може да е свързано с Монолита по начини, които не разбираме. Появата на тази теория е резултат от откриването на ТМА-0, почти петстотин години след вашето време точно тук, на Земята. Предполагам, че са ви разказали за това?

— Съвсем бегло — трябваше да наваксам с толкова много неща! Името ми се струваше смешно — тъй като не е магнитна аномалия — и е в Африка, не на Тайхо!

— Напълно прав сте, разбира се, но просто свикнахме с него. И колкото повече научаваме за Монолитите, толкова по-загадъчни стават. Най-вече защото все още са единственото реално доказателство за развита извънземна технология.

— Тъкмо това ме изненада. Мислех си, че вече трябва да сме засекли радиосигнали отнякъде. Астрономите започнаха да търсят още когато бях дете!

— Ами, има една податка, която е толкова ужасяваща, че дори не ни се ще да мислим за нея. Чували ли сте за Нова Скорпио?

— Не, струва ми се.

— Отделни звезди постоянно се превръщат в нови, разбира се — а тази не беше особено внушителна. Но преди да се взриви, беше известно, че Нова Скорпио има няколко планети.

— Обитаеми ли?

— Няма абсолютно никакъв начин да определим — радионаблюдателите не бяха засекли нищо. И ето го кошмарът... За щастие, автоматичният патрул по новите регистрира събитието още в самото начало. И то не започна от звездата. Първо избухна една от планетите и взриви слънцето си.

— За Бо... извинете, продължавайте.

— Разбирате какво означава това. Не е възможно планета да се превърне в нова — освен по един-единствен начин.

— Някога прочетох в един научнофантастичен роман изключително гадна шега: „свръхновите са промишлени инциденти“.

— Не ставаше въпрос за свръхнова — но и онова може да не е шега. Най-широко възприетата теория е, че и някой друг е използвал вакуумна енергия и че е загубил контрол над нея.

— Възможно е и да е имало война.

— Също толкова ужасно — навярно никога няма да разберем. Но тъй като собствената ни цивилизация зависи от същия енергиен източник, разбирате защо Нова Скорпио понякога ни носи кошмари.

— А по мое време имяхме само ядрени реактори, от които да се страхуваме!

— С това вече е свършено, слава на Деус. Но всъщност исках да ви разкажа още нещо за откриването на ТМА-0, защото бележи повратен момент в човешката история. Откриването на ТМА-1 на Луната беше достатъчен шок, но петстотин години по-късно последва още по-силен. При това много по-близо. Там долу — в Африка.

8. Завръщане в Олдувай

„Семейство Лики — често си казваше д-р Стивън Дел Марко — изобщо нямаше да познаят този район, въпреки че се намираще само на дванайсет километра от мястото, където пет века по-рано Луис и Мери изкопаха първите ни предци.“ Глобалното затопляне и Малката ледникова епоха (съкратена с чудеса от героична технология) бяха преобразили пейзажа и напълно бяха променили флората и фауната му. Дъбове и борове все още се бореха за пространство, за да видят кой ще оцелее след климатичните промени.

А и беше невероятно, че до настоящата 2513 г. в Олдувай изобщо е останало нещо неизровено от антрополози ентузиаста. Последните наводнения обаче — каквито вече не би трябвало да има — наново изваяха района и свалиха няколко метра хумус. Дел Марко се възползва от тази възможност — и там, в края на обхвата на дълбочинния радар, откри нещо, в което едва повярва.

Трябваше му повече от година на бавни и внимателни разкопки, за да стигне до онзи призрачен образ и да разбере, че действителността е по-странна от онова, което е дръзвал да си представя. Автоматичните изкопни машини бързо свалиха първите няколко метра, после местата им заеха традиционните робски екипи от студенти. Помагаше им — или им пречеше — група от четири конги, за които Дел Марко смяташе, че носят повече неприятности, отколкото си струваше да понася. Студентите обаче обожаваха генетично променените горили, към които се отнасяха като към бавноразвиващи се, но любими деца. Носеха се слухове, че връзките помежду им невинаги са чисто платонични.

Последните няколко метра обаче изискваха изцяло човешки ръце, обикновено държащи четки за зъби — при това с мек косъм. И после всичко беше готово: откритото от Хауърд Картър злато в гробницата на Тутанкамон не можеше и да се сравнява с това съкровище. От този момент нататък, Дел Марко го знаеше, човешките разбирания и философии безвъзвратно щяха да се променят.

Монолитът изглеждаше абсолютен близък на открития на Луната пет века по-рано: дори районът на разкопките беше почти идентичен по големина. И също като ТМА-1, повърхността му изобщо не отразяваше светлината — с еднакво безразличие поглъщаше и изпепеляващите лъчи на африканското слънце, и бледото сияние на Луцифер.

Докато водеше колегите си — директори на най-известните музеи в света, трима прочути антрополози, шефове на две медийни империи — в изкопа, Дел Марко се чудеше дали такава група от високопоставени

мъже и жени някога е била толкова тиха в продължение на толкова много време. Но такава бе въздействието, което този абаносов правоъгълник оказваше върху всички посетители, щом осъзнаеха значението на хилядите заобикалящи го артефакти.

Защото тук имаше истинска археологическа съкровищница — грубо изработени кремъчни сечива, безчет кости, някои животински, други човешки, и почти всички грижливо подредени. Векове — не, хилядолетия наред — тези жалки дарове били носени тук от създанията, в чиито глави проблясвали първите искрици на разум, като дан за чудото, надхвърлящо техните разбирания.

„А и нашите“ — често си мислеше Дел Марко. И все пак той бе сигурен в две неща, макар да се съмняваше, че изобщо е възможно да ги докаже.

Това беше мястото, откъдето — във времето и пространството — човешкият вид водеше своя произход.

И този Монолит бе първият от неговите многобройни божества.

9. Небесният свят

— Снощи в спалнята ми имаше мишки — полу на шега се оплака Пул. — Можеш ли да ми намериш котка?

Д-р Уолис изглеждаше озадачена, после се разсмя.

— Трябва да си чул почистващите микроти — ще наредя да проверят програмирането им, за да не те безпокоят. Гледай да не настъпиш някой, ако го хванеш на работа — в противен случай ще повика за помощ и всичките му приятели ще се стекат да събират парчетиите.

Толкова много за учене — толкова малко време! Не, това не беше вярно, напомни си Пул. Спокойно можеше да му остава още цял век благодарение на медицинската наука през тази епоха. Тази мисъл вече започваше да го изпълва по-скоро с тревога, отколкото с удоволствие.

Сега поне с лекота можеше да следи повечето разговори и се бе научил да произнася думите така, че Индра да не е единствената, която е способна да го разбира. Радваше се, че английският е станал световен език, макар все още да се използваша френски, руски и китайски.

— Имам още един проблем, Индра, и предполагам, че ти си единственият човек, който може да ми помогне. Защо когато казвам „Бог“, хората изглеждат смутени?

Индра изобщо не изглеждаше смутена — всъщност тя се засмя.

— Това е много сложен въпрос. Искане ми се старият ми приятел доктор Хан да беше тук, за да ти го обясни — но той е на Ганимед и се грижи за всеки останал истински вярващ, когото успее да открие там. Когато всички стари религии загубиха вярата на хората — някой път ще ти разкажа за папа Пий XX, един от най-великите мъже в историята! — ние все още се нуждаехме от дума за Първопричината или за Твореца на вселената, ако такъв изобщо съществува... Имаше много предложения — Део, Тео, Юпитер, Брама. Всички бяха изпитани и някои от тях все още се използват — особено любимото на Айнщайн, „Стареца“. Но днес, изглежда, е на мода Деус.

— Ще се помъча да го запомня, но все пак ми се струва тъпо.

— Ще свикнеш. Ще те науча на няколко сравнително приемливи ругатни, с които да изразяваш чувствата си...

— Казваш, че всички стари религии били дискредитирани. В какво тогава вярват хората днес?

— В колкото могат по-малко. Всички сме или деисти, или теисти.

— Нищо не разбирам. Дай ми определенията, моля те.

— По твое време са били малко по-различни, но ще ти кажа най-новата версия. Теистите вярват, че съществува не повече от един Бог, а деистите, че съществува не по-малко от един Бог.

— Страхувам се, че разликата ми се губи.

— Ще се удивиш колко яростни спорове се водят. Преди пет века някой използвал онова, което е известно като сюрреална математика, за да докаже, че между теисти и деисти съществуват безкраен брой степени. Разбира се, както повечето, които се занимават с безкрайността, той превъртял. Между другото, най-известните деисти са американци — Вашингтон, Франклин, Джеферсън.

— Те са живели малко преди моето време — макар че ще се изненадаш колко много хора не го съзнават.

— А сега имам добра новина. Джо — професор Андерсън — най-после даде своето разрешение. Вече си в достатъчно добра форма, за да се преместиш в постоянна квартира.

— Това наистина е добра новина. Всички тук се отнасяха добре към мен, но ще се радвам да имам свое собствено жилище.

— Ще ти трябват нови дрехи и някой, който да ти показва как да ги носиш. И да ти помага със стотиците дребни ежедневни неща, които могат да ти губят толкова много време. Затова си позволихме волността да ти намерим личен помощник. Влез, Данил...

Данил беше дребен, светлокестеняв мъж на около трийсет и пет години, който изненада Пул, като не размени с него обичайния поздрав с допир на длани за автоматичен обмен на информация. Всъщност оказа се, че Данил няма идентификация: винаги, когато се налагаше, той вадеше малък пластмасов правоъгълник, очевидно изпълняващ същата функция като електронните карти от двайсет и първи век.

— Данил ще бъде твой водач и... как беше думата? Никога не мога да я запомня — звучи почти като „триножник“. Специално е обучен за тази работа. Сигурна съм, че ще ти е от полза.

Въпреки че оцени жеста, това го накара да се почувства малко неудобно. Прислужник, леле! Не можеше да си спомни някога да е виждал такъв — по негово време те вече бяха изчезващ вид. Пул започваше да се чувства като герой от английски роман от началото на двайсети век.

— А докато Данил организира пренасянето ти, ние с теб ще идем на малко пътуване нагоре... до лунния етаж.

— Прекрасно. На какво разстояние се намира?

— А, на дванайсестина хиляди километра.

— Дванайсет хиляди! Това ще ни отнеме часове!

Индра изглеждаше изненадана от забележката му, после се усмихна.

— Не чак толкова много, колкото си мислиш. Не — все още нямаме телепортатори като в „Стар Трек“ — макар че, струва ми се, продължават да работят по въпроса! Така че имаш избор — въпреки че съм сигурна какво ще предпочетеш. Можем да се качим с външен асансьор и да се наслаждаваме на гледката, или да вземем вътрешен и да похапнем, докато гледаме някакво леко представление.

— Не мога да си представя, че някой би поискал да остане вътре.

— Ще се изненадаш. За някои хора е прекалено шеметно — особено за посетители от по-долните етажи. Дори планинари, които твърдят, че са свикнали с височини, могат да позеленеят, когато се издигнат на хиляди километри, вместо метри.

— Ще рискувам — усмихнато отвърна Пул. — Бил съм и по-високо.

Когато минаха през двойния шлюз във външната стена на Кулата (представяше ли си, или наистина изпита странно чувство за дезориентация?), двамата се озоваха в нещо, което изглеждаше като зала на много малък театър. Вътре имаше пет реда от по десет седалки, насочени към един от огромните панорамни прозорци, които все още смущаваха Пул, тъй като не можеше да забрави стотиците тонове въздушно налягане, опитващи се да ги пръснат на парченца в космоса.

Дванайсетината други пътници, които навярно никога не се бяха замисляли по този въпрос, изглеждаха напълно спокойни. Щом го познаха, всички му се усмихнаха, любезно кимнаха, после се извърнаха, за да се насладят на гледката.

— Добре дошли в „Небесната зала“ — приветства ги неизбежният автоглас. — Изкачването започва след пет минути. На долния етаж ще намерите освежителни напитки и тоалетни.

„Колко точно ще продължи това пътуване? — зачуди се Пул. — Нататък и обратно ще изминем повече от двайсет хиляди километра. В предишния си живот на Земята никога не съм преживявал подобно нещо.“

Докато чакаха изкачването да започне, той се наслаждаваше на шеметната панорама, разкриваща се две хиляди километра надолу. В северното полукукло бе зима, но климатът наистина драстично се беше променил, защото на юг от арктическия кръг почти нямаше сняг.

Над Европа имаше съвсем малко облаци и се виждаха толкова много подробности, че замъгляваха погледа. Пул един по един разпозна големите градове, чиито имена отекваха към далечни векове — те бяха започнали да изчезват още по негово време, когато комуникационната революция промени лицето на света, а сега бяха останали още по-малко. Освен това видя водни басейни на най-невероятни места — северносахарското езеро Саладин представляваше едва ли не малко море.

Пул бе дотолкова погълнат от гледката, че изобщо забрави за времето. Внезапно осъзна, че са изтекли много повече от пет минути — и все пак асансьорът сякаш продължаваше да стои неподвижен. Дали нещо не се беше повредило, или просто очакваха закъснели пътници?

И после разбра нещо толкова необикновено, че отначало не повярва на собствените си очи. Панорамата се бе разширила, сякаш вече се бяха издигнали със стотици километри! Пред погледа му в рамката на прозореца бавно продължаваха да се появяват нови детайли от планетата долу.

Тогава му хрумна очевидното обяснение и той се засмя.

— Спокойно можеше да ме измамиш, Индра! Мислех си, че това е самата действителност — а не видеопроекция!

Тя го погледна с иронична усмивка.

— Я пак си помисли, Франк. Започнахме да се издигаме, преди десетина минути. Вече трябва да се движим с... о, поне с хиляда километра в час. Макар да са ми казвали, че тези асансьори могат да достигат максимално ускорение от сто g, при това малко разстояние ние няма да вдигнем повече от десет.

— Това не е възможно! Шест g е максимумът, на който ме подлагаха в центрофугата и хич не ми беше приятно да тежа половин тон. Сигурен съм, че откакто влязохме тук, изобщо не сме се помръдвали.

Пул леко бе повишил глас и внезапно осъзна, че другите пътници се преструват, че не забелязват нищо.

— Не разбирам как става, Франк, но се нарича „инерционно поле“. И се бележи със символа „С“ — по името на прочут руски учен, Сахаров.

Мозъкът му бавно асимилира информацията и едновременно с това го обзе чувство на благоговейна почуда. Това наистина беше „техника, неразличима от вълшебство“.

— Някои от приятелите ми мечтаеха за „космически двигатели“ — енергийни полета, които да изместят

ракетите и да позволяват движение без каквото и да е усещане за ускорение. Повечето от нас ги смятахме за луди, но, изглежда, са били прави! Все още ми е трудно да повярвам... и ако не греша, теглото ни започва да намалява.

— Да — приспособява се към лунните стойности. Когато излезем навън, ще почувстваш, че сме на Луната. Но, за Бога, Франк — забрави, че си инженер и просто се наслаждавай на гледката.

Това беше добър съвет, но дори докато наблюдаваше Африка, Европа и голяма част от Азия да се появяват в ползрението му, Пул не можеше да откъсне мислите си от това удивително откритие. И все пак не трябваше да е чак толкова изненадан: знаеше, че от негово време насетне е постигнат огромен напредък в областта на космическите двигатели, но не бе съзнавал, че имат толкова драматично приложение в ежедневието — ако този термин можеше да се отнесе за обитаването на небостъргач с височина трийсет и шест хиляди километра.

А епохата на ракетите трябва да беше завършила векове по-рано. Всичките му познания по двигателни системи и горивни камери, йонни тласкачи и ядрени реактори бяха тотално остарели. Естествено, това вече нямаше значение — но той разбираше тъгата, която трябва да бе изпитал капитанът на платноходен кораб, когато платното беше отстъпило мястото си на парата.

Настроението му рязко се промени. Пул не успя да се съдържи и се усмихна, когато автогласът съобщи:

— Пристигане след две минути. Моля, погрижете се да не оставяте каквито и да е лични вещи тук.

Колко често бе чувал същото предупреждение по време на някой полет! Той си погледна часовника и с изненада откри, че са се издигали по-малко от половин час. Това означаваше средна скорост поне два-сет хиляди километра в час. И все пак не бяха усетили никакво движение. Нещо повече — през последните десетина минути трябва да бяха намалявали скоростта си толкова бързо, че според всички закони би трябвало да са се залепили за покрива с глави, сочещи надолу към Земята!

Вратите безшумно се разтвориха и докато излизаше навън, Пул отново усети слабата дезориентация, която беше забелязал на влизане в асансьорната зала. Този път обаче знаеше какво означава това: минаваше през преходната зона, в която инерционното поле се застъпваше с гравитацията — на този етаж, равна на лунната.

Макар че гледката на отдалечаващата се Земя бе величествена дори за астронавт като него, в нея нямаше нищо неочаквано или изненадващо. Но кой би могъл да си представи гигантска зала, очевидно обхващаща цялата широчина на Кулата, така че отсрещната стена се намираше на повече от пет километра разстояние? Навярно на Луната и Марс вече имаше още по-големи затворени пространства, но това определено трябва да беше едно от най-огромните в самия космос.

Стояха на наблюдателната платформа, издигната на петдесет метра на външната стена, и пред тях се разкриваше удивително разнообразна панорама. Очевидно бе направен опит за възпроизвеждане на най-различни географски райони от Земята. Точно под тях имаше няколко стройни дървета, които Пул отначало не успя да разпознае: после разбра, че са дъбове, приспособени към една шеста от нормалната им гравитация. „Как ли биха изглеждали тук палми? — зачуди се той. — Навярно като гигантски тръстики...“

В далечината се виждаше малко езеро, в което се вливаше река, извираща се из тревиста равнина и после изчезваща в нещо, напомнящо на гигантска смокиня. Какъв бе източникът на водата? Пул беше доловил далечен барабанен звън и когато плъзна поглед по леко заоблената стена, откри миниатюрна Ниагара със свършена дъга, издигнала се в пръските над нея.

Можеше да остане там с часове и да се възхищава на гледката, без да изчерпа всички чудеса в тази сложна и блестящо замислена симулация на планетата под тях. Докато там се оформяха все нови и враждебни екосистеми, човешката раса навярно изпитваше постоянно нарастваща необходимост да си спомня своя произход. Разбира се, дори по негово време във всички градове имаше паркове, които — макар и далечно — напомняха за Природата. Същият замисъл трябва да действаше и тук, само че в много по-грандиозен мащаб. Сентръл парк, Африканската кула!

— Хайде да слезем долу — каза Индра. — Има толкова много за гледане, а не мога да идвам тук толкова често, колкото ми се иска.

Макар че при тази ниска гравитация вървяха почти без усилие, от време на време се възползваха от малка монорелсова мотриса и веднъж спряха да се освежат в кафене, умело скрито в дънера на секвоя, която трябва да беше висока поне двеста и петдесет метра.

Наоколо имаше съвсем малко хора — техните спътници отдавна бяха изчезнали — и двамата сякаш имаха цялата тази прелест само за себе си. Всичко бе толкова красиво поддържано, навярно от цели армии роботи, че от време на време Пул си спомняше за екскурзията си в Дисниленд като малък. Но тук беше още по-прекрасно: нямаше тълпи и почти нищо не подсказваше за човешката раса и нейните творения.

Възхищаваха се на превъзходна колекция от орхидеи, някои с невероятна големина, когато Пул бе сполетян от един от най-силните шокове в живота му. Докато минаваха покрай типична градинарска барака, вратата се отвори и навън се появи самият градинар.

Франк Пул винаги се беше гордял със самообладанието си и никога не си бе представял, че като здравомислещ възрастен ще е в състояние да издаде уплашен вик. Но като всяко момче от неговото поколение, той беше гледал всички филми от серията „Джурасик парк“ — и можеше да познае раптора, когато погледът му срещнеше неговия.

— Ужасно съжалявам — с очевидна загриженост каза Индра. — Изобщо не ми дойде наум да те предупредя.

Опънатите нерви на Пул постепенно се отпуснаха. Разбира се, в този навярно прекалено подреден свят не можеше да има каквато и да е опасност, но все пак...!

Динозавърът отвърна на погледа му с очевидна липса на всякакъв интерес, после се пхна обратно в колибата си и отново се появи навън с гребло и градинарски ножици в голяма, увиснала през рамото му торба. С птича походка той бавно се отдалечи от тях, без изобщо да поглежда назад, докато не изчезна зад някакви десетметрови слънчогледи.

— Трябваше да ти обясня — замислено каза Индра. — Когато можем, предпочитаме да използваме биоорганизми, вместо роботи — предполагам, че можеш да го наречеш въглероден шовинизъм. Виж сега, съществуват само няколко животни, които донякъде могат да си служат с ръце, и по едно или друго време ние сме използвали всичките. А ето и загадката, която никой не е успял да реши. Логично е да се мисли, че усъвършенстваните тревопасни като шимпанзетата и горилите ще са подходящи за такъв вид работа. Е, обаче не са — липсва им търпение за нея. Но месоядните, като този наш приятел тук, са изключително подходящи и лесно се подлагат на дресировка. Нещо повече — ето ти поредния парадокс! — след като бяха изменени, те станаха кротки и добродушни. Разбира се, зад тях стоят почти хиляда години генно инженерство, а виж какво е постигнал с вълка първобитният човек, при това само с метода на опита и грешката!

Индра се засмя и продължи:

— Може и да не повярваш, Франк, но те също са отлични детегледачи — хлапетата ги обожават! Има една петстотингодишна шег: „Би ли поверил децата си на динозавър? Какво? И да рискувам да го наранят!“

Пул се присъедини към смеха ѝ, отчасти засрамен от страха си. За да промени темата, той ѝ зададе въпроса, който продължаваше да го човърка:

— Всичко това е чудесно, но защо е целият този труд, когато всички в Кулата могат да стигнат до оригинала също толкова бързо?

Индра замислено го погледна, като претегляше думите си.

— Това не е съвсем вярно. За всеки, който живее над равнището на половин g, е неудобно — даже опасно

— да се спуска на Земята, дори в гравитостол.

— Със сигурност не и за мен! Аз съм роден и отрасъл при едно g — и на борда на „Дискавъри“ никога не съм занемарявал упражнението си.

— Ще трябва да поговориш за това с професор Андерсън. Навярно не би трябвало да ти го казвам, но се водят разгорещени спорове за настоящото настройване на биологичния ти часовник. Очевидно той никога не е спирал напълно и предположенията за реалната ти възраст варират от петдесет до седемдесет години. Макар че си в чудесна форма, не можеш да очакваш, че ще възстановиш всичките си сили — и то след хиляда години!

„Сега започвам да разбирам“ — мрачно си каза Пул. Това обясняваше уклончивостта на Андерсън и всички тестове за мускулни реакции, на които го подлагаха.

„Изминах целия път от Юпитер дотук — на две хиляди километра от Земята — но колкото и често да я посещавам във виртуалната реалност, може би никога повече няма да стъпя на повърхността на родната си планета.

Не съм сигурен дали ще успея да понеса това...“

10. Почит към Икар

Униинето му бързо отмина: имаше толкова много неща за правене. И хиляда живота нямаше да му стигнат, така че се налагаше да избира от безбройните развлечения, които предлагаше тази епоха. Опитваше се, макар и невинаги успешно, да избягва незначителното и да се съсредоточава върху важното — най-вече върху образованието си.

В това отношение мозъчната шапка — и голямото колкото книга контролно устройство, което вървеше заедно с нея, неизбежно наречено „мозъчна кутия“ — му беше от огромна полза. Скоро разполагаше с малка библиотека от плочки с „моментално познание“, всяка от които съдържаше целия материал, необходим за получаване на университетска научна степен. Когато вкараше някоя от тях в мозъчната кутия и я настроеше на нужните му скорост и интензитет, последваше светлинен проблясък и сетне период на несъзнателност, който можеше да продължи цял час. Когато се събудеше, като че ли се бяха отворили нови участъци от ума му, макар да разбираше, че са там единствено когато ги потърсеше. Сякаш беше собственик на библиотека, неочаквано открил лавици с книги, които не е знаел, че има.

До голяма степен бе господар на собственото си време. От чувство за дълг — а и от благодарност — приемаше колкото може повече молби за срещи с учени, историци, писатели и творци, работещи в медии, които често бяха неразбираеми за него. Освен това получаваше безброй покани от други граждани на четирите кули, които беше принуден да отхвърля.

Най-изкусителни — и най-трудно устоими — бяха онези, които пристигаха от красивата планета долу. „Разбира се — бе му казал професор Андерсън, — ако за кратко се спуснеш на повърхността със съответната животоподдържаща система, ти ще оцелееш, но няма да ти е приятно. А може и още повече да отслабиш невромускулната си система. Тя изобщо не се е възстановила напълно от онзи хилядолетен сън.“

Другият му наставник, Индра Уолис, го закриляше от излишни досадници и го съветваше кои молби да приема — и кои любезно да отхвърля. Сам той никога не би успял да проумее социално-политическата структура на това невероятно сложно общество, но скоро разбра, че макар теоретично всички класови различия да бяха изчезнали, имаше няколко хиляди свръхграждани. Джордж Оруел се оказваше прав — някои винаги бяха по-равни от другите.

Имаше моменти, в които, воден от опита си от двайсет и първи век, Пул се чудеше кой плаща за цялото това гостоприемство — дали някой ден нямаше да му представят еквивалента на фантастична хотелска

сметка? Но Индра бързо го успокои: той бил уникален и безценен музеен експонат, така че никога нямало да му се наложи да се безпокои за такива тривиални грижи. Щял да получава каквото поиска — в разумни граници. Пул се зачуди какви ли са те и дори не му дойде наум, че един ден ще опита да разбере.

Всички най-важни неща в живота се случват случайно и той беше включил стенния си дисплей на безредно сканиране без звук, когато вниманието му привлече удивителна картина.

— Прекрати сканирането! Включи звука! — напълно излишно извика Пул.

Позна музиката, но трябваше да минат няколко минути, преди да се сети точно откъде е. Фактът, че на стената крилати човеци грациозно кръжаха един около друг несъмнено му помогна. Но Чайковски щеше да е смаян, ако можеше да види това изпълнение на „Лебедово езеро“, в което танцьорите наистина летяха...

Няколко минути Пул гледаше като хипнотизиран, докато окончателно не се убеди, че това са истински хора, а не симулация: дори по негово време човек никога не можеше да е сигурен. Навярно балетът се изпълняваше в някоя от многобройните среди с ниска гравитация — много голямо пространство, ако се съдеше по някои от образите. Можеше да е дори тук, в Африканската кула.

„Искам да опитам това“ — реши той. Никога не беше успял да прости на Космическата агенция, че му забрани едно от най-големите му удоволствия — забавения групов парашутен скок, въпреки че разбираше причината: агенцията не искаше да рискува ценните си инвестиции. Лекарите и без това не бяха доволни от някогашния му инцидент по време на полет с делтапланер. За щастие юношеските му кости напълно бяха зараснали.

„Е — помисли си Пул, — сега вече няма кой да ме спре... освен професор Андерсън...“

За негово облекчение, лекарят реши, че това е отлична идея. Освен това Пул с удоволствие откри, че всяка от кулите разполага със собствена летателна зала на равнището с една десета g.

За няколко дни му направиха криле, които по нищо не напомняха изящните творения, носени от изпълнителите в „Лебедово езеро“. На мястото на перата имаше гъвкава мембрана и когато стисна скобите, прикрепени за носещите ребра, Пул разбра, че трябва повече да прилича на прилеп, отколкото на птица. Само че неговото „Размърдай се, Дракула!“ не оказа каквото и да е въздействие върху инструктора му, който очевидно не беше запознат с вампирите.

По време на първите уроци Пул носеше леки ремъци, за да не може да се отдалечава, докато му показват основните удари с криле — и най-важно, докато се учи на контрол и стабилност. Подобно на много други усвояеми умения, летенето не беше толкова просто, колкото изглеждаше.

Чувстваше се смешен с тези обезопасяващи ремъци — как бе възможно някой да се нарани при една десета g! — и беше доволен, че му трябва само няколко урока. Астронавтският му опит несъмнено помогна. Той бил, каза му инструкторът, най-добрият ученик, който някога имал: но навярно казваше същото и на всички други.

След десетина свободни полета в зала с дължина четирийсет метра, пресечена от различни препятствия, които той спокойно заобиколи, Пул получи разрешение за първото си соло — и отново се почувства като тогава, когато деветнайсетгодишен се готвеше да отлети с древната „Чесна“ от флагстафския аероклуб.

Скучното име „летателна зала“ не го беше подготвило за мястото на този първи полет. Макар да изглеждаше още по-огромно от пространството, пълно с гори и градини, то бе с приблизително същите размери, тъй като заемаше цял етаж от плавно заострящата се кула. Кръгла и празна, висока половин и широка повече от четири километра, залата наистина изглеждаше безкрайна, защото нямаше особености, които да задържат окото. Тъй като бяха еднообразно бледосини, стените подсилваха впечатлението за безгранично пространство.

Пул всъщност не беше повярвал в хвалбите на инструктора: „Можеш да имаш какъвто пейзаж поискаш“ и възнамеряваше да го срази с нещо, което смяташе за неизпълнимо предизвикателство. Но по време на този първи полет с шеметната височина от петдесет метра нищо не отвлечаше вниманието му. Разбира се, падането от равностойната височина пет метра при десет пъти по-високата земна гравитация можеше да свърши със строшен врат — тук обаче бяха невъзможни дори незначителни натъртвания, тъй като целият под бе покрит с мрежа от гъвкави кабели. Цялата зала представляваше гигантски трамплин. Човек можеше хубаво да се забавлява тук, помисли си Пул — дори без криле.

Със силни удари на крилето той се издигна във въздуха. Струваше му се, че вече е на стотици метри височина и продължава да се издига.

— По-бавно! — извика инструкторът. — Не мога да те настигна!

Пул се изпъна, после се опита бавно да се претърколи във въздуха. Чувстваше се шеметно и леко (тежеше по-малко от десет килограма!) и се чудеше дали не е повишена концентрацията на кислород.

Беше прекрасно — съвсем различно от нулева гравитация, тъй като изискваше физическо усилие. Най-приближаващото се до летенето преживяване бе подводното плуване: искаше му се тук да има птици, както някога над тропичните рифове, където често го съпътстваха също толкова пъстроцветните коралови рибки.

Инструкторът го накара да изпълни поредица от маневри — претъркалияния, лупинги, летене с главата надолу, реене...

— Не мога да те науча на нищо повече — накрая каза той. — А сега да се насладим на гледката.

За миг Пул едва не загуби самообладание — както навярно и се очакваше. Защото без каквото и да е предупреждение се оказа заобиколен от покрити със сняг планини и летеше по тесен проход, само на метри от някакви зловещо назъбени скали.

Разбира се, това не можеше да е истина. Тези планини бяха също толкова нематериални, колкото и облаците и ако пожелаеше, Пул можеше да прелети право през тях. Въпреки това той се отдалечи от скалите (на един от скалните первази имаше орлово гнездо с две яйца, които сякаш можеше да докосне, ако се приближеше) и се насочи към по-открито пространство.

Планините изчезнаха и внезапно се спусна нощ. После изгряха звездите — не жалките няколко хиляди в обеднелите земни небеса, а безброй. И не само звезди, а също спирални вихри на далечни галактики и гъсти слънчеви рояци от сферични купове.

Нямаше начин това да е реално, даже Пул с вълшебство да се беше озовал в свят, в който съществуват такива небеса. Защото тези галактики се отдалечаваха пред очите му — звездите избледняваха, експлодираха и се раждаха в звездни ясли от сияйна огнена мъгла. Всеки миг трябва да изминаваха милиони години...

Поразителният спектакъл изчезна също толкова бързо, колкото се бе появил. Отново летеше в пустото небе, сам с инструктора си в безличния син цилиндър на летателната зала.

— Струва ми се, че за един ден ти е достатъчно — понесъл се няколко метра над него каза инструкторът. — Какъв пейзаж би желал за следващото си идване?

Пул не се поколеба и усмихнат отговори на въпроса.

11. Да дойдат драконите

Никога не би повярвал, че е възможно, дори с помощта на техниката от тази епоха. Колко терабайта —

петабайта... изобщо съществуваше ли термин за такъв капацитет информация? — трябва да бяха събрани през вековете и на какъв носител? Беше по-добре да не мисли за това и да последва съвета на Индра: „Забрави, че си инженер и просто се наслаждавай на гледката“.

Сега вече определено се наслаждаваше, макар че удоволствието му се примесваше с почти непреодолима носталгия. Защото летеше, или поне така изглеждаше, на височина около два километра над прекрасния и незабравим пейзаж от младостта си. Разбира се, перспективата мамеше, тъй като залата беше само половин километър висока, но илюзията бе свършена.

Той закръжи около Метеоритния кратер. Спомняше си как се катереше по склоновете му по време на началното си обучение като астронавт. Беше невероятно, че някой изобщо може да се е съмнявал в произхода и основателността на името му! И все пак прочутите геолози от двайсети век бяха настоявали, че кратерът е вулканичен и едва с настъпването на космическата ера неохотно бяха приели, че всички планети все още са под постоянна бомбардировка.

Пул бе напълно убеден, че приятната скорост, с която летеше, е по-скоро двайсет, отколкото двеста километра в час, и все пак стигна до Флагстаф за по-малко от петнайсет минути. И там бяха блестящите бели куполи на обсерваторията „Лоуъл“^[7], която посещаваше толкова често като дете и чийто добродушен персонал несъмнено носеше отговорността за избора му на професия. Понякога се беше чудил какъв ли щеше да стане, ако не се бе родил в Аризона, близо до мястото, където бяха създадени най-дълговечните и въздействащи марсиански фантазии. Навярно беше плод на въображението му, но му се стори, че може да види уникалната гробница на Лоуъл, разположена близо до огромния телескоп, толкова дълго разпалвал мечтите му.

От коя година и от кой сезон бе тази симулация? Предполагаше, че изображението е заснето от шпионските сателити, следили света в началото на двайсет и първи век. Не можеше да е много по-късно от собственото му време, защото планът на града беше точно такъв, какъвто си го спомняше. Навярно, ако се спуснеше достатъчно ниско, можеше да види дори самия себе си...

Но знаеше, че е абсурдно — вече бе открил, че това е най-близката точка, до която можеше да стигне. Ако се приближеше повече, образът започваше да се разкъсва и да се разпада на основни пиксели. По-добре да поддържа това разстояние и да не разваля прекрасната илюзия.

И ето че — невероятно! — там се виждаше малкият парк, в който беше играл с приятелите си от училище. Градските сановници винаги бяха спорили за поддръжката му, тъй като снабдяването с вода ставаше все по-трудно. Е, поне бе оцелял до това време — което и да беше то.

И тогава го връхлетя друг спомен и от очите му бликнаха сълзи. Когато успяваше да се прибере вкъщи от Хюстън или Луната, винаги се разхождаше по тези тесни алеи с любимия си родезийски риджбек, хвърляше му пръчки, които да донесе, както от незапомнени времена бяха правили човек и куче.

Пул с цялата си душа се бе надявал, че Рики все още ще е там, за да го посрещне, когато се върне от Юпитер. Беше го поверил на грижите на по-малкия си брат Мартин. Той едва не загуби контрол и се спусна няколко метра надолу, докато възвърне стабилността си, сблъскал се за пореден път с горчивата истина, че и Рики, и Мартин от векове се бяха превърнали в прах.

Когато погледът му отново се проясни, забеляза, че тъмната ивица на Големия каньон се мерзелее на далечния хоризонт. Чудеше се дали да се насочи натам — започваше малко да се уморява — когато осъзна, че не е сам в небето. Приближаваше се нещо друго и определено не беше човек. Макар тук да му бе трудно да преценява разстоянията, нещото изглеждаше прекалено голямо.

„Е — помисли си той, — не съм особено изненадан, че срещам тук птеродактил. Всъщност тъкмо такова нещо би трябвало да очаквам. Надявам се, че е добронамерен — или че ще мога да му избягам, ако не е. О, не!“

Птеродактилът не беше лошо предположение: може би осем точки от десет възможни. Но сега към него с бавно размахване на огромните си ципести криле се приближаваше дракон — право от страната на приказките. И за да е пълна картината, на гърба му седеше красива жена.

Поне Пул реши, че е красива. Традиционният образ беше силно изопачен от незначителна подробност: голяма част от лицето ѝ се криеше зад чифт огромни авиаторски очила, които можеха да идват направо от откритата седалка на биплан от Първата световна война.

Пул увисна във въздуха като във вода, докато чудовището не се приближи достатъчно, за да чуе пляска на могъщите му криле. Дори когато беше на по-малко от двайсет метра, той не можеше да определи дали е машина, или биоорганизъм. Навярно и двете.

И после забрави за дракона, защото ездачката му свали очилата си.

Проблемът с клишетата, бе отбелязал — навярно с прозявка — някой философ, е, че са толкова досадно верни.

Но „любовта от пръв поглед“ никога не е досадна.

Данил не успя да му даде каквато и да е информация, но пък и Пул не беше очаквал това от него. Неговият вездесъщ придружител — той определено не се вписваше в идеята за класически прислужник — изглеждаше толкова ограничен, че Пул понякога се чудеше дали не е умствено недоразвит, колкото и невероятно да му се струваше. Мъжът разбираше как функционират всички домашни уреди, бързо и ефикасно изпълняваше прости поръчки и се ориентираше из кулата. Но това бе всичко — с него не можеше да се води интелигентен разговор и всички любезни въпроси за семейството му бяха посрещани с поглед на пълно неразбиране. Пул дори се чудеше дали и той не е биоробот.

Индра обаче веднага му даде отговора, от който се нуждаеше.

— А, срещнал си се с дамата на дракона!

— Така ли я наричаш? Как е истинското ѝ име — можеш ли да ми дадеш идентификацията ѝ? Бяхме в такова положение, че не можехме да допрем дланите си.

— Разбира се, отваря ти се парашутът.

— Това пък откъде го взе?

Индра изглеждаше необичайно смутена.

— Нямам представа — от някоя стара книга или филм. Подходящ израз ли е?

— Не и ако си на повече от петнайсет.

— Ще се помъча да го запомня. А сега ми разкажи какво се случи — освен ако не искаш да ревнувам.

Вече бяха толкова добри приятели, че можеха съвсем искрено да разговарят на всякакви теми. Наистина, двамата на шега се бяха оплаквали от пълната си липса на романтичен интерес един към друг — макар че веднъж Индра беше отбелязала: „Предполагам, че ако бяхме попаднали на пустинен астероид без надежда за избавление, щяхме да стигнем до някакво споразумение“.

— Първо ми кажи коя е тя.

— Казва се Аврора Макоули и освен всичко друго е председател на Дружеството за творчески анахронизми. И ако си мислиш, че драконът е нещо внушително, почакай да видиш някое от другите й... хм... творения. Като например Моби Дик и цяла зоологическа градина динозаври, за които майката Природа изобщо не си е и помисляла.

„Това е прекалено хубаво, за да е истина — каза си Пул. — Аз съм най-големият анахронизъм на

планетата Земя.“

12. Разочарованието

До този момент почти беше забравил онзи разговор с психолога от Космическата агенция.

— Ще отсъствате от Земята поне три години. Ако желаете, мога да ви дам безболезнен анафродизиакален имплантант, който ще действа по време на мисията. Обещавам ви, че когато се върнете у дома, няма да имате никакви проблеми да го компенсирате.

— Не, благодаря — бе отвърнал Пул, като се опитваше да не проявява никакви чувства. — Мисля, че мога да се справя с проблема.

Въпреки това след третата-четвъртата седмица стана подозрителен — както и Дейвид Боумън.

— И аз го забелязах — каза Дейв. — Обзалагам се, че проклетите доктори са ни сложили нещо в храната.

Каквото и да беше — ако изобщо съществуваше — това нещо отдавна вече не действаше. До този момент Пул бе прекалено зает, за да се забърква в емоционални връзки, и любезно беше отклонил щедрите предложения на няколко млади (и не чак толкова млади) дами. Не бе сигурен дали ги привлича физиката, или славата му: навярно просто изпитваха любопитство към мъж, който — доколкото знаеха — можеше да е техен прадядо отпреди два-триста поколения.

За негова радост, идентификацията на г-жа Макоули обхващаше информацията, че в момента няма любовници. Той не губи повече време и се свърза с нея. Двадесет и четири часа по-късно седеше на второ седло, обгърнал с ръце кръста ѝ. Освен това вече беше научил защо са необходими авиаторските очила: драконът бе пълен робот и спокойно можеше да лети със сто километра в час. Пул се съмняваше, че който и да е истински дракон би постигнал такива скорости.

Не го изненадваше фактът, че постоянноменящите се пейзажи идваха направо от легендите. Когато изпревариха летящото му килимче, Али Баба ядосано размахна ръце към тях и извика: „Не виждате ли къде вървите!“. И все пак той трябваше да е далеч от Багдад, защото вълшебните кули, над които кръжаха сега, можеха да са единствено Оксфорд.

Аврора потвърди предположението му и посочи надолу:

— Това е кръчмата — гостилницата, в която Люис и Толкин се срещали с приятелите си. А погледни към реката — онзи кораб, който тъкмо излиза изпод моста — виждаш ли двете момиченца и свещеника вътре?

— Да — отговори той, като надвика вихърния дъх на дракона. — И предполагам, че едното от тях е Алиса.

Аврора се обърна и му се усмихна през рамо. Изглежда ѝ бе доставил искрено удоволствие.

— Точно така, тя е неин пълен аналог, основаващ се на снимките на преподобния. Страхувах се, че няма да го знаеш. След твоето време толкова много хора са престанали да четат.

Пул усети прилив на задоволство.

„Мисля, че издържах поредното изпитание — самодоволно си каза той. — Язденето на дракона трябва да беше първото. Чудя се още колко ми остават? Може би бой с мечове?“

Но повече нямаше и отговорът на вечния въпрос „У вас или у нас?“ бе: неговият апартамент.

На следното утро, обръснат и унижен, той се свърза с професор Андерсън.

— Всичко вървеше прекрасно — оплака се той, — когато тя внезапно изпадна в истерия и ме отблъсна. Уплаших се, че неволно може да съм я наранил... После тя извика на осветлението да се включи — бяхме на тъмно — и скочи от леглото. Предполагам, че съм зяпал като пълен глупак... — Той мрачно се засмя. — Тя определено си струваше да я гледам.

— Сигурен съм. Продължавай.

— След няколко минути се поуспокои и каза нещо, което никога няма да мога да забравя.

Андерсън търпеливо го изчака да се вземе в ръце.

— Тя каза: „Наистина съжалявам, Франк. Можехме да си прекараме чудесно. Но не знаех, че са те... осакатили.“

Професорът, изглежда, се озадачи, но само за миг.

— А, разбирам. И аз съжалявам, Франк — навярно трябваше да те предупредя. През трийсетгодишната си практика съм виждал само пет-шест такива случая — и всички поради основателни медицински причини, което със сигурност не се отнася за теб... Обрязването е имало смисъл някога — и дори по твое време, като защита срещу някои неприятни, дори смъртоносни болести в изостаналите страни с лоша хигиена. Но иначе не е имало абсолютно никакво друго оправдание за него — а както току-що сам си открил, дори има няколко аргумента против! След като те прегледах за пръв път, проверих архивите и научих, че до средата на двайсет и първи век имало толкова много съдебни процеси за нарушаване на служебни задължения, че Американската медицинска асоциация била принудена да забрани обрязването. Аргументите на лекарите са много забавни.

— Сигурен съм в това — мрачно отвърна Пул.

— В някои страни тази практика продължила още цял век: после някакъв неизвестен гений съчинил лозунг. Моля те, извини ме за вулгарността: „Бог ни е сътворил — обрязването е богохулство“. Това повече или по-малко сложило край на въпроса. Но ако искаш, няма проблем да ти уредя трансплантация — изобщо няма да си първият в медицинската история.

— Не мисля, че ще има полза. Страхувам се, че всеки път ще се разсмивам.

— Имаш висок дух — вече започваш да го преодоляваш.

Донякъде за негова изненада, Пул осъзна, че прогнозата на Андерсън е вярна. Дори откри, че вече се смее.

— А сега какво, Франк?

— Дружеството за творчески анахронизми на Аврора. Надявах се, че то ще увеличи шансовете ми. Просто открих анахронизъм, който тя не оценява.

13. Странник в странно време

Индра не се отнесе към него със съчувствие, както се беше надявал — навярно в крайна сметка в тяхната връзка имаше известна сексуална ревност. И — нещо далеч по-сериозно — онова, което двамата

иронично нарекоха „разгромът на дракона“, доведе до първия им истински спор.

Всичко започна съвсем невинно, когато Индра се оплака:

— Хората винаги ме питат защо съм посветила живота си на такъв ужасен период от историята и едва ли фактът, че е имало още по-лоши, е задоволителен отговор.

— Тогава защо се интересуваш от моя век?

— Защото бележи прехода от варварството към цивилизацията.

— Благодаря. Викай ми просто Конан.

— Конан ли? Единственият с това име, когото познавам, е създателят на Шерлок Холмс.

— Няма значение — извинявай за прекъсването. Разбира се, ние от така наречените развити страни се смятахме за цивилизовани. Поне войната вече не беше на почит и Обединените нации полагаха всички усилия, за да потушат новоизбухналите конфликти.

— Но не много успешно. Ако трябва да ги оценя, ще им дам три по десетобалната система. За нас обаче е невероятен начинът, по който онези хора — чак до началото на третото хилядолетие! — спокойно приемали поведение, което ние бихме сметнали за жестоко. И вярвали в умопомрачаващи...

— Умопомрачителни.

— ... глупости, които всеки рационален човек незабавно би отхвърлил.

— Примери, моля.

— Ами, твоят съвсем незначителен неуспех ме подтикна да направя някои проучвания и онова, което открих, ме ужаси. Знаеш ли, че в някои страни всяка година жестоко осакатявали хиляди момиченца, за да запазят девствеността им? Много от тях умирали — но властите си затваряли очите.

— Съгласен съм, че е ужасно, но какво е можело да направи за това правителството на моята страна?

— Много неща, ако е искало. Но това е щяло да обиди хората, които ви снабдявали с нефт, и купували вашите оръжия, например мини, убивали и осакатявали хиляди цивилни.

— Ти не разбираш, Индра. Често няхаме никакъв избор: не можехме да реформираме целия свят. И някой не беше ли казал: „Политиката е изкуството на възможното“?

— Съвсем вярно. И тъкмо затова с нея се занимават само не особено интелигентни хора. Геният обича да предизвиква невъзможното.

— Е, радвам се, че ти си достатъчно гениална, за да разбираш толкова правилно всичко.

— Греша ли, или долавям в думите ти саркастична нотка? Благодарение на компютрите си ние можем да извършваме политически експерименти в киберпространството, преди да ги изпитаме на практика. Ленин не е имал късмет — родил се е сто години по-рано от необходимото. Руският комунизъм е можел да успее — поне за известно време — ако е разполагал с микрочипове. И ако бяха успели да избегнат Сталин.

Познанията на Индра за неговата епоха постоянно го удивляваха — както и невежеството ѝ за толкова много неща, които той приемаше за даденост. В известен смисъл Пул имаше противоположния проблем. Даже да живееше сто години, както уверено му бяха обещали, никога нямаше да научи достатъчно, за да се почувства у дома. Във всеки разговор винаги щеше да има детайли, които не разбира, и шеги, които не проумява. Нещо повече, винаги щеше да се чувства на ръба на погрешна стъпка — на някаква социална катастрофа, която да засрами дори най-добрите от новите му приятели...

... Като например онзи случай, когато обядваше, за щастие в собствения си апартамент, с Индра и

професор Андерсън. Храната, приготвяна от автоготвача, винаги бе съвършено приемлива и предвидена така, че да съответства на физиологичните му изисквания. Но в нея определено нямаше нищо вълнуващо и щеше да хвърли в отчаяние който и да е гастроном от двайсет и първи век.

И после, един ден се появи необичайно вкусно ястие, което разбуди живи спомени за лов на сърни и барбекюта от младостта му. В него обаче имаше нещо необичайно, затова Пул зададе очевидния въпрос.

Андерсън само се усмихна, но в продължение на няколко секунди Индра изглеждаше така, сякаш щеше да повърне. После възвърна самообладанието си и рече:

— Ти му кажи — след като се нахраним.

„Какво съм сгрешил пък сега?“ — запита се Пул. Половин час по-късно, докато Индра съвсем съзнателно беше погълната от видеоекрана в отсрещния край на стаята, познанията му за третото хилядолетие осъществиха поредния си сериозен прогрес.

— Месната храна е била на изчезване още по твое време — обясни му Андерсън. — Развъждането на животни за... хм... ядене станало икономически невъзможно. Не знаей колко акра земя са били нужни, за да се изхранва една крава, но поне десет души биха могли да живеят с растенията, които давала тя. А с хидропонни методи навярно и сто.

Но онова, което сложило край на целия онзи ужасен бизнес, не била икономиката, а болест. Отначало започнала при едрия рогат добитък, после се разпространила и сред други животни — някакъв вирус, струва ми се, който поразявал мозъка и водел до особено отвратителна смърт. Макар че накрая открили лекарство, вече било прекалено късно, за да върнат часовника назад — пък и във всеки случай, днес синтетичните храни са далеч по-евтини и можеш да ги получаваш с какъвто вкус искаш.

Пул си спомняше седмиците на задоволителна, но безинтересна храна и се отнесе към тези думи доста резервирано. Защо ли, чудеше се той, продължаваха да му се присънват свински ребърца и пържоли на скара?

Далеч по-обезпокоителни обаче бяха другите сънища и Пул се боеше, че скоро ще се наложи да помоли Андерсън за медицинска помощ. Въпреки всичко, което се правеше, за да се чувства у дома, странността и невероятната сложност на този нов свят започваха да го смазват. Насън, сякаш в подсъзнателен опит да избяга, често се връщаше към някогашния си живот, но когато се събудеше, това само още повече влошаваше положението.

Не се оказа добра идеята да иде до Американската кула и да погледне надолу — наистина, а не в симулация — към земята на младостта си. С оптични средства и при чиста атмосфера можеше да се доближи дотолкова, че да види отделни хора, които си вършеха работата и понякога се движеха по познатите му улици...

И някъде в ума му винаги присъстваше мисълта, че там долу някога са живели всички, които е обичал. Майка му, баща му (преди да ги напусне с онази Друга жена), милият чичо Джордж и леля Лил, брат му Мартин и не на последно място няколкото кучета, първи от които бяха топлите кутрета от най-ранното му детство, а последен — Рики.

И над всичко стоеше споменът — и мъката — за Хелена...

Всичко започна като случайна връзка в началото на астронавската му кариера, но с годините ставаше все по-сериозно. Точно преди да замине за Юпитер, двамата решиха да се оженят — когато се върне.

А в случай, че не се върнеше, Хелена искаше да роди дете от него. Все още си спомняше веселата тържественост, с която направиха необходимото...

Сега, хиляда години по-късно, въпреки всичките си усилия Пул не успя да открие дали Хелена е изпълнила обещанието си. Бели петна имаше както в собствената му, така и в колективната памет на човечеството. Най-голямото се дължеше на опустошителния електромагнитен импулс, резултат от падането на астероид през 2304 г., унищожил няколко процента от световните информационни банки,

въпреки всички копия и системи за сигурност. Пул не можеше да не се чуди дали данните за собствените му деца не са били сред всички онези безвъзвратно загубени екзайбайтове. Може би неговите потомци от трийсетото поколение продължаваха да живеят на Земята — но той никога нямаше да разбере.

Донякъде му помогна откритието, че — за разлика от Аврора — някои жени от тази епоха не го смятат за развалена храна. Тъкмо обратното: често намираха обрязването му за възбуждащо, но тази малко странна реакция не позволяваше на Пул да установи каквато и да е сериозна връзка. Не че имаше и особено силно желание — единственото, от което всъщност се нуждаеше, бяха здравословните, безмозъчни упражнения.

Безмозъчни — това беше проблемът. Вече нямаше цел в живота. А върху плещите му лежеше смазващата тежест на прекалено много спомени — в парафраза на заглавието на прочута книга, която бе чел в младостта си, той често си казваше: „Аз съм странник в странно време“.

Понякога дори поглеждаше надолу към прекрасната планета, върху която — ако изпълнеше лекарските нареждания — никога повече нямаше да стъпи, и се чудеше какво ли ще е за втори път да се срещне с космическия вакуум. Макар че не беше лесно да се мине през херметичните шлюзове, без да се вдигне тревога, вече го бяха правили: на всеки няколко години някой решителен самоубиец профучаваше като метеорит през земната атмосфера.

Накрая решението дойде от напълно неочаквана посока.

— Радвам се да се запозная с вас, командир Пул — за втори път.

— Извинете ме, не си спомням, но пък и аз се срещам с толкова много хора.

— Не е нужно да се извинявате. Първата ни среща беше около Нептун.

— Капитан Чандлър! Радвам се да ви видя! Може ли да ви поръчам нещо от автоготвача?

— Каквото и да е, стига да съдържа повече от двайсет процента алкохол.

— Какво правите на Земята? Казаха ми, че никога не влизате в орбитата на Марс.

— Почти е вярно. Макар да съм роден тук, смятам, че това е мръсно, смрадливо място. Има прекалено много хора — пак гонят един милиард!

— По мое време бяха повече от десет милиарда. Между другото, получихте ли благодарственото ми писмо?

— Да, и знам, че трябваше да ви отговоря. Но изчаках отново да се насочим към слънцето. Така че ето ме. За ваше здраве!

Докато капитанът с удивителна бързина изпразваше чашата си, Пул се опита да анализира госта си. Брадите — дори малките кози брадички като тази на Чандлър — съвсем рядко се срещаха в това общество и той не познаваше брадат астронавт: скафандърът правеше брадата неудобна. Разбира се, на капитана можеше години наред да не му се налага да излиза извън кораба, пък и във всеки случай повечето работа в космоса се извършваше от роботи, но винаги съществуваше рискът от неочакваното, когато на човек можеше да му се наложи спешно да облече скафандър. Беше очевидно, че Чандлър е малко ексцентричен, и това спечели сърцето на Пул.

— Не отговорихте на въпроса ми. Какво правите тук, щом не обичате Земята?

— А, на първо място се виждам със стари приятели — чудесно е да забравиш едночасовото забавяне и да водиш истински разговор! Но разбира се, не това е причината. Моята стара ръждясала таратайка е в ремонт. Трябва да сменят и бронята ѝ — когато изтънее до няколко сантиметра, сънят ми става

неспокоен.

— Бронята ли?

— Прашният щит. По ваше време не е било такъв проблем, нали? То около Юпитер е доста мръсно, а нормалната ни скорост е няколко хиляди километра — в секунда! Така че постоянно се чува леко потропване, като дъждовни капки по покрива.

— Шегувате се!

— Естествено. Ако наистина можехме да чуем нещо, щяхме да сме мъртви. За щастие този род неприятности се случва много рядко — последният сериозен инцидент беше преди двайсет години. Известни са ни всички основни кометни потоци, където са повечето боклуци, и се опитваме да ги избягваме — освен когато уеднаквяваме скоростта си, за да дадем тласък на леда. Но защо не дойдете на борда да поразгледате, преди да отпрашим за Юпитер?

— С удоволствие... Юпитер ли казахте?

— Е, Ганимед, разбира се. Анубис сити. Имаме адски много работа там, а неколцина от нас имат семейства, които не са виждали месеци наред.

Пул почти не го чу.

Внезапно — неочаквано — и навярно светкавично, той бе открил смисъл да живее.

Командир Франк Пул беше от хората, които мразят да оставят недовършена работа — и няколко космически пращинки, дори летящи с хиляда километра в секунда, едва ли можеха да го обезкуражат.

Имаше да довършва работа на света, някога известен като Юпитер.

II. „Голиат“

14. Сбогом на Земята

„Каквото поискаш — в разумни граници“ — бяха му казали. Франк Пул не беше сигурен дали домакините му ще погледнат на завръщането му към Юпитер като на разумна молба — всъщност самият той не бе съвсем сигурен и започваше да се колебае.

Вече беше поел десетки ангажименти за цели седмици напред. С радост щеше да се освободи от повечето от тях, но за някои щеше да съжалява. Особено му бе неприятно да разочарова последния клас от старата му гимназия — удивително, че все още съществуваше! — който възнамеряваше да го посети през следващия месец.

Пул обаче беше облекчен — и малко изненадан — когато и Индра, и професор Андерсън се съгласиха, че това е прекрасна идея. За първи път съзнаваше, че двамата са били загрижени за психическото му здраве. Навярно ваканцията бе най-доброто възможно лекарство.

И най-важното, капитан Чандлър ужасно се зарадва. „Можете да се настаните в моята каюта — заяви той. — Аз пък ще изритам първата си заместничка от нейната.“ Имаше моменти, в които Пул се чудеше дали със своята брада и арогантност Чандлър не е просто още един анахронизъм. Лесно можеше да си го представи на мостика на разнебитен тримачтов кораб, над който се вее знаме с череп и кръстосани кости.

Щом взе решение, събитията започнаха да се движат с изненадваща бързина. Нямаше почти никакви лични вещи, а и те не му бяха необходими за пътуването. Най-важна беше г-ца Прингъл, неговото електронно второ аз, секретар, който съхраняваше двата му живота, както и малката купчина плочки терабайтова памет, които вървяха заедно с него.

Г-ца Прингъл не беше много по-голяма от електронните бележници от негово време и — подобно на „Колт 45“ от Стария Запад — обикновено обитаваше отворен кобур на кръста му. Тя можеше да контактува с него гласно или чрез мозъчната шапка, а основното ѝ задължение беше да играе ролята на информационен филтър и буфер за външния свят. Като всяка добра секретарка, тя знаеше кога да отговори в подходяща форма: „Съжалявам, господин Пул е зает. Моля, запишете съобщението си и той ще ви отговори колкото може по-скоро“. Обикновено това означаваше никога.

Нямаше с кого толкова да се сбогува, макар че разговори в реално време нямаше да са възможни заради мудната скорост на радиовълните. Той щеше да е в постоянна връзка с Индра и Джо — единствените истински приятели, които имаше.

Донякъде за своя изненада, Пул осъзна, че ще му липсва неговият загадъчен, но полезен „прислужник“, защото сега щеше да му се налага сам да се справя с всички досадни дреболии на ежедневието. На раздяла Данил леко се поклони, но иначе не прояви какъвто и да е признак на емоция, когато пое на дългия път до външната извивка на обикалящото около света колело, трийсет и шест хиляди километра над Централна Африка.

— Не съм сигурен, че сравнението ще ти хареса, Дим. Но знаеш ли за какво ми напомня „Голиат“?

Вече бяха толкова добри приятели, че Пул можеше да нарича капитана така — но само когато наоколо нямаше никой.

— На нещо не особено ласкателно, предполагам.

— Всъщност не. Но като малък попаднах на цяла камара стари научнофантастични списания, които чичо Джордж беше изхвърлил — повечето бяха отпечатани на долнокачествена хартия и започваха да се разпадат. Имаха прекрасни ярки корици със странни планети и чудовища — и разбира се, с космически кораби! Когато пораснах, разбрах колко смешни са тези кораби. Обикновено се задвижваха от ракети, но никога нямаше и следа от горивни резервоари! Някои имаха редици от прозорци от носа до кърмата, точно като презокеански лайнери. Един от тях ми беше любим — космическа оранжерия с огромен стъклен купол... Е, оказа се, че последни се смеят онези някогашни художници — жалко, че не биха могли да го знаят. „Голиат“ повече прилича на техните мечти, отколкото летящите резервоари, които използвахме ние. Вашият инерционен двигател все още ми се струва прекалено хубав, за да е истина — без видими подпори, с неограничен обхват и скорост... Понякога си мисля, че сънувам!

Чандлър се засмя и посочи към гледката навън.

— Това прилича ли ти на сън?

Откакто бе дошъл в Стар сити, Пул за първи път виждаше истински хоризонт, но не чак толкова далечен, колкото очакваше. В края на краищата той се намираше от външната страна на колело с диаметър седем пъти по-голям от земния, така че гледката над покрива на този изкуствен свят определено би трябвало да се простира на неколкостотин километра...

Някога отлично смяташе наум — рядка способност даже по негово време и навярно още по-рядка сега. Формулата за разстоянието до хоризонта бе проста: квадратен корен на удвоената ти височина по радиуса — от онези неща, които човек никога не забравя, дори да иска...

„Да видим... сега сме на височина около осем метра... значи корен от шестнайсет... Дотук е лесно!... Да речем, че големият радиус е четирийсет хиляди... Да махнем онези три нули, за да превърнем всичко в

километри... Четири по корен от четирийсет... хм... малко повече от двайсет и пет...”

Е, двайсет и пет километра бяха сериозно разстояние и нито един космодрум на Земята със сигурност не беше изглеждал толкова огромен. Бе малко страшно да гледаш как отлитат кораби, много пъти по-големи от някогашния „Дискавъри“, не само безшумно, но и без видими признаци за използване на гориво. Макар че му липсваха пламъците и яростните последни приготовления по време на броенето преди изстрелване, Пул трябваше да признае, че така е по-чисто, по-ефикасно — и далеч по-безопасно.

Най-странно обаче беше да седи тук в самата Геостационарна орбита — и да усеща тежест! Само на няколко метра, зад прозореца на малката обсерватория, сервизни роботи и няколко души в скафандри плавно си вършеха работата — и все пак тук, в „Голиат“, инерционното поле поддържаше стандартна марсианска гравитация.

— Сигурен ли си, че не искаш да се откажеш, Франк? — шеговито попита капитан Чандлър, когато тръгваше за мостика. — До отлитането остават още десет минути.

— Това няма да ме издигне много в очите на хората, нали? Не, както казваха по мое време, имаме уговорка. Готов или не, идвам с вас.

Когато двигателят се включи, Пул изпита нужда да остане сам и малкият екипаж — само четирима мъже и три жени — уважи желанието му. Навярно се досещаха как се чувства, когато напуска за втори път Земята хиляда години по-късно — и отново се изправя пред неизвестна съдба.

Юпитер-Луцифер беше от другата страна на слънцето и почти правата линия на орбитата на „Голиат“ щеше да ги отведе близо до Венера. Пул с нетърпение очакваше да види с очите си дали след толкова много векове на тераформиране земната посестрима започва да отговаря на името си.

От хиляда километра височина Стар сити приличаше на гигантска метална лента около екватора на Земята, осеяна с кранове, херметични куполи, скелета, поддържащи полузавършени кораби, антени и други по-загадъчни структури. Когато „Голиат“ се отправи към слънцето, градът бързо започна да се отдалечава и Пул можеше да види, че все още не е завършен: в него зееха огромни празноти, над които минаваха само паяжините на скелетата и които навярно никога нямаше напълно да бъдат затворени.

А сега падаха под равнината на пръстена — в северното полукълбо бе средата на зимата, така че слабото сияние около Стар сити беше наклонено към слънцето под ъгъл по-голям от двайсет градуса. Пул вече виждаше Американската и Азиатската кула — блестящи нишки, изпъващи се над синята мъгла на атмосферата.

Той почти забрави за времето, докато „Голиат“ набираше скорост по-голяма от тази на която и да е комета, падала някога към слънцето от междузвездния космос. Почти пълна, Земята все още обхващаше полезрението му и Пул виждаше в цяла височина Африканската кула, негов дом в новия му живот — а навярно, не можеше да не си помисли той, и завинаги.

Когато се отдалечиха на петдесет хиляди километра, Пул можеше да обгърне с поглед почти целия Стар сити — тясна елипса, обхващаща Земята. Макар че отсрещната страна едва се виждаше — като светла нишка на фона на звездите — мисълта, че човешката раса е белязала висините с този знак го изпълни с благоговение.

После си спомни безкрайно по-прекрасните пръстени на Сатурн. На инженерите астронавти все още им предстоеше дълъг път, преди да могат да се мерят с творенията на Природата.

Или, ако това беше правилната дума, на Деус.

15. Край Венера

Когато се събуди на следното утро, вече бяха до Венера. Но огромният, ослепителен полумесец на все още обгърнатата в облаци планета не беше най-удивителното нещо в небето. „Голиат“ летеше над безкрайни простори от набръчкано сребърно фолио, което сияеше под слънчевите лъчи и постоянно менеше мотивите си.

Пул си спомни, че по негово време имаше художник, който пакетираше с найлон цели сгради. Колко ли би му допаднала идеята да пакетира милиарди тонове лед в блестяща обвивка! Единствено по този начин можеше да се предотврати изпаряването на кометните ядра по време на продължаващото десетилетия пътуване към слънцето.

— Имаш късмет, Франк — беше му казал Чандлър. — Това е нещо, което и самият аз никога не съм виждал. Сигурно е невероятно. Сблъсъкът ще е след малко повече от час. Леко го побутнахме, за да се спусне където трябва. Не искаме никой да пострада.

Пул удивено го погледна.

— Искаш да кажеш, че на Венера вече има хора, така ли?

— Петдесетина луди учени близо до Южния полюс. Разбира се, те са се заровили доста надълбоко, но сигурно леко ще ги поразтърсим — въпреки че точката на приземяване е от другата страна на планетата. Но ще минат дни, преди до повърхността да стигне нещо друго, освен ударната вълна.

Когато искрящият и блестящ в предпазната си обвивка космически айсберг се отдалечи към Венера, Пул бе връхлетян от внезапен мъчителен спомен. Коледните елхи от детството му бяха кичени точно с такива украшения, крехки топки от пъстро стъкло. И сравнението беше сериозно: за много семейства на Земята това продължаваше да е сезонът на подаръците, а „Голиат“ носеше безценен дар на друга планета.

Радарното изображение на пустия венериански пейзаж — странни вулкани, плоски куполи и тесни лъкатушещи каньони — господстваше на централния екран в контролната зала на „Голиат“, но Пул предпочиташе онова, което виждаха собствените му очи. Макар че покриващото планетата плътно море от облаци не разкриваше нищо от ада под него, той искаше да разбере какво ще се случи, когато отклонената комета най-после стигне целта си. След секунди безброй тонове замръзнали хидрати, набирали скорост през десетилетията на пътя си от Нептун, щяха да стоварят цялата си енергия...

Първоначалният блясък бе по-ярък, отколкото очакваше. Колко странно, че тази ледена ракета може да генерира десетки хиляди градусови температури! Въпреки че филтрите на наблюдателния люк поглъщаха всички опасни по-малки дължини на вълните, яростно синият цвят на огнената топка подсказваше, че е по-гореща от слънцето.

Докато се разширяваше, тя бързо се охлаждаше — през жълто, оранжево, червено... Ударната вълна вече сигурно се носеше със скоростта на звука — и какъв звук само! — така че след няколко минути трябваше да има видими признаци за преминаването ѝ по лицето на Венера.

И ето! Съвсем малък черен пръстен — като бледо вълмо дим, което с абсолютно нищо не загатваше за ураганната ярост, която трябва да си пробиваше път навън от точката на удара. Пред погледа на Пул ударната вълна бавно се уголеми, макар че поради разстоянието не се забелязваше каквото и да е движение: трябваше да изчака цяла минута, преди да е сигурен, че е станала по-голяма.

Четвърт час по-късно обаче това беше най-силно набиващата се на очи особеност на планетата. Макар и много по-бледа — по-скоро мръсносива, отколкото черна — сега ударната вълна представляваше назъбен кръг с диаметър повече от хиляда километра. Пул предположи, че е загубила първоначалната си симетричност докато е минавала над огромните планински вериги, които лежаха под нея.

По комуникационната система на кораба прозвуча бодрият глас на капитан Чандлър:

— Свързвам те с база „Афродита“. Щастлив съм да ти кажа, че не викат за помощ...

— ... малко ни поразтресе, но точно колкото очаквахме. Мониторите вече показват, че над планината Нокомис вали слаб дъжд. Скоро ще се изпари, но това е само началото. А изглежда и че в пропастта

Хеката е станало наводнение — твърде хубаво, за да е истина, но в момента проверяваме. След последната доставка там се образува временно езеро от кипяща вода...

„Не им завиждам — каза си Пул, — но определено им се възхищавам. Те доказват, че в това навярно прекалено комфортно и подредено общество все още съществува приключенски дух.“

— ... и отново благодаря, че спуснахте този малък товар точно където трябва. С известна доза късмет — и ако успеем да изведем онзи слънчев щит в синхронна орбита — не след дълго ще имаме постоянни морета. И тогава можем да засеем коралови рифове, за да обогатят почвата и да извлечем от атмосферата още въглероден диоксид... Надявам се, че ще доживея да го видя!

„И аз се надявам“ — с безмълвно възхищение си помисли Пул. Много пъти се беше гмуркал в тропическите морета на Земята и се бе дивил на пъстрите създания, често толкова чудати, че не му се вярваше да съществува нещо по-странно, дори на планетите от други системи.

— Пратката доставена навреме и разписката получена — с явно задоволство каза капитан Чандлър. — Сбогом, Венера. Очаквай ни, Ганимед.

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

ФАЙЛ: УОЛИС

Привет, Индра. Да, ти беше съвсем права. Наистина ми липсват нашите спорове. Двамата с Чандлър чудесно се разбираме и отначало екипажът се отнасяше към мен — това ще те разсмее — по-скоро като към свещена реликва. Но вече започват да ме приемат и дори започнаха да ме поднасят (знаеш ли този израз?).

Досадно е, че не можем да водим истински разговор — вече пресякохме орбитата на Марс, така че радиовълните пътуват повече от час. Но това си има и преимуществата — няма да можеш да ме прекъсваш...

Въпреки че пътуването до Юпитер ще ни отнеме само седмица, аз си мислех, че ще имам време да си почина. Нищо подобно: ръцете ме засърбяха и не успях да устоя на изкушението да се върна обратно в училище. Така че започнах начално обучение още от АБ в една от минисовалките на „Голиат“. Може би Дим наистина ще ме пусне сам...

Тя не е много по-голяма от капсулите на „Дискавъри“ — но каква разлика само! На първо място, разбира се, совалката не използва ракети — не мога да свикна с удобството на инерционния двигател и с неговия неограничен капацитет. Ако се налагаше, бих могъл да долетя обратно до Земята. Спомняш ли си израза, който веднъж използвах, и ти се досети за значението му: „да подивееш между четири стени“?

Най-голямата разлика обаче е системата за управление. За мен беше голямо предизвикателство да свикна с факта, че не трябва да използвам ръцете си — а пък компютърът трябваше да се научи да разпознава гласните ми команди. Отначало през пет минути ме питаше „Точно това ли искахте да кажете?“. Зная, че ще е по-добре да използвам мозъчната шапка, но все още не съм съвсем на „ти“ с тази машинка. Не съм сигурен дали изобщо някога ще свикна с нещо, което четете мислите ми...

Между другото, совалката се казва „Сокол“. Чудесно име и аз с разочарование открих, че никой на борда не знае за произхода му от мисиите „Аполо“, когато за пръв път кацнахме на Луната...

Хм, исках да ти кажа още много неща, но капитанът ме вика. Връщам се в класната стая.

С обич, край.

ЗАПИШИ

ПРАТИ

Привет, Франк. Обажда се Индра — ако това е точната дума! — по моя нов мислописец. Старият получи нервен срыв — ха-ха! — така че ще има много грешки, но нямам време за редакция, преди да ти пратя текста. Надявам се, че ще успееш да го разбереш.

КОМУНИКАТОР! Канал едно нула три, запис от дванайсет и трийсет, поправка — тринайсет и трийсет. Извинявай...

Надявам се, че ще поправят стария ми апарат — знаеше всичките ми съкращения — може би трябва да го подложат на психоанализа като по твое време. Изобщо не разбирам как онези фройдистки глупости са издържали толкова дълго...

Това ми напомня — онзи ден попаднах на определение от края на двайсети век — може да ти бъде забавно — нещо подобно — цитирам — „Психоанализата — заразна болест, появила се във Виена към 1900-та, вече изчезнала в Европа, но случайни епидемии сред богати американци.“ Край на цитата. Смешно, нали?

Отново се извинявам — проблемът с мислописците — трудно е да не се отклоняваш...

хз 12Л у888 8*****дс9812йебдц ПО ДЯВОЛИТЕ... СТОП... ВЪРНИ

Може би съм допуснала някаква грешка? Ще опитам пак.

Споменавах за Данил... извинявай, че винаги сме избягвали въпросите ти за него. Знаехме, че си любопитен, но имахме основателна причина. Спомняш ли си, че веднъж го нарече „никой“... Вярно предположение...!

Веднъж ме попита за съвременната престъпност — аз нарекох този интерес патологичен — може би предизвикан от безкрайните отвратителни телевизионни програми от твое време. Самата аз никога не съм можела да гледам телевизия повече от пет минути... гадост!

ВРАТА — ОТВОРИ СЕ! — А ЗДРАВЕЙ, МЕЛИНДА — ИЗВИНЯВАЙ — СЕДНИ — ПОЧТИ СВЪРШВАМ...

Да — престъпността. Винаги има... Неподлежащ на изолиране шум на обществото. Какво да се прави?

Вашето решение — затвори. Финансирани от държавата развъдници на извращения. Издръжката на един затворник е струвала десет пъти по средния семеен доход! Пълно безумие... Очевидно хората, които най-яростно са призовавали за нови затвори, нещо не са били наред — трябвало е да ги подложат на психоанализа! Но ако трябва да съм справедлива — преди усъвършенстването на електронното наблюдение и контрол наистина не е имало алтернатива — би трябвало да видиш възторжените тълпи, разбиващи стените на затворите. Нищо не може да се сравнява с това, освен падането на Берлинската стена петдесет години по-рано!

Да — Данил. Не зная какво е било престъплението му — а и даже да знаех, нямаше да ти кажа — но вероятно психологическият му профил е предполагал, че от нещо ще стане — как беше думата? — триножник... не, прислужник. За някои работи много трудно се намират хора — не зная какво щяхме да правим, ако нямаше престъпност! Така или иначе, надявам се, че скоро ще снемат контрола от него и че ще се върне в нормалното общество.

ИЗВИНЯВАЙ МЕЛИНДА — ПОЧТИ СВЪРШВАМ.

Това е, Франк. Поздрави на Димитри. Вече трябва да сте преполовили пътя до Ганимед. Чудя се дали някога ще успеят да опровергават Айнщайн, така че да можем да разговаряме в реално време!

Надявам се, че тази машина скоро ще свикне с мен. Иначе ще се поразтърся за истински античен текстов редактор от двайсети век... Можеш ли да повярваш, някога дори се усъвършенствах в писането на клавиатура, от която е трябвало да минат неколкостотин години, за да се освободите?

С обич, до скоро.

Привет, Франк. Ето ме пак. Все още очаквам отговор на последното си...

Странно е, че пътуваш за Ганимед, при моя стар приятел Тед Хан. Но навярно не е толкова голямо съвпадение — той беше погълнат от същата загадка като теб...

Първо трябва да ти кажа нещо за него. Родителите му изиграли мръсен номер, като го кръстили Тиъдър. Това име се съкращава — дори не си помисляй да го наричаш така! — на Тио^[8]. Разбираш ли какво искам да кажа?

Не мога да не се питам дали тъкмо това не е мотивът му. Не познавам никой друг с толкова силен интерес към религията — не, мания. Трябва да те предупредя — той може да е много досаден.

Между другото, как се справям? Липсва ми старият ми мислописец, но изглежда, започвам да овладявам тази машина. Поне до този момент не съм — как го казваше? — оклепала нещо...

Не съм сигурна, че трябва да ти го казвам, в случай, че без да искаш, се изпуснеш, но аз лично наричам Тед „последния йезуит“. Сигурно знаеш нещо за тях — по твое време Орденът все още е съществувал.

Удивителни хора — често велики учени — направили невероятно много добрини, а също донесли много зло. Една от най-големите иронии на историята — искрени и блестящи търсачи на знание и истина, и все пак цялата им философия е безнадеждно изопачена от суеверие...

Кудн2к3дн скъпи 21 ейдж дуъпп

По дяволите. Разчувствах се и загубих самообладание. Едно, две, три, четири... сега е моментът всички добри хора да дойдат и да помогнат... така е по-добре.

Във всеки случай Тед притежава същата онази възвишена решимост. Не влизай в какъвто и да е спор с него — ще те прегازی като валяк.

Между другото, какво е „валяк“? За гладене на дрехи ли се е използвал? Ясно ми е, че може да ти стане много неприятно...

Проблемът с мислописците... прекалено лесно се отклоняваш във всички посоки, независимо колко усилия полагаш... В крайна сметка трябва да кажа някоя добра дума за клавиатурите... Сигурно вече съм го казвала...

Тед Хан... Тед Хан... Тед Хан

Тук на Земята славата му все още се носи заради поне две негови мисли: „Цивилизацията и религията са несъвместими“ и „Вярно е да вярваш в онова, за което знаеш, че не е вярно“.

Всъщност, мисля, че последната не е негова — а ако наистина му принадлежи, тя е най-остроумното нещо, което изобщо е казвал. Той дори не се усмихна, когато му разказах един от любимите си вицове — надявам се, че не си го чувал... очевидно е от твое време...

Деканът на факултета по естествени науки казва: „Защо вие, учените, винаги се нуждате от толкова скъпо оборудване? Защо не можете да сте като в математическия факултет, където им трябват само черна дъска и кошче за хартия? Или още по-добре, като във философския факултет. На тях дори не им трябва кошче...“ Е, навярно Тед го е бил чувал... Предполагам, че повечето философи са го чували...

Така или иначе, предай му моите поздрави. И недей, повтарям, недей да влизаш в какъвто и да е спор с него!

С обич и най-добри пожелания от Африканската кула.

ПРЕПИШИ. ЗАПИШИ.

ПРАТИ — ПУЛ

16. Капитанската маса

Появата на толкова знаменит пътник беше предизвикала в затворения малък свят на „Голиат“ известно объркване, но екипажът се адаптира към положението с чувство за хумор. Всеки ден в 18.00 ч. целият персонал се събираше за вечеря в каюткомпанията, която при нулева гравитация спокойно побираше поне трийсет души, равномерно разположени покрай стените. През повечето време обаче в работните сектори на кораба се поддържаше лунна гравитация, така че винаги имаше безспорен под и повече от осем души образуваха тълпа.

Полукръглата маса, която се разгъваше около автоготвача, спокойно сместваше целия седемчленен екипаж, с капитана на почетното място. Извънредният осми човек пораждаше толкова непреодолими проблеми, че някой винаги трябваше да се храни сам. След многобройни добронамерени обсъждания взеха решение да се редуват по азбучен ред — не според истинските им имена, които почти не се използваха, а според прякорите им. На Пул му трябваше известно време да ги запомни: „Винта“ (строително инженерство), „Чипа“ (компютри и комуникации), „Първия“ (първи помощник), „Живота“ (медицински и животоподдържащи системи), „Двигателя“ (енергия) и „Звездния“ (орбити и навигация).

Докато слушаше разказите, шегите и жалбите на новите си приятели, по време на десетдневното пътуване Пул научи повече за Слънчевата система, отколкото през месеците, прекарани на Земята. Всички на борда очевидно се радваха на новия си и навярно наивен слушател, но Пул рядко приемаше на вяра по-фантастичните им разкази.

И все пак понякога му бе трудно да разбере къде да тегли чертата. Никой не вярваше в Златния астероид, който обикновено се смяташе за измислен през двайсет и четвърти век. Ами плазмоедите на Меркурий, за които през последните петстотин години съобщили поне дванайсет сигурни свидетели?

Най-простото обяснение беше, че са свързани с кълбовидни мълнии — причина за толкова много съобщения за „неидентифицирани летящи обекти“ на Земята и Марс. Но някои свидетели се кълнели, че забелязали целенасоченост — дори любопитство — когато се срещали отблизо с тях. Глупости, отвръщали скептиците — обикновено електростатично привличане!

Това неизбежно водеше до разговори за живот във вселената и Пул не за пръв път трябваше да защитава собствената си епоха с нейните крайности по отношение на доверчивост и скептицизъм. Макар че манията „извънземните са сред нас“ бе стихнала още когато беше дете, дори през двайсетте години на третото хилядолетие Космическата агенция продължавала да бъде атакувана от лунатици, твърдящи, че с тях са установили контакт — или че са ги отвлекли — посетители от други светове. Техните самозаблуди били подсилвани от винаги жадните за сензации медии и целият синдром по-късно бил наречен в

медицинската литература „болест на Адамски“.

Колкото и да бе парадоксално, откриването на ТМА-1 сложило край на тези глупости, защото показало, че макар някъде наистина да съществува разум, той очевидно не се е занимавал с човечеството от няколко милиона години. ТМА-1 също убедително опровергал неколцината учени, които твърдели, че животът над бактериално равнище е почти невероятен феномен и че следователно човешката раса е сама в тази галактика — ако не и в целия космос.

Екипажът на „Голиат“ повече се интересуваше от техниката, отколкото от политиката и икономиката на епохата на Пул, и особено го привличаше революцията, извършена по негово време: край на ерата на изкопаемото гориво, предизвикан от овладяването на вакуумната енергия. Беше им трудно да си представят задушаваните се в пушеци градове на двайсети век и отпадъците, алчността и ужасяващите екологични катастрофи на Нефтената епоха.

— Недейте да обвинявате мен — каза Пул, смело отбранявайки се след поредния залп от критики. — Във всеки случай вижте каква каша забърка двайсет и първи век.

Около масата се разнесе хорово „Какво искаш да кажеш?“.

— Ами, веднага щом започна така наречената епоха на неограничената енергия и всеки разполагаше с хиляди евтини киловати чиста енергия, знаете какво се случи!

— А, имаш предвид Термичната криза. Но тя е била преодоляна.

— Едва след като сте покрили с рефлектори половината земя, за да отразявате слънчевата топлина обратно в космоса. Иначе вече щеше да прилича на Венера.

Познанията на екипажа по история на третото хилядолетие бяха толкова изненадващо ограничени, че Пул — благодарение на интензивното обучение, което беше получил в Стар сити — често ги удивляваше с подробности за събития, случили се векове след собственото му време. Той обаче с удоволствие откри колко добре са запознати с дневника на „Дискавъри“, превърнал се в един от класическите документи на Космическата ера. Гледаха на него така, както навярно той би гледал на викингска сага, и Пул често трябваше да си напомня, че дневникът датира от времето точно по средата между „Голиат“ и първите кораби, преплавали западния океан.

— На вашия осемдесет и шести ден — припомни му Звездния по време на петата им вечеря — сте минали на две хиляди километра от астероид 7794 и сте изстреляли в него сонда. Спомняш ли си?

— Разбира се, че си спомням — доста рязко отвърна Пул. — За мен това се случи преди по-малко от година.

— Хм, извинявай. Е, утре ще сме още по-близо до 13 445. Искаш ли да го видиш? С помощта на автонасочване и стоп-кадр би трябвало да имаме прозорец, широк цели десет милисекунди.

Една стотна от секундата! Онези няколко минути в „Дискавъри“ му се бяха сторили достатъчно трескави, но сега всичко щеше да се случи петдесет пъти по-бързо...

— Колко е голям? — попита Пул.

— Трийсет на двайсет на петнайсет метра — отвърна Звездния. — Прилича на очукана тухла.

— Жалко, че не можем да стреляме по него — каза Двигателя. — Някога чудили ли сте се дали 7794 ще отвърне на изстрела?

— Изобщо не ни е хрумвало. Но сондата наистина даде на астрономите много полезна информация, така че си струваше риска... Във всеки случай една стотна от секундата едва ли си струва да си правя труда. Благодаря все пак.

— Разбирам. Когато си видял един астероид, все едно, че си виждал всички...

— Не е вярно, Чип. Когато бях на Ерос...

— Както си ни разказвал поне десет пъти...

Мислите на Пул се отклониха от разговора, който се превърна във фон от безсмислен шум. Той се върна хиляда години назад в миналото и си спомни единственото вълнение по време на мисията на „Дискавъри“ преди фаталната катастрофа. Макар двамата с Боумън отлично да съзнаваха, че 7794 е просто безжизнена и безвъздушна скална буца, това изобщо не променяше чувствата им. Астероидът представляваше единствената твърда материя, която щяха да срещнат от тази страна на Юпитер, и те го бяха наблюдавали с вълнението на отдавна напуснали сушата моряци, зърнали бряг, на който не могат да слезат.

Той бавно се въртеше и на неравномерни разстояния по повърхността му имаше светли и тъмни петна. От време на време равнините или назъбеностите на кристалната материя отразяваха слънцето и скалата проблясваше като далечен прозорец...

Пул си спомняше и усилващото се напрежение, докато чакаха да видят дали са се прицелили точно. Не беше лесно да улучиш толкова малка мишена, движеща се на две хиляди километра с относителна скорост двайсет километра в секунда.

После на фона на тъмната част на астероида внезапно проблесна ослепителна експлозия. Малката сонда — чист уран 238 — се бе носила със скоростта на метеорит: за част от секундата цялата ѝ кинетична енергия се преобразува в топлина. За миг в космоса изригна облак нажежен до бяло газ и камерите на „Дискавъри“ записаха бързо избледняващите спектрални линии в търсене на характерните особености на светещите атоми. Няколко часа по-късно астрономите на Земята за пръв път научиха състава на астероидната кора. Нямаше големи изненади, но въпреки това бяха гръмнати няколко бутилки шампанско.

Самият капитан Чандлър почти не участваше в демократичните обсъждания около полукръглата маса — изглежда се задоволяваше да остави екипажа си да почива и да изразява чувствата си в тази неофициална атмосфера. Действаше неписаното правило по време на хранене да не се говори за работа. Ако имаше каквито и да е технически или оперативни проблеми, трябваше да ги решават другаде.

Пул се изненада дори и леко се шокира, когато откри, че познанията на екипажа за системите на „Голиат“ са извънредно повърхностни. Често задаваше въпроси, които би трябвало да получат светкавичен отговор само за да бъде препратен към информационните банки на самия кораб. Скоро обаче разбра, че задълбоченото обучение, което навремето беше получил той, вече не е възможно — системите бяха далеч по-сложни и многобройни, за да могат да бъдат овладени от когото и да е. Различните специалисти трябваше да знаят само какво прави апаратурата им, а не как. Надеждността зависеше от честите автоматични проверки и имаше голяма вероятност човешката намеса да нанесе повече вреда, отколкото полза.

За щастие, по време на пътуването до Юпитер това не се наложи — то бе толкова спокойно, колкото би могъл да се надява всеки капитан, когато на небето пред тях се издигна новото слънце Луцифер.

III. Галилеевите светове

(Извадка, чист текст, „Туристически справочник за външните райони на Слънчевата система“, т. 219.3)

Дори днес гигантските спътници на някогашния Юпитер ни поставят огромни загадки. Защо четири свята, които орбитират около едно и също тяло и са много сходни по големина, са толкова различни в повечето останали отношения?

Убедително обяснение има само за Йо, най-вътрешния спътник. Той се намира толкова близо до Юпитер,

че гравитационното привличане, постоянно разбъркващо вътрешността му, генерира колосални количества топлина — толкова много, че повърхността на Йо е полутечна. Това е светът с най-голяма вулканична активност в Слънчевата система — картите му са актуални само в продължение на няколко десетилетия.

Макар че в такава нестабилна среда никога не са били установявани постоянни човешки бази, на повърхността на спътника е кацано многократно и той е под постоянно автоматично наблюдение. (За трагичната съдба на Експедиция 2571 вж. „Бийгъл“, 5.)

Европа, втора по разстояние от Юпитер, първоначално е била изцяло покрита с лед и почти не са се виждали други особености на повърхността ѝ, освен сложна мрежа от пукнатини. Тук силите на привличане, които господстват над Йо, са много по-слаби, но дават достатъчно топлина, за да осигурят на Европа глобален океан от течна вода, в която са еволюирали многобройни странни форми на живот. (Вж. „Космически кораб «Циен»“, „Галактика“, „Вселена“.) След превръщането на Юпитер в миниатюрното слънце Луцифер на практика цялата ледена покривка на Европа се е стопила и в резултат на вулканична активност са се появили няколко малки острова.

Както е добре известно, почти от хиляда години на Европа не е кацал кораб, но спътникът е под постоянно наблюдение.

Ганимед, най-голямата луна в Слънчевата система (диаметър 5260 км), също е бил повлиян от появата на новото слънце и екваториалните му райони са достатъчно топли за земни форми на живот, макар че все още не притежава годна за дишане атмосфера. По-голямата част от населението му е активно ангажирана в тераформиране и научно проучване — главното селище е Анупис сити (41000 души), намиращо се близо до Южния полюс.

Калисто отново е напълно различна. Цялата повърхност е покрита с метеоритни кратери с всевъзможна големина, толкова многобройни, че се застъпват. Бомбардировката трябва да е продължила милиони години, защото по-новите кратери изцяло са изличили по-старите. На Калисто няма постоянно селище, но там са установени няколко автоматични станции.

17. Ганимед

За Франк Пул не беше нещо необичайно да спи до късно, но този път се събуди от странни сънища. Минало и настояще бяха неразделно смесени. Понякога се намираше на „Дискавъри“, друг път в Африканската кула, а след това отново ставаше дете и бе сред приятели, които смяташе за отдавна забравени.

„Къде съм?“ — запита се той, докато се мъчеше да се събуди. Като плувец, който се опитва да изплува на повърхността. Точно над леглото му имаше малък прозорец, покрит с недостатъчно дебела завеса, за да спира напълно светлината отвън. Към средата на двайсети век въздушните кораби се бяха движили достатъчно бавно, за да осигуряват първокласни условия за сън. Пул никога не се беше наслаждавал на този носталгичен лукс, който някои туристически организации все още рекламираха по негово време, но лесно можеше да си представи, че го прави сега.

Той дръпна завесата и погледна навън. Не, не се бе събудил в небесата на Земята, макар че пейзажът долу много напомняше за Антарктика. Но Южният полюс никога не беше имал две слънца, едновременно изгряващи, докато „Голиат“ се носеше към тях.

Корабът орбитираще на по-малко от сто километра над нещо, което приличаше на огромно разорано поле, покрито с малко сняг. Но орачът трябваше да е бил пиан — или насочващата система да е била полудяла — защото браздите се извиваха във всички посоки и понякога се пресичаха или завиваха обратно. Тук-там теренът бе осеян с бледи кръгове — призрачни кратери от метеорити, паднали преди това.

„Значи това е Ганимед — сънено се зачуди Пул. — Най-далечният аванпост на човечеството! Възможно ли е здравомислещ човек да иска да живее тук? Е, често съм си мислил същото, когато летях над Гренландия или Исландия през зимата...“

На вратата се почука, чу се „Нещо против да вляза?“ и капитан Чандлър се появи вътре, без да изчаква отговор.

— Реших, че трябва да те оставим да спиш, докато се приземим. Краят на пътуването продължи повече, отколкото възнамерявах, но не можех да рискувам бунт на борда, като го съкрата.

Пул се засмя.

— Изобщо някога имало ли е бунтове в космоса?

— О, при това не малко, но не по мое време. Като споменавах за това, може да се каже, че Хал е поставил началото на традицията... извинявай... навярно не би трябвало... виж, ето го Ганимед сити!

На хоризонта се появи мрежа от улици и булеварди, пресичащи се почти под прави ъгли, но с леката несиметричност, типична за всички селища, развили се без централно планиране. По средата минаваше широка река — Пул знаеше, че екваториалните райони на Ганимед вече са достатъчно топли, за да има течна вода — и това му напомни за стара дърворезба на средновековен Лондон, която някога бе виждал.

После забеляза, че Чандлър развеселено го гледа... и илюзията изчезна, когато осъзна размерите на „града“.

— Ганимедяните — сухо отбеляза той — трябва да са били доста едри, за да правят пътища широки пет-десет километра.

— На отделни места до двайсет. Внушително, нали? И всичко това е резултат от разширяването и свиването на леда. Майката Природа е изобретателна... Мога да ти покажа места, които изглеждат още по-изкуствени, макар и не толкова големи, колкото този.

— Когато бях малък се вдигна голям шум около някакво лице на Марс. Разбира се, оказа се, че е хълм, оформен от пясъчни бури... В земните пустини има много такива.

— Някой не беше ли казал, че историята винаги се повтаря? Същата глупост се е случила и с Ганимед сити — някакви кретени заявили, че е построен от извънземни. Но се страхувам, че няма да съществува още дълго.

— Защо? — изненадано попита Пул.

— Вече започна да се разрушава, тъй като Луцифер топи вечния лед. След още стотина години няма да познаеш Ганимед... ето го брегът на езерото Гилгамеш... Ако се вгледаш внимателно — там надясно...

— Разбирам какво искаш да кажеш. Какво става — водата не може да кипи при толкова ниско налягане, нали?

— Фабрика за електролиза. Не знам колко си скилиона килограма кислород дневно. Разбира се, водородът се издига нагоре и изчезва — поне така се надяваме.

Чандлър провлече глас и замълча. После необичайно колебливо продължи:

— Цялата онази чудесна вода там долу — Ганимед няма нужда и от половината! Не казвай на никого, но разработвам начини за откарването на част от нея на Венера.

— Това по-лесно ли е отколкото насочването на комети?

— По отношение на енергията, да — скоростта на Ганимед е само три километра в секунда. А и така е много, много по-бързо — години вместо десетилетия. Но има няколко практически пречки...

— Разбирам. С изтласквател на маса ли искаш да я изстреляш?

— О, не, ще използвам кули, издигащи се над атмосферата, като онези на Земята, но много по-малки. Ще изпомпим водата до върха, ще я замразим почти до абсолютната нула и ще оставим въртенето на Ганимед да я запрати в нужната посока. Това ще доведе до известно изпаряване, но по-голямата част ще стигне до целта. Какво ти е толкова смешно?

— Извинявай, не се смея на идеята — тя е съвсем логична. Но събуди в мен толкова жив спомен. Някога имахме градинска пръскачка, която се въртеше от собствените си водни струи. Онова, което възнамеряваш да направиш, е същото — в малко по-голям мащаб... Като използваш цял свят...

Внезапно друг образ от миналото изличи всичко останало. Пул се замисли как в онези Горещи аризонски дни двамата с Рики обичаха да се гонят из облаците от водни пръски, изхвърляни от бавно въртящата се градинска пръскачка.

Капитан Чандлър беше много по-чувствителен човек, отколкото се представяше, и знаеше кога е време да си тръгне.

— Трябва да се връщам на мостика — грубо каза той. — Ще се видим, когато се приземим в Анубис.

18. Грандхотелът

Грандхотел „Ганимед“ — неизбежно известен из Слънчевата система като хотел „Гранимед“ — определено не беше голям и щеше да е цяло чудо, ако успееше да получи една и половина звезди на Земята. Тъй като най-близкият му конкурент се намираше на неколкостотин милиона километра, управата му не считаше за нужно излишно да си дава зор.

И все пак Пул нямаше оплаквания, макар че често му се искаше Данил още да е при него, за да му помага в механиката на живота и по-ефикасно да общува със заобикалящите го отвсякъде полуинтелигентни устройства. За миг дори изпадна в паника, когато вратата се затвори зад пиколото, очевидно изпълнен с прекалено благоговение към прочутия си гост, за да му обясни как функционират устройствата в стаята. След пет минути безплодно говорене на безмълвните стени, Пул най-после установи контакт със система, която разбираше акцента и заповедите му. Само какво новинарско заглавие би се получило: „АСТРОНАВТ ОТ МИНАЛОТО УМИРА ОТ ГЛАДНА СМЪРТ, ПОПАДНАЛ В КАПАНА НА ГАНИМЕДСКА ХОТЕЛСКА СТАЯ!“.

Иронията щеше да е двойна. Навярно името на единствения луксозен апартамент в „Гранимед“ беше неизбежно, но Пул преживя истински шок, когато се изправи пред древен холос на стария си колега в пълна униформа и в естествен ръст — в апартамента „Боумън“. Той дори позна изображението: по същото време — само няколко дни преди началото на мисията — бяха направили и собствения му официален портрет.

Скоро откри, че повечето от членовете на екипажа на „Голиат“ имат семейства в Анубис и горят от нетърпение да го запознаят с близките си по време на планирания двайсетдневен престой на кораба. Почти незабавно се озова въввлечен в обществен и професионален живот на това гранично селище — сега дори Африканската кула му изглеждаше като далечен сън.

Като повечето американци, в дъното на душата си Пул изпитваше носталгична привързаност към малките общности, в които всички се познават — в действителния, а не във виртуалния свят на киберпространството. Анубис, чието население беше по-малко от това на незабравимия Флагстаф, почти се приближаваше към този идеал.

Трите централни херметични купола, всеки с диаметър по два километра, се намираха на плато, издигащо се над ледено поле, което се простираше чак до хоризонта. Второто слънце на Ганимед — някога известно като Юпитер — никога нямаше да излъчва достатъчно топлина, за да стопи полярните шапки.

Това бе основната причина за установяването на Анупис на толкова негостоприемно място: нямаше голяма вероятност основите на града да се срутят поне в продължение на няколко века.

А в куполите не беше трудно да си напълно безразличен към външния свят. Когато усъвършенства механизмите в апартамента „Боумън“, Пул откри, че разполага с ограничен, но внушителен избор на околна среда. Можеше да седи под палмите на тихоокеанския бряг, заслушан в нежния шепот на вълните, или ако предпочиташе, в рева на тропичен ураган. Можеше бавно да лети над върховете на Хималаите или по огромните каньони на Марънър вали. Можеше да се разхожда из градините на Версай или по улиците на пет-шест големи града в различни, избрани на продължителни интервали един от друг моменти от тяхната история. Макар че не бе сред най-прочутите курорти в Слънчевата система, хотел „Ганимед“ разполагаше с удобства, които биха изумили всичките му по-известни предшественици на Земята.

Но беше смешно да се отдава на носталгията, след като е прекосил половината Слънчева система, за да посети странен нов свят. След известно експериментиране Пул постигна компромис, за да се развлича — и вдъхновява — по време на постоянно намаляващите си мигове на отдих.

За негово огромно съжаление, той никога не бе ходил в Египет, затова с удоволствие си почиваше под погледа на Сфинкса — такъв, какъвто е бил преди спорното си „реставриране“ — и гледаше как туристите се катерят по огромните блокове на Голямата пирамида. Илюзията беше свършена, с изключение на ничията земя, където пустинята се сблъскваше с леко износения килим на апартамента „Боумън“.

Такова небе обаче човешки очи бяха зърнали едва пет хиляди години след полагането на последния камък в Гиза. Но то изобщо не бе илюзия, а сложната и постоянно променящата се реалност на Ганимед.

Тъй като привличането на Юпитер беше преустановило въртенето на този свят и неговите спътници, новото, родено от гигантската планета слънце неподвижно висеше в небето. Луцифер постоянно обливаше едната страна на Ганимед със светлината си и макар че често наричаха другото полукуълбо „Царството на нощта“, това наименование беше също толкова заблуждаващо, колкото и много по-ранния израз „тъмната страна на Луната“. Подобно на нея, през половината от дългия му ден в ганимедското Царство на нощта господстваше ярката светлина на старото слънце.

По някакво по-скоро объркващо, отколкото полезно съвпадение, Ганимед изминаваше орбитата си почти точно за седмица (седем дни и три часа). Опитите за налагане на „ганимедски ден“, равен на земната седмица, бяха предизвикали такъв хаос, че ги бяха изоставили още преди векове. Както всички други обитатели на Слънчевата система, местните използваха универсално време и обозначаваха своите двайсет и четири часови стандартни дни с цифри, вместо с имена.

Тъй като новообразувалата се атмосфера все още беше изключително рядка и почти безоблачна, ярките небесни тела осигуряваха безкраен спектакъл. Когато бяха най-близо до Ганимед, Йо и Калисто изглеждаха големи приблизително наполовина колкото Луната, гледана от Земята. Но приликата свършваше дотук. Йо бе толкова близо до Луцифер, че обикаляше орбитата си за по-малко от два дни и движението ѝ се забелязваше дори само при неколкominутно наблюдение. На Калисто, която се намираше на повече от четири пъти по-голямо разстояние отколкото Йо, ѝ трябваша два ганимедски дни — или шестнайсет земни — за да завърши ленивата си обиколка.

Още по-силно изразен беше физическият контраст между двата свята. Превръщането на Юпитер в миниатюрно слънце почти не бе променило дълбоко замръзналата Калисто. Тя все още представляваше пустош от плитки ледени кратери, толкова нагъсто един до друг, че по цялата повърхност нямаше нито едно място, избегнало многобройните метеорити в дните, когато мощното гравитационно поле на Юпитер си беше съперничilo с това на Сатурн за събирането на останките от външните райони на Слънчевата система. Но през последните няколко милиарда години спътникът си оставаше неизменен, освен няколкото случайни метеоритни удара.

На Йо всяка седмица се случваше нещо. Както бе отбелязал някакъв местен чешит, преди появата на Луцифер там беше ад. А сега бе нажежен ад.

Пул често наблюдаваше под увеличение този огнен пейзаж и надзърташе в сярната паст на вулканите, които постоянно променяха площта, по-голяма от Африка. Понякога нажежени струи за кратко изригнаха

на стотици километри височина в космоса, като гигантски огнени дървета, израстващи от безжизнен свят.

Когато течната сяра се изливаше от вулканите, променливият химически елемент се преобразуваше поред в пъстроцветните си алотропи и преминаваше през тесен спектър от червени, оранжеви и жълти багри. Преди зорите на Космическата ера никой не си беше представял, че е възможно да съществува такъв свят. Колкото и омайващо да бе да го наблюдава от комфортния си апартамент, Пул не можеше да повярва, че хора са рискували да кацнат там, където се страхуваха да стъпят дори роботи...

Интересите му обаче бяха насочени най-вече към Европа, която в най-близката си точка изглеждаше голяма точно колкото единствената луна на Земята, но преминаваше през фазите си само за четири дни. Макар че когато избираше пейзажа в апартамента си, Пул изобщо не съзнаваше символиката, сега му се струваше съвсем естествено, че Европа виси в небето над друга гигантска загадка — Сфинксът.

Дори без увеличение той можеше да види колко много се е променила за хиляда години Европа след потеглянето на „Дискавъри“ към Юпитер. Паяжината от тесни ленти и линии, някога изцяло обгръщала най-малкия от четирите Галилееви спътника, сега беше изчезнала, освен около полюсите. Тук глобалната кора от дебел един километър лед оставаше нестопена от топлината на новото слънце на Европа. Навсякъде другаде в рядката атмосфера кипяха девствени океани, а температурите се движеха в умерени за Земята стойности.

Тези температури бяха благоприятни и за създанията, появили се след стопяването на плътния леден щит, който едновременно ги бе ограничавал и предпазвал. Улавящи и най-малките подробности, орбитиращите наблюдателни сателити бяха показали как един от европейските видове започва да еволюира, за да достигне амфибийна фаза — макар че продължаваха да прекарват голяма част от времето под вода, европейците дори бяха започнали да строят прости сгради.

Фактът, че това изобщо е могло да се случи само за хиляда години беше удивителен, но никой не се съмняваше, че обяснението се крие в последния и най-голям Монолит — дългата много километри Велика стена, издигаща се на брега на Галилейско море.

Никой не се съмняваше също, че по свой собствен тайнствен начин, Монолитът наблюдава експеримента, който е заложил на този свят. Също като на Земята четири милиона години преди това.

19. Безумието на човечеството

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

ФАЙЛ: ИНДРА

Скъпа моя Индра, извинявай, че досега не ти пратих поне войсмейл — обичайно извинение, разбира се, затова няма да си правя този труд.

В отговор на въпроса ти — да, вече се чувствам съвсем у дома в „Гранимед“, но прекарвам там все по-малко време, макар че се наслаждавам на небесния пейзаж в апартамента ми. Снощи Йо изпълни прекрасно представление — размяна на мълнии между Йо и Юпитер — искам да кажа Луцифер. Много прилича на земното зазоряване, но е далеч по-зрелищно. Открито е от радиоастрономи още преди да се родя.

И като говорим за едно време — знаеш ли, че Анубис има шериф? Струва ми се, че малко преиграват с граничната атмосфера. Напомня ми на историите за Аризона, които дядо често ми разказваше. Трябва да разкажа някоя от тях на ганимедците...

Може да ти прозвучи тъпо, но още не съм свикнал, че съм в апартамента „Боумън“. Постоянно поглеждам през рамо...

Как прекарвам времето си ли? Почти като в Африканската кула. Срецам се с местната интелигенция, макар че, както можеш да очакваш, тя не е особено многобройна (надявам се, че никой не подслушва). И се свързвам — и реално, и виртуално — с образователната система. Изглежда, е много добра, въпреки че е по-технически ориентирана, отколкото би ти допаднало. В тази враждебна околна среда това е неизбежно, разбира се.

Но ми помогна да разбере защо тук живеят хора. Това е предизвикателство — чувство за цел в живота, ако искаш — каквото рядко съм откривал на Земята.

Вярно е, че повечето от ганимедците са родени тук, така че нямат друг дом. Макар че са — обикновено — прекалено любезни, за да го кажат, те смятат, че родната планета търпи упадък. А ти? И ако е така, какво имате намерение вие, земляните, да направите по въпроса? Учениците от един от класовете, с които се срещнах, се надяват да ви накарат да се осъзнаете. Разработват сложни, строго секретни планове за нашествие на Земята. После да не кажеш, че не съм те предупредил.

Пътувах до така нареченото Царство на нощта, където Луцифер никога не се вижда. Десетина от нас — Чандлър, двама от екипажа на „Голиат“ и шестима ганимедци — преследваха слънцето до хоризонта, така че наистина беше нощ. Величествено — много напомня полярните зими на Земята, но небето е абсолютно черно... Почувствах се почти като в космоса.

Видяхме всички Галилееви светове и наблюдавахме еклиптиката — извинявай, затъмнението — на Европа и Йо. Разбира се, времето на пътуването беше специално разчетено, за да можем да видим това...

Няколко от по-малките спътници също се виждаха, но двойната звезда Земя-Луна бе много по-ясна. Дали страдам от носталгия? Честно казано, не, макар че ми липсват новите приятели.

И съжалявам, още не съм се срещнал с д-р Хан, въпреки че ми прати няколко съобщения. Обещавам да го направя през следващите няколко дни — земни дни, не ганимедски!

Най-добри пожелания на Джо, поздрави на Данил, ако знаеш какво се е случило с него — дали отново е истинска личност? С обич...

ЗАПИШИ

ПРАТИ

По времето на Пул името на човек често даваше представа за външния му вид, но трийсет поколения по-късно това вече не беше вярно. Д-р Тиъдър Хан се оказа рус нордически тип, който би изглеждал точно на мястото си по-скоро във викингски кораб, отколкото в степите на Средна Азия. Той обаче нямаше да е особено внушителен в която и да е от тези две роли поради по-малко от сто и петдесет сантиметровия си ръст. Пул не успя да устои на малко аматьорска психоанализа: дребните хора често бяха агресивни и амбициозни — което според намеците на Индра Уолис, представляваше подходящо описание на единствения философ на Ганимед. Хан навярно се нуждаеше от тези личностни особености, за да оцелее в толкова практично ориентирано общество.

Анубис сити беше прекалено малък град, за да има университетско градче — лукс, който все още съществуваше на другите светове, макар и мнозина да смятаха, че телекомуникационната революция го е направил излишен. Вместо това тук имаше нещо много по-подходящо, както и с векове по-старо: академия, допълнена от маслинова горичка, която би заблудила дори самия Платон, стига да не се опиташе да се разходи в нея. Вицът на Индра за философските факултети, на които им трябвали само черни дъски, явно не се отнасяше за тази сложна среда.

— Построена е за седем души — гордо съобщи д-р Хан, когато двамата се настаниха на столове, очевидно предвидени да не предлагат прекалено удобство, — защото това е максималният брой хора, с

които човек може да общува ефикасно. А ако броите и духа на Сократ, това е бил броят на слушателите на знаменития разказ на Федон...

— Онзи за безсмъртието на душата ли?

Хан толкова очевидно се изненада, че Пул не успя да се сдържи и се засмя.

— Изкарах кратък курс по философия точно преди да завърша. Когато планирали лекциите ни, някой решил, че ние простоватите инженери трябва да попием малко култура.

— Радвам се да го чуя. Това много улеснява нещата. Знаете ли, все още не мога да повярвам на късмета си. Пристигането ви тук почти ме изкушава да повярвам в чудеса! Вече дори мислех да дойда на Земята, за да се срещна с вас. Милата ми Индра разказа ли ви за моята... хм... мания?

— Не — недотам искрено отвърна Пул.

Д-р Хан изглеждаше много доволен — явно се радваше на новата публика.

— Може да сте чули, че ме наричат атеист, но това не е съвсем вярно. Атеизмът е недоказуем, толкова безинтересен. Колкото и невероятно да звучи, никога не можем да сме сигурни, че Бог е съществувал — и че сега е отлетял в безкрайността, където никой не може да го намери... Също като Гаутама Буда, аз не заемам страна в този спор. Моите интереси са насочени към психопатологията, известна като „религия“.

— Психопатология ли? Това е сурова присъда.

— Но напълно оправдана от историята. Представете си, че сте разумен извънземен, който се интересува само от доказуемите истини. И откривате вид, който се е разделил на хиляди — не, вече на милиони — племенни групи с невероятно разнообразие от вярвания за произхода на вселената и за правилното поведение в нея. Въпреки че мнозина от тях споделят общи идеи, дори когато е налице деветдесет и девет процента застъпване, останалият един процент е достатъчен, за да ги накара да се избиват и измъчват помежду си заради банални въпроси на доктрината, напълно безсмислени за външни хора. Как да наречем такова нерационално поведение? Лукреций^[9] е улучил точно в десетката, като е казал, че религията е вторичен продукт на страха — реакция към загадъчната и често враждебна вселена. За голяма част от човешката праистория тя навярно е била необходимо зло. Но защо е била много по-голямо зло от необходимото и защо е оцеляла, когато вече не е била необходима? Казвам зло — и наистина смятам така, защото страхът води до жестокост. И най-беглата информация за Инквизицията кара човек да се срамува, че принадлежи към човешкия вид... Една от най-отвратителните книги, които някога са били издавани, е „Чукът на вещиците“, написана от двама садистични изверги и излагаща мъченията, които Църквата одобрявала — насърчавала! — за да изтръгват „признания“ от хиляди безобидни старици, преди да ги изгорят живи... Папата лично написал одобрителен предговор! Но с няколко изключения, повечето други религии били също толкова ужасни, колкото и християнството... Дори във вашия век малки момчета са били оковавани и бити с камшик, докато не запомнят цели томове набожни брътвежи, и ограбвани от детството и мъжеството си, за да станат монаси... Навярно най-смущаващото във всичко това е как очевидни безумци век след век твърдели, че те — и единствено те! — са получили послания от Бог. Ако всички послания съвпадаха, въпросът щеше да е решен. Но разбира се, те били невероятно противоречиви, което никога не е пречило на самозваните месии да събират стотици — а понякога и милиони — последователи, готови да се бият до смърт срещу също толкова заблудените привърженици на съвсем мъничко по-различна вяра.

Пул реши, че е време да вземе думата.

— Напомняте ми за нещо от моето детство, което се случи в родния ми град. Един „свят човек“ отвори заведение, в което твърдеше, че ще прави чудеса. И за нула време събра тълпа от последователи. При това не невежи или неграмотни — често произхождаха от високопоставени семейства. Всяка неделя виждах скъпи автомобили, паркирани около неговия... хм... храм.

— Това се нарича синдромът „Распутин“. В цялата история, във всички страни има милиони такива случаи. И приблизително веднъж на хиляда култът оцелява в продължение на едно-две поколения. Какво стана във вашия случай?

— Ами, конкурентът му хич не беше доволен и направи всичко възможно, за да го дискредитира. Искане ми се да можех да си спомня как се казваше — използваше някакво дълго индийско име — свами^[10] еди-кой си — но се оказа, че идва от Алабама. Един от триковете му беше да прави свети предмети от въздуха и да ги раздава на поклонниците си. Оказа се, че нашият местен равин е фокусник любител и направи публична демонстрация как точно се изпълнява номерът. Това обаче не промени абсолютно нищо — вярващите казваха, че вълшебството на техния човек било истинско и че равинът просто му завижда. Неприятно ми е да го кажа, но по едно време майка ми приемаше онзи мошеник насериозно — беше скоро след бягството на баща ми и е възможно донякъде да се дължи на това — и ме замъкна на един от сеансите му. Бях едва десетгодишен, но си помислих, че никога не съм виждал толкова неприятен тип. В брадата му можеха да си направят гнезда няколко птички.

— Звучи ми като стандартния пример. Колко време просъществува култът му?

— Три-четири години. И после трябваше да избяга от града, защото го бяха хванали да организира оргии с тинейджърки. Разбира се, твърдял, че използва мистични методи за спасение на душата. И няма да повярвате...

— Опитайте.

— Дори тогава мнозина от жертвите му продължиха да вярват в него. Техният Бог не можел да направи нищо греховно, така че трябвало да са му погодили номер.

— Погодили номер ли?

— Извинявайте, да му подхвърлят измислени улики. Понякога, когато всички други начини се проваляха, полицията правеше така, за да залавя престъпниците.

— Хм. Е, вашият свами е бил абсолютно типичен, което донякъде ме разочарова. Но това доказва тезата ми, че по-голямата част от човечеството винаги е била безумна, поне през част от времето.

— Доста непредставителна извадка — някакво си малко флагстафско предградие.

— Вярно е, но съм в състояние да я умножа по хиляди — не само във вашия век, но и във всички други епохи. Никога не е имало нищо, колкото и да е абсурдно, в което да не са били готови да повярват хиляди хора, често толкова страстно, че са били склонни по-скоро да умрат, отколкото да се откажат от илюзиите си. За мен това е подходящо определение за лудост.

— Значи твърдите, че всеки със силна религиозна вяра е бил луд?

— В строго технически смисъл, да, ако наистина е бил искрен, а не лицемер. Каквито, подозирам, са били деветдесет процента от случаите.

— Сигурен съм, че равин Беренщайн е бил искрен — а той беше един от най-нормалните хора, които съм познавал, както и един от най-милите. А какво ще кажете за това? Единственият истински гений, когото съм срещал, е доктор Чандра, ръководителят на проекта ХАЛ. Веднъж трябваше да вляза в кабинета му. Когато почуках, не получих отговор и реших, че вътре няма никой. Той се молеше на няколко фантастични малки бронзови статуетки, отрупани с цветя. Едната приличаше на слон... другата имаше повече ръце от нормалното... Смутих се, но за щастие той не ме чу и аз излязох на пръсти. Бихте ли го нарекли луд?

— Избрахте лош пример — гениите често са луди! Затова нека кажем така: това не е лудост, а умствено увреждане, дължащо се на психическа обработка в детството. Ето какво казвали йезуитите: „Дайте ми момче за шест години и то е мое за цял живот“. Ако навремето се бяха добрали до малкия Чандра, той щеше да стане набожен католик, а не хиндуист.

— Възможно е. Но съм озадачен, защо толкова сте искали да се срещнем? Страхувам се, че никога не съм бил набожен. Какво общо имам аз с всичко това?

Бавно и с очевидното удоволствие на човек, освобождаващ се от тежка и отдавна пазена тайна, д-р Хан

20. Остъпникът

ЗАПИС — ПУЛ

Привет, Франк... Значи най-после си се запознал с Тед. Да, можеш да го наричаш чудак — ако го определиш като ентузиаст без чувство за хумор. Но чудациите често стават такива, защото знаят *голяма истина* — долавяш ли акцентирането в гласа ми? — и никой не иска да ги чуе... Радвам се, че ти си го изслушал, и ти предлагам да го приемеш съвсем сериозно.

Казваш, че с изненада си видял портрета на папа в апартамента на Тед. Това трябва да е неговият кумир Пий XX — сигурна съм, че съм ти споменавала. Потърси информация за него — обикновено са го наричали Неблагодетелия^[11]! Това е очарователна история и е пълен аналог на нещо, случило се точно преди да се родиш. Сигурно ти е известно как Михаил Горбачов, ръководител на Съветската империя, предизвикал нейното разпадане в края на двайсети век, като разкрил нейните престъпления и жестокости.

Той не възнамерявал да стигне дотам — надявал се да я реформира, но това вече не било възможно. Никога няма да разберем дали Пий XX е имал същата идея, защото бил убит от обезумял кардинал скоро след като ужасил света, като отворил тайните архиви на Инквизицията...

Вярващите все още били потресени от откриването на ТМА-0 само няколко десетилетия по-рано. То оказало силно въздействие върху Пий XX и определено повлияло на действията му...

Но още не си ми казал с какво Тед, този стар криптодеист, смята, че можеш да му помогнеш в неговото търсене на Бог. Струва ми се, още му е бесен за това, че се е скрил толкова успешно. Най-добре не му споменавай, че съм ти казала това.

Но като се замисля, защо пък не?

С обич, Индра

ЗАПИШИ

ПРАТИ

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

ЗАПИС

Привет, Индра. Имах нов разговор с доктор Хан, макар още да не съм му казал защо смяташ, че е бесен на Господ!

Но водихме много интересни спорове — не, диалози — въпреки че през повечето време говори той. Никога не съм си мислил, че след всички тези години като инженер пак ще се занимавам с философия. Навярно първо е трябвало да ги изживея, за да мога сега да го оценя. Чудя се как ли би ме оценил като студент?

Вчера опитах нов подход, за да проверя реакцията му. Възможно е да е оригинален, макар че се съмнявам. Реших, че ще искаш да го чуеш. Забележките ти ще са ми интересни. Ето и нашата дискусия:

— Тед, със сигурност не можеш да отречеш, че повечето от най-великите произведения на човешкото изкуство са вдъхновени от религиозна набожност. Това нищо ли не доказва?

— Да, но не по начин, който да успокои вярващите! Понякога хората се забавляват, като правят списъци на най-големите, най-великите и най-добрите — сигурен съм, че това е било популярно и по твое време.

— Определено.

— Е, правени са няколко известни опита в това отношение и в областта на изкуството. Разбира се, такива списъци не могат да установят абсолютни, вечни ценности, но са интересни и показват промяната на вкусовете през различните епохи...

Последният списък, който видях — беше по земната Артнет само преди няколко години — имаше дялове „Архитектура“, „Музика“, „Визуални изкуства“... Спомням си няколко примера... Партенона, Тадж Махал... „Токата и fuga“ на Бах бяха на първо място в музиката, следвани от „Реквием“ на Верди. В изобразителното изкуство — „Мона Лиза“, разбира се. След нея — не съм сигурен за точния ред — група от статуи на Буда някъде в Цейлон и златната смъртна маска на младия фараон Тут. Останалите нямат значение, даже да можех да си ги спомня — което, разбира се, не мога. Важна е тяхната културна и религиозна основа. Като цяло, не доминира нито една-единствена религия — освен в музиката. И това може да се дължи на чисто техническа случайност: органът и другите пределектронни музикални инструменти са били усъвършенствани в християнския Запад. Положението можеше да е коренно различно, ако например гърците или китайците са се отнасяли към машините като към нещо повече от играчки. Но онова, което окончателно решава въпроса за мен, е единодушното мнение за едно-единствено най-велико произведение на изкуството. В почти всички списъци това е „Анкор Ват“^[12]. И все пак религията, вдъхновила създаването му, е изчезнала от векове — никой дори не знае точно каква е била, освен че е имала стотици богове, а не само един!

— Искан ми се да можех да кажа това на милия стар Беренщайн — сигурен съм, че би дал добър отговор.

— Не се съмнявам. Искан ми се да можех лично да се срещна с него. И се радвам, че не е доживял да види какво се е случило с Израел.

КРАЙ НА АУДИОЗАПИСА.

Това е, Индра. Искан ми се „Гранимед“ да имаше в менюто си „Анкор Ват“ — никога не съм го виждал — но човек не може да има всичко...

А сега на въпроса, който всъщност те интересува... Защо доктор Тед толкова се радва, че съм тук?

Както знаеш, той е убеден, че ключът към много загадки лежи в Европа, където от хиляда години насам никой не е бил допускан да кацне.

Тед смята, че аз може би ще съм изключение. Според него имам приятел тук. Да, Дейв Боумън, или онова, в което се е превърнал...

Известно ни е, че е оцелял, след като е бил привлечен в Големия брат, и че после по някакъв начин е посетил Земята. Но има още нещо, за което нямаш представа. Съвсем малко хора го знаят, защото ганимедците се срамуват да говорят за него...

Тед Хан е прекарал години в събиране на доказателства и сега е съвсем сигурен във фактите — въпреки че не е в състояние да ги обясни. Поне в шест случая, раздалечени с по век един от друг, достоверни свидетели тук, в Аноубис, са съобщавали, че са видели... призрак... също като онзи, който Хейууд Флойд срещнал на борда на „Дискавъри“. Макар че никой от тях не знаел за това, всички те успели да разпознаят Дейв, когато са им показвали холограмата му. Видели са го и на борда на изследователски кораб, който преди шестстотин години се приближил до Европа.

Поотделно нито един от тези случаи не може да се приеме сериозно, но взети заедно те образуват система. Тед е абсолютно сигурен, че Дейв Боумън съществува в някаква форма, навярно свързана с Монолита, който наричаме „Великата стена“. И че все още се интересува от нас.

Въпреки че не се е опитвал да установи връзка, Тед се надява да успеем да влезем в контакт. Той смята, че аз съм единственият човек, който може да го направи.

Все още не зная какво да правя. Утре ще поговоря с капитан Чандлър. Ще ти съобща какво решение съм взел. С обич, Франк.

ЗАПИШИ

ПРАТИ

21. Карантината

— Вярваш ли в духове, Дим?

— Решително не, но като всеки разумен човек се страхувам от тях. Защо питаш?

— Ако не е било призрак, това беше най-живият сън, който някога съм сънувал. Снощи разговарях с Дейв Боумън.

Пул знаеше, че капитан Чандлър ще му повярва, и не остана разочарован.

— Интересно, но за това има очевидно обяснение. Ти живееш в апартамента „Боумън“, за Деус! Нали самият ти ми каза, че ти се струвал обитаван от призраци.

— Сигурен съм... е, деветдесет процента съм сигурен, че си прав и че всичко това се дължи на разговорите ми с професор Тед. Чувал ли си, че Дейв Боумън от време на време се появява в Аноубис? Приблизително веднъж на всеки сто години? Точно като на доктор Флойд на борда на „Дискавъри“ след реактивирането му.

— Какво се е случило там? Чувал съм някои неща, но никога не съм ги приемал сериозно.

— Затова пък доктор Хан ги приема, както и аз. Видях оригиналния запис. Флойд седи на старата седалка, когато зад него се образува някакъв облак прах и приема формата на главата на Дейв. После предава онова прочуто съобщение, с което го предупреждава да си тръгне.

— Кой не би повярвал? Но това е било преди хиляда години. Напълно достатъчно време, за да фалшифицират записа.

— И какъв смисъл има? Вчера с Хан го изгледахме. Залагам живота си, че е автентичен.

— Всъщност, съгласен съм с теб. И аз съм чувал за тези появявания.

Чандлър провлачи глас с леко засрамен вид.

— Много отдавна имах приятелка тук, в Аноубис. Тя ми каза, че дядо ѝ бил виждал Боумън. Аз ѝ се изсмях.

— Чудя се дали Тед е включил този случай в списъка си. Можеш ли да го свържеш с приятелката си?

— Тя... абе, не. Не сме се чували от години. Доколкото ми е известно, може да е на Луната или на Марс... Така или иначе, защо се интересува професор Тед?

— Тъкмо затова исках да поговоря с теб.

— Звучи ми зловещо. Казвай.

— Тед смята, че е възможно Дейв Боумън, или онова, в което се е превърнал, все още да съществува — там горе на Европа.

— След хиляда години?

— Е, само погледни мен.

— Един пример не прави статистика, както казваше преподавателят ми по математика. Но продължавай.

— Това е сложна история — или може би мозайка, повечето парчета от която липсват. Но като цяло се приема, че когато преди четири милиона години Монолитът се появил в Африка, с нашите предци се е случило нещо изключително важно. Това събитие бележи повратен момент в праисторията — първата поява на сечива, оръжия и религия... Не може да е чиста случайност. Монолитът трябва да е направил нещо с нас — определено не може просто да си е стоял там и пасивно да е приемал жертвоприношения.

Тед обича да цитира някакъв прочут палеонтолог, който казал: „ТМА-0 ни е дал еволюционна начална скорост“. Той твърди, че тази начална скорост не е била съвсем в желаната посока. Трябвало ли е да станем толкова коварни и долни, за да оцелеем? Може и да е трябвало... Доколкото разбирам, Тед смята, че в мозъците ни има нещо фундаментално погрешно, което ни прави неспособни на логично мислене. Нещо повече, макар че за да оцелеят, всички същества се нуждаят от известна агресивност, ние, изглежда, имаме от нея повече от необходимото. И никое друго животно не измъчва себеподобните си като нас. Дали това е еволюционна случайност, някакъв генетичен малшанс?

Широко възприета също е тезата, че ТМА-1 е оставен на Луната, за да наблюдава проекта — експеримента или каквото там е било — и да докладва на Юпитер, очевидното място за контрол на мисиите в Слънчевата система. Точно затова там е чакал друг Монолит — Големия брат. Чакал е там четири милиона години, когато е пристигнал „Дискавъри“. Дотук съгласен ли си?

— Да, винаги съм си мислил, че това е най-правдоподобната теория.

— Следва по-умозрителната част. Боумън очевидно е бил погълнат от Големия брат, но изглежда, нещо от личността му е оцеляло. Двадесет години след онази среща с Хейууд Флойд по време на втората експедиция до Юпитер установяват нов контакт на борда на „Вселена“, когато Флойд се качва на кораба за срещата с Халеевата комета през 2061 г. Поне така ни съобщава в мемоарите си, макар че когато ги е диктувал, той е бил доста повече от стогодишен.

— Може да е бил склерозирал.

— Не и според всички негови съвременници! Освен това — нещо още по-важно — неговият внук Крис имал също толкова странни преживявания, когато „Галактика“ извършила принудително кацане на Европа. И разбира се, това е мястото, където в момента е Монолитът — или поне някакъв Монолит! Заобиколен от европейци...

— Започвам да разбирам какво иска да каже доктор Тед. Тук се появяваме ние и целият цикъл отново започва. Европейците някой ден ще полетят към звездите.

— Точно така, всичко съответства. Юпитер се е взривил, за да им осигури слънце, да стопи замръзвания

им свят. Предупреждението към нас да стоим на разстояние — навярно, за да не пречим на развитието им.

— Къде ли съм чувал вече тази идея? Разбира се, Франк — тя идва отпреди хиляда години — от собственото ти време! „Първата заповед“! Все още продължаваме да се забавляваме с онези стари серии от „Стар Трек“.

— Някога казвал ли съм ти, че съм се срещал с двама от изпълнителите? Щяха да се изненадат да ме видят сега... И винаги съм изпитвал смесени чувства към тази политика на ненамеса. В нашия случай Монолитът със сигурност я е нарушил — преди четири милиона години там, в Африка. Може да се каже, че това е довело до катастрофални резултати.

— Така че повече късмет следващия път на Европа!

Пул се засмя, но не му бе много весело.

— Хан каза абсолютно същото.

— А какво според него трябва да направим? И най-вече — каква е твоята роля в тази игра?

— На първо място трябва да разберем какво всъщност става на Европа — и защо? Не е достатъчно само да наблюдаваме от космоса.

— Какъв друг избор имаме? Всички изпращани от ганимедците сонди се взривяват точно преди да кацнат.

— А след мисията за спасяване на „Галактика“ управляваните от хора кораби се отклоняват от някакво силово поле, което никой не може да проумее. Много интересно. Това доказва, че онова нещо там долу е решително, но не и злонамерено. И най-важното, че трябва по някакъв начин да разбира какво се приближава към него. Да различава роботите от хората.

— По-добре, отколкото е по собствените ми сили. Продължавай.

— Е, Тед смята, че има едно човешко същество, което може да стигне до повърхността на Европа, защото там е неговият стар приятел, който може би има известно влияние върху въпросните сили.

Капитан Димитри Чандлър тихо подсвирна.

— И ти си готов да рискуваш?

— Да, имам ли нещо за губене?

— Една много ценна совалка, ако правилно съм се досетил какво си наумил. Затова ли се учиш да управляваш „Сокол“?

— Ами, като го споменавах сега... Тази идея и преди ми е хрумвала.

— Ще трябва да премисля нещата. Признавам, че успя да ме заинтригуваш, но има много проблеми.

— Като те познавам, сигурен съм, че те няма да са пречка — стига да решиш да ми помогнеш.

22. Рискът

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ — ИЗБРОЙ ПРИОРИТЕТНИТЕ СЪОБЩЕНИЯ ОТ ЗЕМЯТА

ЗАПИС

Мила Индра, не се опитвам да театралнича, но това може да е последното ми писмо от Ганимед. Когато го получиш, вече ще пътувам към Европа.

Макар че взех решението внезапно — и никой не остана по-изненадан от самия мен — аз го премислих много сериозно. Както можеш да се досетиш, за това до голяма степен е виновен Тед Хан. Нека той ти обясни, ако не се завърна.

Моля те, не ме разбирай погрешно. В никакъв случай не смятам, че това е самоубийствена мисия! Но съм деветдесет процента убеден от аргументите на Тед и той толкова силно възбуди любопитството ми, че никога няма да си простя, ако отклоня тази откриваща се веднъж в живота възможност. Може би ще е по-точно, ако кажа веднъж на два живота.

Ще тръгна с малката едноместна совалка на „Голиат“ — „Сокол“ — как бих искал да я покажа на старите си колеги от Космическата администрация! Ако се съди по архивите, най-вероятният изход е да бъда отклонен от Европа, преди да успея да кацна. Дори това ще ме научи на нещо...

А ако местният Монолит — Великата стена — реши да се отнесе с мен като с робосондите, които е унищожавал в миналото, никога няма да науча. Готов съм да поема този риск.

Благодаря ти за всичко и най-добри пожелания на Джо. С обич от Ганимед — и надявам се, скоро от Европа.

ЗАПИШИ

ПРАТИ

IV. Царството на сярата

23. „Сокол“

— В момента Европа е на около четиристотин хиляди километра от Ганимед — каза на Пул капитан Чандлър. — Ако настъпиш газта — благодаря ти, че ме научи на този израз! — „Сокол“ може да те отведе там за един час. Но не ти го препоръчвам — нашият загадъчен приятел може да се уплаши от някой, който се приближава с такава скорост.

— Съгласен. И на мен ми трябва време да помисля. Ще гледам да пътувам поне няколко часа. И все още се надявам... — Пул провлачи глас и замълча.

— Какво се надяваш?

— Че ще успея да установя някакъв контакт с Дейв, или там каквото е сега, преди да се опитам да кацна.

— Да, винаги е проява на неучтивост да се натресеш неканен — даже когато хората те познават, да не говорим за абсолютни непознати като европейците. Навярно трябва да вземеш някакви подаръци. Какво бяха използвали някогашните изследователи? Огледалца и мъниста, струва ми се.

Шеговитият тон на Чандлър не можеше да скрие сериозната му загриженост и за Пул, и за скъпоценната машина, която приятелят му искаше да вземе назаем — и за която капитанът на „Голиат“ носеше цялата отговорност.

— Все още се мъча да измисля как да го направим. Ако се върнеш като герой, искам да се погрея на

твоята слава. Но какво ще кажа, ако загубя „Сокол“, а и теб? Че си откраднал совалката, докато ние сме гледали другаде ли? Страхувам се, че никой няма да се върже. Ганимедският трафик контрол действа много резултатно — така и трябва! Ако тръгнеш без предварително предупреждение, ще те засекат на микросекундата — е, на милисекундата. Няма друг начин да го направиш, освен навреме да заявя плана за полета ти.

Та ето какво предлагам, освен ако не се сетя за нещо по-добро.

Ти взимаш „Сокол“ за последно изпитание — всички знаят, че вече си летял сам. Излизаш в две хиляди километрова орбита над Европа — в това няма нищо необичайно, хората постоянно го правят и местните власти, изглежда, нямат нищо против. Прогнозно време за полета пет часа плюс минус десет минути. Ако неочаквано промениш решението си да се върнеш обратно, никой не може да направи нищо — поне никой на Ганимед. Разбира се, аз възмутено ще вдигна шум и ще се развикам колко съм ядосан от толкова големи навигационни грешки и така нататък. Така че после да имам лице за пред неизбежното следствие.

— Чак дотам ли ще се стигне? Не искам да ти причинявам неприятности.

— Не се безпокой, време е нещата тук да се пораздвижат. Но за всичко това знаем само ние с теб — опитай се да не споменава нищо пред екипажа. Искам да могат с чиста съвест да заявят, че не са имали никаква представа какво замисляш.

— Благодаря ти, Дим, наистина съм ти признателен за това, което правиш. И се надявам никога да не съжаляваш за това, че си ме качил на борда на „Голиат“ там край Нептун.

На Пул му бе трудно да не събужда подозрения с поведението си към членовете на екипажа, докато подготвяше „Сокол“ за — както се предполагаше — краткия и рутинен полет. Само двамата с Чандлър знаеха, че може да остане уникален в историята.

Все пак не се отправяше в пълна неизвестност, тъй като хиляда години по-рано с Дейв Боумън вече го бяха правили. В паметта на совалката бяха записани високоразделителни карти на Европа, показващи и най-малките подробности на релефа. Знаеше точно къде иска да иде — оставаше само да види дали ще му бъде позволено да наруши многовековната карантина.

24. Бягството

— Ръчен контрол, моля.

— Сигурен ли си, Франк?

— Съвсем сигурен, „Сокол“... Благодаря.

Колкото и нелогично да изглеждала, повечето представители на човешката раса откриваха, че не могат да не се държат учтиво със своите изкуствени рожби. По въпроса за етикета във взаимоотношенията между човек и машина бяха написани цели томове по психология, както и популярни справочници (сред най-разпространените заглавия бяха „Как да не нараните чувствата на вашия компютър“ и „Изкуственият интелект — истинска досада“). Отдавна бяха решили, че колкото и маловажна да изглежда, грубостта към роботите не трябва да бъде насърчавана, защото спокойно можеше да проникне и в човешките взаимоотношения.

„Сокол“ вече беше в орбита, точно както обещаваха планът за полета, на безопасните две хиляди километра над Европа. Полумесецът на гигантската луна господстваше на небето и дори неогрязаният от

Луцифер район бе толкова ярко осветен от много по-далечното слънце, че ясно се виждаше всяка подробност. Пул не се нуждаеше от оптични средства, за да види целта си на все още заледения бряг на Галилейско море, недалеч от скелета на първия космически кораб, кацнал на този свят. Въпреки че европейците много отдавна бяха свалили всичките му метални части, злощастният китайски кораб все още играеше ролята на паметник на екипажа си. Единственият „град“ — макар и извънземен — на планетата основателно носеше името Циенвил.

Пул беше решил да се спусне над морето и после бавно да полети към Циенвил — с надеждата, че така ще изглежда най-добронамерен или поне незаплашителен. Макар да признаваше пред себе си, че това е много наивно, той не можеше да измисли по-добра алтернатива.

Неочаквано, точно когато се спускаше под равнището на хиляда километра, последва контакт — не такъв, какъвто се надяваше, а какъвто очакваше.

— Ганимедски трафик контрол вика „Сокол“. Отклонявате се от плана за полета си. Моля, незабавно съобщете какво се е случило.

Беше трудно да пренебрегне толкова настоятелно искане, но при тези обстоятелства така му се струваше най-добре.

Точно трийсет секунди по-късно и сто километра по-близо до Европа Ганимед повтори съобщението. Пул отново не му обърна внимание — но не и „Сокол“.

— Съвсем сигурен ли си, че не искаш да го направиш, Франк? — попита совалката. Макар отлично да разбираше, че си въобразява, Пул би се заклел, че в гласа ѝ долавя тревожна нотка.

— Съвсем сигурен, „Сокол“. Зная точно какво правя.

Това определено не беше вярно. Вече всеки момент можеше да се наложи да продължи да лъже, само че този път по-интелигентна публика.

В края на пулта за управление замигаха рядко активиращи се датчици. Пул доволно се усмихна: всичко вървеше според плана.

— Тук Ганимедски трафик контрол! Чувате ли ме, „Сокол“? Летите на ръчно управление, така че не съм в състояние да ви помогна. Какво става? Продължавате да се спускате към Европа. Моля, незабавно отговорете.

Пул започна да изпитва слабо угризение. Стори му се, че разпознава гласа на дежурната и почти бе сигурен, че това е очарователната жена, с която се беше запознал на прием, даден от кмета малко след пристигането му в Анупис. Гласът ѝ звучеше искрено разтревожен.

Внезапно осъзна как да я успокои — а и да опита нещо, което по-рано бе отхвърлил като абсурдно. Навярно в крайна сметка си струваше — със сигурност нямаше да навреди никому, а можеше дори да се получи.

— Тук е Франк Пул от „Сокол“. Добре съм — само че, изглежда, нещо пое управлението и отнася совалката надолу към Европа. Надявам се, че ме чувате. Ще продължа да докладвам колкото е възможно по-дълго.

Е, всъщност не беше излъгал уплашената дежурна и се надяваше, че някой ден ще може да се изправи пред нея с чиста съвест.

Той продължи да говори, като се опитваше да звучи напълно искрен, а не плъзгащ се по ръба на истината.

— Повтарям, тук е Франк Пул на борда на совалката „Сокол“, която се спуска към Европа. Предполагам, че някаква външна сила е поела управлението на кораба ми и ще го приземи безопасно. Дейв, тук е старият ти приятел Франк. Ти ли си силата, която ме контролира? Имам основания да смятам, че си на Европа. Ако е така, с нетърпение очаквам да се срещнем — където или каквото и да си.

Нито за миг не си и представяше, че ще последва какъвто и да е отговор. Дори дежурната мълчеше шокирана.

И все пак в известен смисъл отговор имаше. „Сокол“ продължаваше необезпокояван да се спуска към Галилейско море.

Европа бе само на петдесет километра — Пул можеше да различи тясната черна лента на Монолита, който стоеше на стража — ако наистина правеше това — край Циенвил.

От хиляда години на нито едно човешко същество не беше позволявано да стигне толкова близо.

25. Огън в бездната

Милиони години наред това бе океански свят, чиито води бяха скрити от космическия вакуум с ледена кора. На повечето места ледът беше дебел километри, но имаше слаби участъци, където се бе напукал и разчупил. Последва кратката битка между две непримирими стихии, които не бяха влизали в пряк контакт на нито един друг свят от Слънчевата система. Войната между Морето и Космоса винаги завършваше с пат — откритата вода мигновено кипваше и замръзваше, възстановявайки ледената си броня.

Без намесата на недалечния Юпитер моретата на Европа отдавна щяха напълно да замръзнат. Неговата гравитация постоянно раздвижваше ядрото на малкия свят. Силите, които разтърсваха Йо, действаха и тук, макар и далеч не толкова яростно. Навсякъде в глъбините имаше доказателства за тази борба между планета и спътник — в непрестанния рев и тътен на подводните земетръси, в писъка на газовете, изригващи от вътрешността, в инфразвуковите вълни на лавините, спускащи се над равнините на морското дъно. В сравнение с бурния океан, който покриваше Европа, бяха тихи дори шумните морета на Земята.

Тук-там из пустините в бездните бяха пръснати оазиси, които биха удивили и зарадвали който и да е земен биолог. Те обхващаха по няколко километра около преплетени тръби и комини, утаени от минералните разтвори, които изригваха от вътрешността. Често образуваха естествени имитации на готически замъци, от които бавно и пулсиращо се лееха черни течности, сякаш изтласквани от някакво могъщо сърце. И подобно на кръвта, те бяха сигурен белег на самия живот.

Кипящите течности отблъскваха назад прииждащия отгоре смъртоносен студ и образуваха на морското дъно топли острови. Освен това те носеха от вътрешността на Аврора всички химически вещества на живота. Такива плодородни оазиси, предлагащи изобилна храна и енергия, бяха открити през двайсети век от изследователите на земните океани. Тук те бяха в много по-едър мащаб и в далеч по-голямо разнообразие.

В „тропичните“ зони до самите източници на топлина процъфтяваха изящни паякообразни структури, които, изглежда, бяха аналог на растения. Сред тях пълзяха странни охлюви и червеи, някои от които се хранеха с растенията, а други получаваха храната си направо от богатите на минерали води наоколо. На най-голямо разстояние от подводните огънове, около които се топлеха всички тези създания, живеяха по-издръжливите, по-здрави организми, напомнящи на раци или паяци.

Армии от биолози биха могли да прекарат живота си в изучаване само на един-единствен малък оазис. За разлика от палеозойските морета на Земята, европейските бездни не бяха стабилна среда, затова еволюцията напредваше с изумителна бързина и създаваше разнообразни фантастични форми. И всички те имаха една и съща присъда с неопределен срок: рано или късно всеки извор на живот отслабваше и умираше, защото силите, които го движеха, се насочваха някъде другаде. Свидетелства за такива трагедии бяха пръснати по цялото морско дъно на Европа — скелети и минерализирани останки от мъртви организми покриваха безбройни кръгли участъци, в които от книгата на живота бяха изтрети цели глави от еволюцията. Някои бяха оставили като единствен спомен огромни, празни черупки, напомнящи на тропети, по-големи от човешки ръст. Имаше и миди с различни форми — двучерупчести и дори

тричерупчести, както и дълги много метри спирали — точно като красивите амонити, толкова загадъчно изчезнали от земните океани в края на креда.

Сред най-големите чудеса на европейските гълбини бяха реките от гореща лава, извиращи от кратерите на подводни вулкани. Налягането на тази дълбочина беше толкова голямо, че водата, влизаща в досег с нажежената до червено магма, не можеше да се превърне в пара. Така двете течности съжителстваха в неспокойно примирие.

Там, на друг свят и с извънземни актьори, се разиграваше нещо като историята на Египет много преди появата на Човека. Както Нил бе носил живот на тясна ивица от пустинята, така и тази топла река оживяваше европейските гълбини. По бреговете ѝ, в лента широка не повече от няколко километра, еволюираше, процъфтяваше и изчезваше вид след вид. И някои оставяха след себе си трайни паметници.

Често не беше лесно да бъдат различени от естествените образувания край термичните отвори и дори когато явно не бяха резултат на чиста химия, трудно можеше да се определи дали са продукт на инстинкт, или на разум. На Земята термитите издигаха общежития почти толкова внушителни, колкото и онези в единствения огромен океан, обгръщаш този замръзнал свят.

По тясната плодородна ивица в морските пустини можеха да са се развили и загинали цели култури, и дори цивилизации, под заповедите на някой европейски Тамерлан или Наполеон можеха да са марширували — или плували — цели армии. И останалата част от техния свят никога нямаше да разбере, защото оазисите им бяха изолирани един от друг, като самите планети. Организмите, които се топлеха край реките от лава и се хранеха около горещите отвори, не можеха да пресекат враждебната пустош между самотните си острови. Ако някога имаше историци и философи, всяка култура щеше да е убедена, че е сама във вселената.

И все пак дори пространството между оазисите не бе напълно лишено от живот — там имаше поиздръжливи организми, които дръзваха да предизвикат студа. Някои бяха европейски аналози на риба — източени торпеда, движещи се с вертикални опашки и насочващи се с перки, разположени по тялото. Приликата с най-разпространените обитатели на земните океани беше неизбежна — при едни и същи инженерни проблеми еволюцията трябваше да излиза с едни и същи отговори. Свидетелство за това бяха делфинът и акулата — на пръв поглед почти еднакви и все пак от съвсем далечни клонове на дървото на живота.

Между рибите в европейските морета и тези в земните океани обаче имаше една много очевидна разлика: първите нямаша хриле, защото от водите, в които плуваха, не можеше да се извлича кислород. Подобно на организмите около геотермичните извори на Земята, техният метаболизъм се основаваше на серни съставки, които бяха в изобилие в тази вулканична среда.

И само някои от тях имаха очи. Освен мъждукащия блясък на лавата и случайната биолуминисценция на съществата, търсеци брачни партньори, или на хищници, преследващи плячката си, това бе свят без светлина.

Свят, който беше обречен. Не само, че енергийните му източници бяха спорадични и непрестанно променящи се, но и силите на привличане, които ги тласкаха, постоянно отслабваха. Даже да развиеха истински разум, европейците бяха в капан между огъня и леда.

Ако не станеше чудо, те щяха да загинат при окончателното замръзване на малкия си свят.

И Луцифер беше извършил това чудо.

26. Циенвил

Докато се спускаше над брега с умерената скорост сто километра в час, Пул се зачуди дали в последния момент няма да се случи нещо непредвидено. Но всичко протичаше нормално, дори когато бавно мина

край зловещо черната Велика стена.

Нямаше по-подходящо име за европейския Монолит, тъй като за разлика от малките си събратя на Земята и Луната, той лежеше хоризонтално и дължината му надхвърляше двайсет километра. Макар че имаше буквално милиарди пъти по-голям обем от ТМА-0 и ТМА-1, пропорциите му бяха абсолютно същите — онова интригуващо съотношение 1:4:9, вдъхновило през вековете толкова много нумерологични безсмислици.

Тъй като вертикалната стена бе висока почти десет километра, според една от правдоподобните теории, освен всичко останало Великата стена спираше вятъра и предпазваше Циенвил от свирепите вихри, които от време на време бушуваха откъм Галилейско море. Сега, когато климатът се беше стабилизирал, те вече бяха много по-редки, но хиляда години по-рано щяха да са сурово препятствие за всички форми на живот, появили се от океана.

Въпреки че имаше горещото желание да го направи, Пул не бе успял да намери време да посети монолита на Тайхо — все още строго секретен, когато заминаваше за Юпитер — а поради земната гравитация неговият близък в Олдувай беше недостъпен за него. Но бе гледал изображенията им толкова често, че му бяха много по-познати, отколкото пословичното опако на ръката (пък и колко хора, чудеше се той, биха познали опако на ръцете си?). Освен огромната разлика в големината, нямаше абсолютно никакъв начин да различи Великата стена от ТМА-1 и ТМА-0 — или пък „Големия брат“, който „Леонов“ беше открил да орбити около Юпитер.

Според някои теории, прекалено абсурдни, за да са верни, съществуваше само един архитипен Монолит и всички други — независимо от големината си — просто бяха негови проекции или изображения. Когато забеляза безупречната гладкост на извисяващата се абаносова повърхност на Великата стена, Пул си спомни тези идеи. Естествено, след толкова много векове в такава враждебна среда, би трябвало да се е покрил с достатъчно мръсотия! И все пак изглеждаше толкова чист, сякаш цяла армия чистачи на стъкла току-що са лъснали всеки негов квадратен сантиметър.

После си спомни, че макар всички, зървали някога ТМА-1 и ТМА-0, да бяха изпитвали неустойчиво желание да докоснат тяхната очевидно девствена повърхност, никой никога не беше успявал. Пръсти, диамантени сонди, лазерни ножове — всичко се плъзгаше по Монолитите, сякаш бяха покрити с непробиваема обвивка. Или сякаш — и това бе друга разпространена теория — не бяха точно в тази вселена, а по някакъв начин бяха отделени от нея с напълно непроницаема частица от милиметър.

Пул бавно направи пълна обиколка около Великата стена, която оставаше все така безразлична към приближаването му. После насочи совалката — все още на ръчно управление в случай, че Ганимедският трафик контрол продължава да прави опити да го „спаси“ — към външните части на Циенвил и започна да търси най-подходящото място за кацане.

Картината, която се виждаше през малкия панорамен илюминатор на „Сокол“, му бе напълно позната — толкова често я беше проучвал в ганимедските информационни банки, без изобщо да си представя, че някой ден наистина ще я види. Европейците, изглежда, нямаха идея за градско планиране — на площ от около един километър в очевидно безредие бяха пръснати стотици полусферични постройките. Някои бяха толкова малки, че вътре би било тясно дори за човешко дете. И макар други да бяха достатъчно големи, за да поберат многочленно семейство, височината на нито една от тях не надвишаваше пет метра.

И всички бяха направени от един и същ материал, който сияеше с призрачно бял блясък под светлината на двете слънца. На Земята ескимосите бяха открили идентичен отговор на предизвикателството на собствената си ледена и бедна на материали среда — циенвилските иглута също бяха направени от лед.

Вместо улици имаше канали — най-подходящи за създания, които все още отчасти бяха амфибии и се завръщаха да спят във водата. А също — както се смяташе — и да се хранят и размножават, макар че нямаше доказателства за нито една от двете хипотези.

Наричаха Циенвил „Ледената Венеция“ и Пул трябваше да се съгласи, че сравнението е подходящо. Венецианци обаче не се виждаха — градът изглеждаше така, сякаш бе изоставен от години.

А ето и друга загадка: въпреки факта, че Луцифер бе петдесет пъти по-ярък от далечното слънце и че

постоянно огряваше това полукълбо, европейците, изглежда, все още се придържаха към древен денонощен ритъм. Те се завръщаха в океана по залез и изплуваха с изгрева на слънцето — макар че степента на осветеност се променяше само с няколко процента. Навярно този факт имаше аналог на Земята, където жизненият цикъл на много създания се контролираше също толкова от бледата Луна, колкото и от далеч по-яркото слънце.

След час щеше да е изгрев и тогава обитателите на Циенвил щяха да се върнат на сушата, за да се заемат с мудните си дела — каквито определено бяха според човешките стандарти. Основаната на сярна биохимия, която движеше европейците, не беше толкова ефикасна, колкото кислородната, даваща енергия на повечето земни животни. Дори ленивец би могъл да надбяга европейец, така че нямаше основания да ги разглеждат като потенциално опасни. Това беше добрата новина. Лошата обаче бе, че дори при най-добри намерения и от двете страни опитите за общуване ще са изключително бавни — навярно непоносимо отегчителни.

Пул реши, че е време да докладва на Ганимедския трафик контрол. Сигурно вече бяха силно притеснени и той се зачуди как се справя с положението съучастникът му капитан Чандлър.

— „Сокол“ вика Ганимед. Както несъмнено можете да видите, аз бях... хм... спуснат точно над Циенвил. Няма каквито и да е признаци за враждебност и тъй като тук все още е „нощ“, всички европейци са под водата. Ще докладвам отново веднага щом кацна.

Дим щеше да се гордее с него, помисли си Пул, докато бавно като снежинка спускаше „Сокол“ върху гладък леден участък. Не поемаше рискове със стабилността му и превключи инерционния двигател така, че да изолира почти изцяло тежестта на совалката — точно толкова, надяваше се той, колкото да не я отвее вятърът.

Беше на Европа — първият човек от хиляда години. „Дали Армстронг и Олдрин^[13] са изпитали това възторжено чувство, когато «Орел» е докоснал лунната повърхност? Навярно са били прекалено заети да проверяват примитивните и изцяло неинтелигентни системи на лунния си модул.“

„Сокол“, разбира се, вършеше всичко това автоматично. Сега в малката кабина беше съвсем тихо, освен неизбежния — и успокоителен — шепот на електрониката. Пул се стресна, когато очевидно предварително записаният глас на Чандлър прекъсна мислите му.

— Значи успя! Поздравления! Както знаеш, по график трябва да се върнем в Пояса по-следващата седмица, но това време би трябвало да ти е достатъчно. След пет дни „Сокол“ знае какво да прави. С теб или без теб, той ще намери пътя си до дома. Така че — късмет!

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

АКТИВИРАЙ КРИПТОПРОГРАМА

ЗАПИС

Привет, Дим. Благодаря за онова ободрително съобщение! Чувствам се доста тъпо да използвам тази програма — сякаш съм таен агент от онези шпионски мелодрами, които са били толкова популярни, преди да се родя. И все пак тя ни позволява известно уединение, което може би не е излишно. Надявам се, че госпожица Прингъл я е качила както трябва... Разбира се, госпожице Прингъл, просто се шегувам!

Между другото, засипан съм с молби от всички новинарски медии в Слънчевата система. Моля те, опитай се да ги задържиш настрана — или да ги пренасочиш към доктор Тед. Той с радост ще ги поеме...

Тъй като Ганимед постоянно ме наблюдава с камерите, няма да губя време, за да ти разказвам

какво виждам. Ако всичко е наред, след няколко минути би трябвало да забележим някакво раздвижване — и ще разберем дали наистина е било добра идея европейците да ме открият вече мирно кацнал тук, в очакване да ги поздравя, когато изплуват на повърхността.

Каквото и да се случи, за мен няма да е толкова голяма изненада, колкото за доктор Чан и колегите му, когато преди хиляда години са се приземили тук! Точно преди да напусна Ганимед, отново изслушах прочутото му съобщение. Трябва да призная, че ме изпълни със зловещи предчувствия. Не можех да не се зачудя дали не е възможно пак да се случи нещо подобно... Не бих искал да обезсмъртя името си така, както клетият Чан...

Разбира се, винаги мога да отлетя, ако нещо се обърка... Току-що ми хрумна интересна мисъл... чудя се дали европейците имат история — някакви архиви... някакъв спомен за онова, което се е случило преди хиляда години само на няколко километра оттук?

27. Лед и вакуум

„Тук е доктор Чан от Европа. Надявам се, че ме чувате, особено доктор Флойд. Зная, че сте на борда на «Леонов»... Може да нямам много време... Насочвам антената на скафандъра си натам, където мисля, че сте... Моля, пратете тази информация до Земята.

Преди три часа «Циен» беше унищожен. Аз съм единственият оцелял. Използвам радиостанцията на скафандъра си — нямам представа дали обхватът ѝ е достатъчен, но нямам друг избор. Моля, слушайте внимателно...

НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ. Повтарям: НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ.

Кацнахме нормално, проверихме всички системи и спуснахме маркучите, за да започнем незабавно да изпомпваме вода в горивните резервоари... просто в случай, че се наложи спешно да тръгнем.

Всичко вървеше според плана... Изглеждаше почти прекалено хубаво, за да е истина. Резервоарите бяха полупълни, когато двамата с доктор Ли излязохме да проверим изолацията на тръбите. «Циен» е — беше — на трийсетина метра от Гранд канал. Тръбите излизаха директно от него и потъваха през леда. Много тънък лед — опасно е да се ходи по него.

Юпитер беше една четвърт пълен и имахме пет киловата енергия за лампите, закачени по кораба. Приличаше на коледна елха — отразяваше се в леда и беше много красив...

Ли първи го видя — огромна тъмна маса, която се издигаше от дълбините. Отначало помислихме, че е рибно ято — прекалено голямо беше, за да е един организъм. После започна да минава през леда и да се приближава към нас.

Много приличаше на огромна купчина мокри водорасли, пълзящи по земята. Ли изтича обратно до кораба, за да донесе камера, а аз останах да наблюдавам и докладвах по радиостанцията. Нещото се движеше толкова бавно, че спокойно можех да му избягам. Бях много повече развълнуван, отколкото уплашен. Мислех си, че зная що за създание е — бях виждал снимки на калифорнийските келпови гори — но напълно грешах.

... Ясно виждах, че е в беда. Не можеше да оцелее при температура със сто и петдесет градуса по-ниска от тази на нормалната му среда. То замръзваше — парчета от него се отчупваха като стъкло — но продължаваше да напредва към кораба като черна приливна вълна, която се движеше все по-бавно.

Все още бях толкова изненадан, че не успях да се сетя какво се опитва да направи. Въпреки че се насочваше към «Циен», то продължаваше да изглежда абсолютно безопасно, като... е, като малка движеща се гора. Спомням си, че се усмихнах — напомняше ми за Бърнамския лес от «Макбет».

После внезапно осъзнах опасността. Даже да не беше агресивно, създанието бе тежко, с целия лед, който мъкнеше, трябва да тежеше няколко тона, въпреки тази ниска гравитация. И бавно, болезнено се

катереше по съоръженията ни за кацане... Крачетата започваха да се огъват като на забавен кадър, като в сън — или в кошмар...

Едва когато корабът започна да се прекатурва, осъзнах какво се опитва да направи създанието — но вече беше прекалено късно. Можехме да се спасим — само да бяхме изключили осветлението!

Навярно беше фототроп, чийто биологичен цикъл се задейства от филтриращата се през леда слънчева светлина. А можеше да се привлича от кораба и като молец от пламък на свещ. Нашите прожектори трябва да бяха много по-ярки от светлината на Европа, дори от самото слънце тук.

После корабът падна. Видях, че корпусът се разцепва и когато влагата се кондензира, се образува облак от снежинки. Всички светлини угаснаха — остана само една крушка, която се люлееше насам-натам на кабел, увиснал няколко метра над земята.

Не зная какво се е случило непосредствено след това. Следващото нещо, което си спомням, беше, че стоя под светлината до останките от кораба и по мен се сипе фин свеж сняг. Съвсем ясно виждах отпечатъците от стъпките си в него. Трябва да бях изтичал дотук, навярно от катастрофата бяха изтекли само минута-две...

Растението — все още го мислех за растение — беше неподвижно. Зачудих се дали е пострадало от удара. От него се бяха отцепили огромни, дебели колкото човешка ръка части, като откършени ветки.

После централният ствол отново се раздвижи. Той се отдръпна от корпуса и запълзя към мен. Именно тогава със сигурност разбрах, че създанието е чувствително към светлина. Стоях точно под хилядаватовата крушка, която вече бе престанала да се люлее.

Представете си дъб — а още по-добре смокиня с многобройните й стволлове и корени — сплескана от гравитацията и мъчеща се да пълзи по земята. Нещото стигна на пет метра от светлината, после започна да се разгъва около нея, докато образува съвършен кръг около мен. Навярно това бе границата му на търпимост — точката, в която фотопривличането преминава в отблъскване.

След това в продължение на няколко минути не се случи нищо. Зачудих се дали не е мъртво, най-после окончателно замръзнало.

После видях, че на много от клоните се образуват големи пъпки. Беше все едно да гледаш ускорени кадри на разцъфващи цветя. Всъщност наистина ги помислих за цветя — всяко голямо колкото човешка глава.

Започнаха да се разтварят изящни, прелестно обагрени мембрани. Тогава ми хрумна, че никой не би могъл истински да е виждал тези цветове, преди да донесем прожекторите си — нашите фатални прожектори — на този свят.

Филизи и тичинки, които слабо помръдваха... Приближих се до живата стена, която ме заобикаляше, за да видя какво точно става. Нито тогава, нито в който и да е друг момент не изпитах страх от създанието. Бях сигурен, че не е злонамерено — ако изобщо имаше съзнание.

Големите цветя бяха десетки и в най-различни фази на разтваряне. Сега ми напомняха за пеперуди, тъкмо излизащи от пашкулите си... със свити, все още немощни криле... Все повече се приближавах до истината.

Но те замръзваха — умираха също толкова бързо, колкото и се раждаха. После една след друга се отделяха от родителите си. В продължение на няколко секунди след това пляскаха наоколо като риба на сухо. И най-после осъзнах точно какво представляват. Тези мембрани не бяха цветове — те бяха перки или поне техният еквивалент. Това беше личинковата фаза на създанието. Навярно прекарваше голяма част от живота си закрепено за морското дъно, после пращаше тези подвижни пъпки да търсят нови територии. Точно като коралите в земните океани.

Коленичих, за да разгледам отблизо едно от малките създания. Прекрасните багри избледняваха в мръснокафяво. Някои от перките-венчелистчета се бяха отчупили, замръзнали и превърнали се в крехки отломки. Но то продължаваше немощно да се движи и когато се приближих, се опита да избяга. Зачудих

се как ли е усетило присъствието ми.

После забелязах, че по връхчетата на всички тичинки — както ги наричах — има яркосини точки. Приличаха на мънички звездни сапфири — или на сините очи по мантията на мида — усещащи светлината, но неспособни да оформят истински образи. Докато наблюдавах, сините цветове избледняха, сапфирите помътняха и се превърнаха в обикновени камъни...

Доктор Флойд — или който и друг да ме слуша — не ми остава много време. Алармата на животоподдържащата ми система току-що сигнализира. Но вече почти свърших.

Тогава разбрах какво трябва да направя. Кабелът на онази хилядаватова крушка висеше почти до земята. Дръпнах го няколко пъти и светлината угасна с дъжд от искри.

Зачудих се дали не е прекалено късно. В продължение на няколко минути не се случи нищо. Затова се приближих до стената от преплетени клони около мен и я ритнах.

Създанието бавно започна да се разплита и да отстъпва назад към Канала. Последвах го чак до водата. Когато забавяше, продължавах да го насърчавам с ритници, усещайки под ботушите си хрущащите парченца лед... Когато наближи Канала, то, изглежда, набра сила и енергия, сякаш чувстваше, че до естествения му дом остава още малко. Зачудих се дали ще оцелее, за да се пъпкува отново.

Създанието изчезна под повърхността и остави на сушата още няколко последни мъртви личинки. Водата продължи да бълбука една-две минути, после от вакуума над нея се образува коричка лед. Тогава се върнах при кораба, за да видя дали мога да спася нещо... Не искам да говоря за това.

Имам само две молби, докторе. Надявам се, че когато класифицират това създание, таксономистите ще го нарекат на мое име.

И когато следващият кораб пристигне тук, помолете екипажа да върне костите ни в Китай.

След няколко минути енергийните ми запаси ще се изчерпат — иска ми се да знаех дали някой ме чува. Така или иначе, ще повтора това съобщение през времето, което ми остава...

Тук е професор Чан от Европа. Докладвам за унищожаването на космическия кораб «Циен». Кацнахме до Гранд канал и разположихме помпите си до леда..."

28. Малкото зазоряване

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

ЗАПИС

Ето го и слънцето! Странно, колко бързо сякаш изгрява на този бавно въртящ се свят! Разбира се, разбира се, дискът е толкова малък, че то цялото изскача над хоризонта за нула време... Не че става много по-светло — ако не гледаш натам, изобщо няма да забележиш, че на небето има още едно слънце.

Но се надявам, че европейците са го забелязали. Обикновено им трябва по-малко от пет минути, за да започнат да излизат на брега след Малкото зазоряване. Чудя се дали вече знаят, че съм тук, и са уплашени...

Не, възможно е да е обратното. Навярно са любопитни — дори може би нямат търпение да видят какъв странен гостенин е дошъл в Циенвил... надявам се да е така...

Ето ги! Надявам се, че сателитите ви наблюдават. Камерите на „Сокол“ записват...

Колко бавно се движат! Страхувам се, че опитите за общуване с тях ще са изключително отегчителни... Даже да искат да разговарят с мен...

Приличат на онова нещо, което унищожило „Диен“, но са много по-малки... Напомнят ми за дръвчета, ходещи на пет-шест тънки ствола. И имат стотици клони, разделящи се на вейки, които отново се раздвояват... И отново. Също като много от нашите всъдеходни роботи... Колко много време ни трябваше, за да осъзнаем, че хуманоидните роботи са смешно тромави и че подходящият начин на движение изисква безброй малки манипулатори! Винаги когато изобретяваме нещо хитро, откриваме, че Майката природа вече се е сетила за него.

Не са ли прелестни тези мъници — приличат на движещи се храстчета. Чудя се как се възпроизвеждат — с пъпкуване ли? Не съзнавах колко са красиви. Пъстри са почти колкото коралова риба — може би поради същите причини... за да привличат брачни партньори или за да заблуждават хищниците, като се преструват на нещо друго...

Споменах ли, че приличат на храсти? Нека са розови храсти — наистина са с бодли! Трябва да имат основателна причина за тях...

Разочарован съм. Изглежда, не ме забелязаха. Всички се насочват към града, сякаш всеки ден пристигат космически кораби... Само няколко останаха... Може би ще се получи... Предполагам, че са способни да долавят звукови вибрации — като повечето морски създания — макар че тази атмосфера може би е прекалено рядка, за да отнася гласа ми много надалеч...

„СОКОЛ“ — ВЪНШЕН ВИСОКОГОВОРИТЕЛ...

ПРИВЕТ, ЧУВАТЕ ЛИ МЕ? КАЗВАМ СЕ ФРАНК ПУЛ... ХМ... ИДВАМ С МИР ОТ ИМЕТО НА ЦЯЛОТО ЧОВЕЧЕСТВО...

Чувствам се доста тъпо, но можеш ли да предложиш нещо по-добро? Пък и ще е добре за досието ми...

Никой изобщо не ме забелязва. Големи и малки пълзят към иглутата си. Чудя се какво всъщност правят, когато влязат вътре — навярно би трябвало да ги последвам. Сигурен съм, че ще съм в пълна безопасност — мога да се движа много по-бързо...

Току-що си спомних нещо смешно. Всички тези създания, влачещи се в една и съща посока — приличат на служителите, които някога два пъти дневно циркулираха между офиса и дома си, преди електрониката да направи това излишно.

Нека опитаме пак преди всички да изчезнат...

ПРИВЕТ, ВИЕ ТАМ — ТУК Е ФРАНК ПУЛ, ГОСТ ОТ ПЛАНЕТАТА ЗЕМЯ. ЧУВАТЕ ЛИ МЕ?

АЗ ТЕ ЧУВАМ, ФРАНК. ТУК Е ДЕЙВ.

29. Духове в машината

Първата реакция на Франк Пул беше дълбоко изумление, последвано от непреодолима радост. Никога не бе вярвал, че ще установи какъвто и да е контакт, нито с европейците, нито с Монолита. Всъщност, дори си беше представял как рита от отчаяние онази извисяваща се абаносова стена и яростно вика „Има ли някой вътре?“.

И все пак не би трябвало да е толкова удивен — приближаването му откъм Ганимед не можеше да не е било наблюдавано от някакъв разум, позволил му да се приземи. Трябваше да погледне на Тед Хан по-сериозно.

— Дейв — бавно каза той, — наистина ли си ти?

„А кой друг би могъл да е?“ — запита се Пул. И все пак въпросът му не бе глупав. В гласа, разнесъл се от малкия високоговорител на пулта за управление на „Сокол“, имаше нещо странно механично и безлично.

— Да, Франк. Аз съм, Дейв.

Последва кратко мълчание, после същият глас продължи без каквато и да е промяна на интонацията:

— Здравей, Франк. Тук е Хал.

Г-ЦЕ ПРИНГЪЛ

ЗАПИС

Е, Индра, Дим, радвам се, че записах всичко това, иначе изобщо нямаше да ми повярвате.

Предполагам, че все още съм в шоково състояние. На първо място, какво би трябвало да изпитвам към някой, който се е опитал — и е успял — да ме убие, дори това да се е случило преди хиляда години! Но сега разбирам, че не трябва да обвинявам Хал, нито пък когото и да е друг. Има един отличен съвет, чиято полза често съм осъзнавал: „Никога не отдавай на злонамереност нещо, което се дължи просто на некомпетентност“. Не съм способен да изпитам какъвто и да е гняв към група програмисти, които изобщо не познавам и които са мъртви от векове.

Радвам се, че всичко това е кодирано, тъй като не зная как трябва да се използва, а много от онова, което ви казвам, може да се окаже пълна глупост. Вече страдам от информационно пресищане и трябва да помоля Дейв да ме остави за малко — след всички препятствия, които преодолях, за да се срещна с него! Но мисля, че това няма да нарани чувствата му — пък и не съм сигурен дали има каквито и да е чувства...

Какво представлява той? Добър въпрос! Е, наистина е Дейв Боумън, но лишен от по-голямата част от човечността си, като... хм... като резюме на книга или техническа статия. Нали знаете, конспектът може да ви даде цялата основна информация — но без какъвто и да е намек за авторовата личност. И въпреки това има моменти, в които усещах, че нещо от стария Дейв все още се е запазило. Няма да пресилвам нещата, като кажа, че се зарадва да ме види — по-скоро беше умерено доволен... Аз лично още съм много объркан. Все едно след дълга раздяла да срещнеш стар приятел и да откриеш, че вече е станал друг човек. Е, все пак са минали хиляда години — не мога дори да си представя преживяванията му, макар че, както ще ви покажа, той се опита да сподели с мен някои от тях.

А Хал — той несъмнено също е тук. През повечето време няма как да разбере кой разговаря с мен. В медицинската литература нямаше ли примери за раздвояване на личността? Може би е нещо подобно.

Попитах го как се е случило това с двама им и той — те — по дяволите, Халмън! — се опита да ми обясни. Нека повторя: може отчасти да съм го разбрал погрешно, но това е единствената ми работна хипотеза.

Разбира се, ключът е Монолитът, в неговите различни проявления. Не, това не е подходящата дума — някой не го ли беше нарекъл своего рода космическо швейцарско ножче? Вие все още го използвате, както забелязах, макар че и Швейцария, и нейната армия са изчезнали преди векове. Това е многофункционално устройство, способно да направи всичко, което поиска. Или което е програмирано да направи.

Преди четири милиона години в Африка, за добро или лошо, той ни е дал онази еволюционна начална скорост. После неговият близък на Луната ни заचाкал да изпълим от люлката. Вече се бяхме досетили за това и Дейв го потвърди.

Казах, че той няма много човешки чувства, но все още изпитва любопитство — иска да научава нови неща. И каква възможност само му се е открила!

Когато юпитерският Монолит го погълнал — не мога да се сетя за по-подходяща дума — Дейв получил повече, отколкото дал. Макар че Монолитът го използвал — очевидно като заловен екземпляр и като средство за проучване на Земята — той също можел да го използва. С помощта на Хал — а кой би могъл да разбере един суперкомпютър по-добре от друг? — Дейв проучил паметта му и се опитал да открие предназначението му.

Вижте сега, това е нещо напълно невероятно. Монолитът е фантастично мощна машина — само си помислете какво е направил с Юпитер! — но нищо повече. Действа автоматично и няма съзнание. Спомням си, че веднъж си представих как ритам Великата стена и викам „Има ли някой вътре?“. И верният отговор щеше да е: „Не, няма никой друг, освен Дейв и Хал“.

Нещо повече, някои от системите му може би са започнали да отказват — Дейв дори предполага, че е напълно оглупял! Навярно е бил оставен без надзор прекалено дълго и е дошло време за ремонт.

Той също смята, че Монолитът е направил поне една погрешна преценка. Навярно това не е точната дума — може да е било съзнателно и внимателно обмислено...

Във всеки случай последствията от нея са... хм, наистина страшни и ужасяващи. За щастие съм в състояние да ви я изложа, така че можете сами да решите. Да, макар че това се е случило преди хиляда години, когато на Юпитер пристигнала втората мисия с „Леонов“! И през цялото това време никой не се е досещал...

Много се радвам, че ми поставихте мозъчна шапка. Разбира се, тя е безценна — не мога да си представя живота без нея — но сега върши работа, за която изобщо не е предназначена. И се справя забележително добре.

На Халмън му трябваха десетина минути, за да разбере как работи и да влезе в интерфейс. Сега имаме мисловна връзка — което, честно казано, е доста силно напрежение за мен. Трябва постоянно да го моля да забавя темпото и да ми говори с по-прости думи.

Не съм сигурен какво ще се получи. Това е хилядагодишен запис на преживяването на Дейв, по някакъв начин съхранен в невероятната памет на Монолита, после прехвърлен в моята мозъчна шапка — не ме питайте точно как — и накрая излъчен към вас през ганимедската централа. Пфу! Надявам се, че няма да получите главоболие, докато го качвате.

Прехвърляме се към Дейв Боумън до Юпитер в началото на двайсет и първи век...

30. Пейзаж от пяна

Дългите милиони километри пипала на магнитната сила, внезапните експлозии на радиовълните, гейзерите от електрическа плазма, по-големи от Земята — за него всичко това беше също толкова реално и ясно видимо, колкото и облаците, обгръщащи планетата в пъстроцветно великолепие. Той разбираше сложната система на взаимодействията им и съзнаваше, че Юпитер е много по-прекрасен, отколкото някой изобщо е предполагал.

Дори докато падаше през ревящото сърце на Огромното червено кълбо сред мълните на грамадните колкото континенти бури, той знаеше защо е устояло векове наред, макар да се състои от газове, далеч по-ефирни от онези, които образуваха земните урагани. Високият писък на водородния вятър заглъхна, докато потъваше в по-спокойни дълбини, и от висините над него започнаха да се сипят меки снежинки,

някои от които вече се сливаха в едва осезаеми планини от водородна пяна. Вече бе достатъчно топло, за да съществува течна вода, но тук нямаше океани — тази чисто газообразна среда беше прекалено рядка, за да ги поддържа.

Спусна се през безброй облачни пластове, докато накрая навлезе в толкова ясен район, че дори човешки поглед можеше да обгърне повече от хиляда километра. Това бе само малко завихряне в огромния въртоп на Огромното червено кълбо, пазещо тайна, за която хората отдавна се бяха досещали, но която никога не бяха доказали.

В подножието на планините от пяна се носеха безброй малки назъбени облаци, всички приблизително с еднаква големина и осеяни със сходни червено-кафяви петънца. Те бяха малки единствено в сравнение с нечовешките размери на заобикалящата ги среда — и най-дребният от тях би покрил голям град.

Очевидно бяха живи, защото се движеха с бавна решителност по страните на ефирните планини и пасяха склоновете им като огромни овце. И разговаряха помежду си в метровия диапазон — техните радиогласове бяха слаби, но ясно се чуваха на фона на прашенето и разтърсването на самия Юпитер.

Бяха просто живи торби с газ, които се носеха в тясната ивица между ледените висоти и огнените бездни. Тясна, да — но далеч по-огромна от цялата биосфера на Земята.

И не бяха сами. Сред тях бързо се движеха други създания, толкова малки, че спокойно можеха да останат незабелязани. Някои от тях имаха почти свръхестествена прилика със земни самолети, дори бяха приблизително толкова големи. Но и те бяха живи — навярно хищници, паразити или дори овчари.

Пред него се разгръщаше цяла нова глава от еволюцията, също толкова чужда, колкото и онази, която беше зърнал на Европа. Тук имаше реактивни торпеда, напомнящи на сепиите от земните океани, които дебнеха и поглъщаха огромните торби с газ. Но балоните не бяха беззащитни — някои от тях се съпротивляваха с електрически мълнии и назъбени пипала, които приличаха на километрични верижни триони.

Имаше и още по-странни форми, които покриваха почти всички възможности на геометрията — странни прозрачни хвърчила, триъгълни пирамиди, сфери, многостени, плетеници от усукани ленти... Това бе гигантският планктон на юпитеровата атмосфера, предназначен да се носи като паяжина по топлите течения и да живее достатъчно дълго, за да се възпроизвежда — а после да се спусне надолу към дебрите, за да бъде овъглен и рециклиран в ново поколение.

Пред погледа му се разстиляше свят, повече от сто пъти по-голям от Земята. Но макар че виждаше много чудеса, нищо не загатваше за разум. Радиогласовете на огромните балони предаваха само прости предупредителни или уплашени съобщения. Дори ловците, от които можеха да се очакват по-висши равнища на организация, бяха като акулите в земните океани — безмозъчни автомати.

И въпреки зашеметяващата си големина и странност, биосферата на Юпитер беше крехък свят, място на мъгли, пяна, деликатни копринени нишки и тънки като хартия тъкани, изтъкани от постоянния петрохимичен сняг, образуван от мълниците в горните пластове на атмосферата. Малко от тези образувания бяха по-материални от сапунени балони — дори най-слабите земни месоядни биха могли да разкъсат на парченца и най-ужасните местни хищници.

Подобно на Европа, само че в много по-огромни мащаби, Юпитер представляваше еволюционна задънена улица. Тук никога нямаше да се появи съзнание, а дори да се появеше, щеше да е обречено на полуидиотско съществуване. Можеше да се развие чисто въздушна култура, но в среда, в която огънят не беше възможен и почти нямаше твърди тела, за нея никога нямаше да има каменна епоха.

31. Яслите

ЗАПИС

Е, Индра, Дим, надявам се, че сте успели да получите това съобщение — все още ми е трудно да повярвам. Всички тези фантастични създания — със сигурност е трябвало да засечем внезапното замлъкване на техните радиогласове — макар че не сме били в състояние да ги разбираме! — когато Юпитер се е превърнал в слънце.

И сега причината е ясна. За да могат европейците да получат своя шанс. Каква безмилостна логика. Разумът ли е единственото, което има значение? Предвиждам дълги спорове с Тед Хан на тази тема...

Следващият въпрос е дали европейците ще издържат изпита, или завинаги ще останат в детската градина... а може би дори в яслите? Макар че хиляда години са съвсем кратко време, нормално е да се очаква някакъв прогрес, но според Дейв те изобщо не са се променили от момента, в който са напуснали морето. Навярно тъкмо в това е проблемът — все още са с един крак — или с един клон! — във водата.

А ето още нещо, за което изобщо не сме били прави. Ние смятахме, че се връщат в морето да спят. Точно обратното е — те се връщат, за да се хранят, а спят, когато излизат на сушата! Както бихме могли да се досетим от структурата им — онази мрежа от клони — те се хранят с планктон...

Попитах Дейв: „Ами иглутата, които са построили? Това не е ли «технически напредък»?“ А той ми отговори: „Всъщност не — това е само адаптиране на постройките, които правят на морското дъно, за да се предпазят от различни хищници — особено от същество, напomniaщо летящо килимче, голямо колкото футболно игрище“...

Все пак има област, в която са проявили инициатива, дори творчество. Те са очаровани от металите, навярно защото в океана не съществуват в чист вид. Ето защо е бил разглобен „Циен“ — същото се е случило със сондите, които са попадали на тяхна територия.

Какво правят с медта, берилия и титания, който събират? Нищо полезно, страхувам се. Трупат го на фантастична камара, която продължават да издигат. Може би у тях се заражда естетика — в музея за модерно изкуство съм виждал и по-ужасни неща... Но имам и друга теория — някога чували ли сте за „товарните култове“? Някои от малкото първобитни племена, съществували през двайсети век, правели от бамбук имитации на самолети с надеждата да привлекат големите птици от небето, които от време на време им носели чудесни дарове. Навярно европейците имат същата идея.

А сега онзи въпрос, който постоянно ми задавате... Какво представлява Дейв? И как двамата с Хал са се превърнали в това, което са сега?

Незабавният отговор, разбира се, е, че са имитации — симулации — в гигантската памет на Монолита. През повечето време не са активирани — когато го попитах, Дейв ми каза, че през хилядолетието след... хм... преобразяването си е бил „буден“ — използва точно тази дума — само петдесет години.

Когато попитах дали негодува срещу това обсебване на живота му, той отвърна: „Че защо да негодувам? Аз отлично изпълнявам функциите си“. Да, това звучи точно като отговор на Хал! Но си мисля, че беше Дейв — ако сега между двама им изобщо съществува някаква разлика.

Спомняте ли си онази аналогия с швейцарското ножче? Халмън е една от безбройните съставни части на това космическо ножче.

Но той не е абсолютно пасивно оръдие — когато е буден, притежава известна автономност, известна независимост — навярно в граници, установени от Монолита. През вековете той е бил използван като своего рода разумна сонда за изследване на Юпитер — както току-що видяхте — а също на Ганимед и Земята. Това потвърждава онези тайнствени събития във Флорида, за които съобщават старата приятелка на Дейв и медицинската сестра, която се

грижела за майка му само мигове преди смъртта й... както и други срещи в Анубис сити.

Това обяснява и друга загадка. Направо попитах Дейв: „Защо ми беше позволено да кацна на Европа, след като векове наред всички други са били отклонявани? Очаквах с мен да се случи същото!“.

Отговорът е смешно прост. Монолитът използва Дейв — Халмън — от време на време, за да ни наблюдава. Дейв е знаел всичко за моето спасение — дори е гледал някои от интервютата ми на Земята и Ганимед. Не мога да скрия, все още малко ме боли от това, че не се е опитал да се свърже с мен! Но поне с отворени обятия ме посрещна тук.

Дим, до отлитането на „Сокол“ — с или без мен — остават още четирийсет и осем часа. Мисля, че след като вече установих контакт с Халмън, това време вече не ми е необходимо. Със същата лекота можем да поддържаме връзка и от Анубис... ако той пожелае.

И нямам търпение колкото може по-бързо да се върна в хотел „Ганимед“. „Сокол“ е прекрасен малък космически кораб, но водопроводната му система би могла да се подобри — тук започва да смърди и направо умирам за хубав душ.

Очаквам предстоящата среща с вас — и особено с Тед Хан. Преди да се завърна на Земята, имаме да разговаряме за толкова много неща.

ЗАПИШИ

ПРАТИ

V. Краят

Трудът на всички хора

греха първороден не променя:

дъждът се сипе в морето,

но то си остава солено.

А. Е. ХАУЗМЪН^[14]

„ОЩЕ СТИХОВЕ“

32. Човек без ангажименти

Като цяло, тези три десетилетия бяха интересни, но без да са белязани от значителни събития, а само изпълнени с радостите и скърбите, които Времето и Съдбата носят на цялото човечество. Най-голямата от тези радости беше напълно неочаквана — всъщност, преди да заминем за Ганимед, Пул би отхвърлил дори самата идея като абсурдна.

В поговорката, че раздялата разпалва любовта, има много истина. Когато отново се срещнаха, двамата с Индра Уолис откриха, че въпреки закачките и случайните свади, са по-близки, отколкото са си представляли. Едното доведе до другото — включително, за тяхна взаимна радост, Доун Уолис и Мартин Пул.

За тях бе доста късно да създават семейство — без изобщо да се взима предвид дребният проблем: някакво си хилядолетие — и професор Андерсън ги предупреди, че това може да се окаже невъзможно. Или още по-лошо...

— Имал си повече късмет, отколкото съзнаваш — каза той на Пул. — Радиационните ти увреждания бяха изненадващо слаби и успяхме да използваме непокътнатата ти ДНК, за да възстановим всички важни системи. Но докато не направим още някои тестове, не мога да ти обещаю генетично здраве. Така че се наслаждавайте — но не създавайте семейство, докато не ви кажа.

Тестовите отнеха време и както се опасяваше Андерсън, наложи се ново лечение. Имаше един голям неуспех — нещо, което не би могло да оцелее, даже да му бяха позволили да живее повече от няколко седмици след зачеването — но Мартин и Доун бяха свършени и имаха точно толкова глави, ръце и крака, колкото трябваше. Освен това бяха красиви и интелигентни и по чудо не бяха разглезени от своите луди по тях родители — които останаха приятели и петдесет години по-късно, след като отново избраха самостоятелния живот. Заради обществените им достижения щяха да им позволят — всъщност дори щяха да ги насърчат — да имат друго дете, но те решиха да не предизвикват повече и без това удивителния си късмет.

Личният живот на Пул бе помрачен от трагедия, шокирала обитателите на Слънчевата система. Капитан Чандлър и целият му екипаж загинаха, когато ядрото на изследваната от тях комета внезапно експлодира и унищожи „Голиат“ до такава степен, че после успяха да открият само няколко парченца от него. Такива експлозии — предизвиквани от реакции на нестабилни молекули, които съществували при много ниски температури — бяха добре известна опасност за събирачите на комети и по време на кариерата си Чандлър беше преживял няколко подобни инцидента. Никой нямаше да разбере точните обстоятелства, изненадали толкова опитен астронавт като него.

Чандлър ужасно липсваше на Пул: той бе изиграл уникална роля в живота му и никой не можеше да го замени — никой, освен Дейв Боумън, с когото бяха споделили толкова невероятно преживяване. Двамата често планираха отново да потеглят в космоса, навярно чак до Ойортния облак с неговите неразкрити загадки и далечни, но неизчерпаеми и безценни запаси от лед. Но някакво разминаване в личните им програми винаги проваляше намеренията им и пътуването беше отложено за бъдеще, което никога нямаше да настъпи.

Пул обаче успя да осъществи друга своя стара мечта — въпреки лекарските забрани. Спусна се на повърхността на Земята — и този път му бе достатъчен.

Машината, с която пътува, почти напълно приличаше на количките, използвани от по-богатите инвалиди от негово време. Беше с мотор и надуваеми гуми, които ѝ позволяваха да върви по сравнително равни повърхности. Тя обаче можеше и да лети — на височина от двайсетина сантиметра — на въздушна възглавница, образувана от чифт малки, но много мощни перки. Пул остана изненадан, че все още се използва толкова примитивна технология, но инерционните двигатели бяха прекалено големи за толкова малки превозни средства.

Удобно настанен на летящото си кресло, той почти не усещаше увеличаването на тежестта си, докато се спускаше към сърцето на Африка — забелязваше известно затруднение при дишането, но по време на астронавтското си обучение Пул бе имал далеч по-неприятни преживявания. Но се оказа напълно неподготвен за ужасната жега, врхлетяла го, когато излезе от гигантския, пронизващ небето цилиндър, образуващ основата на кулата. А едва започваше утрото: какво ли щеше да е по пладне?

Тъкмо успя да посвикне с топлината, когато бе поразено и обонянието му. Вниманието му привлечаха безброй миризми — нито една неприятна, но всички непознати. За няколко минути затвори очи в опит да не претовари входящите си вериги.

Преди да реши отново да ги отвори, Пул усети, че нещо голямо и влажно опипва тила му.

— Запознайте се с Елизабет — рече водачът му, снажен младеж в традиционните дрехи на „големия бял ловец“, прекалено чистички, за да са били използвани в действителност. — Тя е нашият официален посрещач.

Пул се завъртя на стола си и видя сантименталните очи на малко слонче.

— Здравсти, Елизабет — доста немощно каза той. Слонът приветствено повдигна хобот и издаде звук, какъвто обикновено не можеше да се чуе в доброто общество.

Въпреки това той прекара на планетата Земя по-малко от час, носейки се над някаква джунгла — чиито недорасли дървета не можеха да се сравняват с тези в кулата — и се срещна с повечето представители на местната фауна. Водачът му се извини за добродушието на разглезените от туристите лъвовے, което бе компенсирано от злобното изражение на крокодилите: това всъщност беше лицето на девствената и непроменена Природа.

Преди да се завърне в кулата, Пул рискува да направи няколко крачки без помощта на количката. Разбираше, че това ще е все едно да носи на гръб собствената си тежест, но усилието не му се струваше невъзможно и никога нямаше да си прости, ако не го бе направил.

Идеята не беше добра — навярно трябваше да я осъществи в по-хладен климат. След не повече от десет крачки той с радост се отпусна в приятните прегръдки на количката.

— Достатъчно — уморено каза Пул. — Да се връщаме в кулата.

Докато влизаше във фойето, той съзря надпис, който от вълнение не бе забелязал на идване:

ДОБРЕ ДОШЛИ В АФРИКА!

„Светът ще се съхрани в девствеността си.“

ХЕНРИ ДЕЙВИД ТОРО (1817–1862)

Забелязал интереса му, водачът попита:

— Познавахте ли го?

Такива въпроси Пул чуваше прекалено често и в момента не бе в настроение да обяснява.

— Не, струва ми се — уморено отвърна той, когато огромните врати се затвориха зад него, отделяйки го от всички миризми и звуци на първия дом на човечеството.

Неговото вертикално сафари задоволяваше потребността му да посети Земята и когато се завърна в апартамента си на десетхилядния етаж — престижно равнище, дори в това демократично общество — той положи всички усилия да сподави болката. Индра обаче леко се разтревожи от вида му и го прати право в леглото.

— Точно като Антей — но с обратен знак! — мрачно измърмори тя.

— Кой? — попита Пул. Имаше моменти, в които ерудицията на жена му го поразяваше, но той беше решен да не ѝ позволява да предизвика у него комплекс за малоценност.

— Синът на Гея, богинята на Земята. Херакъл се борил с него — но всеки път, щом паднел на земята, Антей възвръщал силите си.

— И кой победил?

— Херакъл, разбира се — като го вдигнал във въздуха, така че майчето да не може да му зареди батериите.

— Хм, сигурен съм, че няма да ми трябва много време, за да заредя моите. А и научих нещо. Ако не правя повече упражнения, може да ми се наложи да се преместя на етаж с лунна гравитация.

Добрите му намерения продължиха цял месец. Сутрин енергично изминаваше пет километра, като всеки ден избираше различни етажи на Африканската кула. Някои от тях все още бяха огромни, кънтящи пустини от метал, които навярно завинаги щяха да останат необитаеми. Други бяха застроени през вековете в объркващо множество от архитектурни стилове. Голяма част от тях бяха заети от минали епохи и култури, а други загатваха за бъдеще, което Пул нямаше желание да види. Поне нямаше опасност да му омръзне. По време на много от разходките му на почтително разстояние го придружаваха малки

групи добродушни деца. Те обаче рядко успяваха да поддържат темпото му.

Един ден, докато крачеше по убедителна — макар и безлюдна — имитация на „Шан’з Елизе“, Пул внезапно зърна познато лице.

— Данил! — извика той.

Другият изобщо не го забеляза, дори когато отново го повика, този път още по-високо.

— Не ме ли помниш?

Данил — когато го настигна, Пул ни най-малко не се съмняваше, че е той — изглеждаше искрено озадачен.

— Съжалявам — каза той. — Вие, разбира се, сте командир Пул. Но съм сигурен, че никога не сме се срещали.

Сега беше ред на Пул да се смути.

— Беше глупаво от моя страна — извини се той. — Трябва да съм се припознал. Приятен ден.

Срещата го зарадва и му бе приятно да научи, че Данил се е завърнал в нормалното общество. Независимо дали престъплението му беше убийство с брадва или пресрочване на книги, взети от библиотеката, някогашният му работодател вече не трябваше да се безпокои за него — сметката бе уредена, досието му закрито. Макар че понякога му липсваха полицейските сериали, които често обичаше да гледа в детството си, Пул беше започнал да приема позицията на съвременното общество: прекомерният интерес към патологичното поведение сам по себе си бе патологичен.

С помощта на г-ца Прингъл III можеше да организира живота си така, че дори му оставаха свободни мигове, в които да се отпусне и включи мозъчната си шапка на случайно търсене в интересувашите го области. Извън семейството му неговите мисли бяха насочени най-вече към луните на Юпитер/Луцифер/, не на последно място защото всички го признаваха за водещ специалист по проблема, избран за постоянен член на Комисията за Европа.

Комисията беше създадена почти хиляда години по-рано с цел да обсъжда какво може и трябва да се прави с този загадъчен спътник. През вековете тя бе натрупала огромно количество информация, още от данните на „Вояджър“, прелетял покрай Европа през 1979 г., и първите подробни проучвания на орбиталния космически кораб „Галилей“ през 1996 г. — рождената година на Пул.

Подобно на повечето дълго съществували организации, Комисията за Европа постепенно беше закостеняла и вече се събираше само когато се случеше нещо ново. Появата на Халмън я стресна и тя избра за свой председател нов и енергичен човек, чието първо дело бе да кооптира Пул.

Макар че не можеше да помогне с нова информация, включването му в Комисията изключително го зарадва. Това му даваше официална длъжност. До този момент изпълняваше ролята на нещо, което по негово време наричаха „национално богатство“ и от което малко се срамуваше. Въпреки че се радваше на разкошния живот, осигуряван му от богат свят, за какъвто дори не биха могли да мечтаят някогашните разкъсвани от войни епохи, той изпитваше нужда да оправдае съществуването си.

Изпитваше и друга нужда, която рядко признаваше дори пред себе си. Макар и съвсем за кратко, по време на странната им среща две десетилетия преди това Халмън беше разговарял с него. Пул бе сигурен, че ако поиска, лесно би могъл отново да го направи. Нима контактът с хора вече не го интересуваше? Надяваше се, че не е така. И все пак това можеше да е едно от обясненията за мълчанието му.

Често поддържаше връзка с Тиъдър Хан — активен и яростен, както винаги, и вече официален представител на Комисията за Европа на Ганимед. След завръщането на Пул на Земята, Хан безуспешно се беше опитвал да разкрие комуникационен канал с Боумън. Професорът не можеше да разбере защо дългите списъци от важни въпроси по теми от жизнен, философски и исторически интерес не получават дори съвсем кратки отговори.

— Дали Монолитът толкова много го ангажира, че твоят приятел Халмън няма време да разговаря с мен?
— оплака се на Пул Хан. — Във всеки случай, какво прави с времето си?

Въпросът бе съвсем основателен. И като гръм от ясно небе, Боумън лично му отговори по съвсем обикновен видеофон.

33. Контактът

— Здравей, Франк. Тук е Дейв. Имам много важно съобщение за теб. Предполагам, че в момента си в апартамента си в Африканската кула. Ако си там, моля те, идентифицирай се, като кажеш името на инструктора ни по орбитална механика. Ще изчакам шейсет секунди и ако не получа отговор, ще опитам пак точно след един час.

Тази минута едва стигна на Пул, за да се възстанови от шока. За миг изпита прилив на радост, а също и на удивление, преди да го обземе друго чувство. Колкото и да се радваше отново да чуе Боумън, изразът „много важно съобщение“ му прозвуча определено зловещо.

„Поне имам късмет — каза си Пул, — че ме пита за едно от малкото имена, които си спомням.“ А кой ли би могъл да забрави шотландеца с толкова силен глазгоуски акцент, че трябваше да мине цяла седмица, докато го усъвършенстват? Но пък беше блестящ преподавател — стига да разбираш какво говори.

— Доктор Грегъри Маквити.

— Прието. А сега, моля, превключи на приемника на мозъчната си шапка. Качването на съобщението ще отнеме три минути. Не се опитвай да го следиш: използвам компресия десет към едно. Ще изчакам две минути, преди да започна.

„Как успява да го прави?“ — зачуди се Пул. Сега Юпитер/Луцифер/ се намираше на повече от петдесет светлинни минути, така че съобщението трябваше да е било пратено почти час по-рано. Сигурно използваше интелигентен носител в подходящо адресиран пакет по лъча Ганимед-Земя, но това едва ли можеше да затрудни Халмън, при ресурсите на Монолита, които очевидно му бяха на разположение.

Индикаторната лампичка на мозъчната кутия запремигва. Съобщението започваше.

При компресията, която използваше Халмън, на Пул щеше да му трябва половин час, за да приеме информацията в реално време. Но още през първите десет минути разбра, че мирният му начин на живот внезапно е свършил.

34. Присъдата

В този свят на универсална и светкавична комуникация беше трудно да пазиш тайни. Пул незабавно реши, че въпросът изисква лична среща.

Членовете на Комисията за Европа бяха мърморили, но всички се събраха в неговия апартамент. Бяха седем — щастливо число, несъмнено съответстващо на фазите на Луната, която винаги бе омайвала човечеството. Пул за пръв път виждаше трима от членовете на Комисията, макар че вече познаваше всички по-добре, отколкото по времето преди разработването на мозъчната шапка.

— Уважаема госпожо председател Оконор, уважаеми членове на Комисията, бих искал да кажа няколко думи — само няколко, обещавам! — преди да качите съобщението, което получих от Европа. И предпочитам да го направя лично, което за мен е по-естествено — боя се, че никога няма напълно да

усвоя прякото мисловно прехвърляне. Както знаете, Дейв Боумън и Хал са били съхранени като имитации в Монолита на Европа. Очевидно той никога не изхвърля оръдията, които са му били от полза, и от време на време активира Халмън, за да наблюдава делата ни — когато започнат да го безпокоят. Както подозирам, притеснило го е моето пристигане — макар че навярно се лаская! Но Халмън не е просто пасивно оръдие. Компонентът Дейв все още запазва нещо от човешкия си произход — дори чувства. И тъй като двамата учихме заедно — и години наред споделяхме почти всичко — очевидно му е много по-лесно да контактува с мен, отколкото с когото и да е друг. Искане ми се да си мисля, че му е приятно да го прави, но сигурно тази дума е прекалено силна... Освен това изпитва любопитство и може би малко негодува срещу начина, по който е бил взет като образец от дива природа. Въпреки че навярно от гледна точка на създалия Монолита разум ние сме точно такива. А къде е сега този разум? Халмън очевидно знае отговора и той е смразяващ. Както винаги сме подозирали, Монолитът е част от някаква галактическа мрежа. И най-близката централа — контролърът на Монолита или неговият непосредствен началник — е на четиристотин и петдесет светлинни години отук. Прекалено близо, за да сме спокойни! Това означава, че докладът за нас и нашите дела, пратен в началото на двайсет и първи век, е бил получен преди половин хилядолетие. Ако началникът на Монолита е отговорил веднага, новите инструкции би трябвало да пристигнат приблизително сега. И изглежда е тъкмо така. През последните няколко дни Монолитът е получавал постоянна поредица съобщения и вероятно в съответствие с тях е зареждал нови програми. За съжаление Халмън може само да прави догадки за характера на тези инструкции. Както ще разберете щом качите тази плочка, той има известен ограничен достъп до много от веригите и банките памет на Монолита и дори може да води с него някакъв диалог. Ако това е правилната дума — тъй като за тази цел са нужни двама! Все още не мога напълно да възприема идеята, че въпреки цялата си мощ, Монолитът не притежава съзнание — че не знае дори за собственото си съществуване! Халмън разсъждавал над проблема хиляда години и стигнал до същия отговор като мнозина от нас. Но неговото заключение определено трябва да има далеч по-голяма тежест заради вътрешната му информация. Извинете ме! Нямах намерение да се шегувам, но как другояче можете да я наречете? Онова, което си е направило труда да ни създаде — или поне си е поиграло с мозъците и гените на предците ни — решава какво да прави сега. И Халмън е песимист. Не — това е преувеличение. Да речем, че не е въодушевен от шансовете ни, но е прекалено безпристрастен наблюдател, за да е разтревожен. За него бъдещето — оцеляването! — на човешката раса не е много повече от интересен проблем, но е готов да ни помогне.

За изненада на внимателно заслушаната си публика, Пул внезапно замълча.

— Странно. Току-що си спомних нещо удивително... Сигурен съм, че това обяснява какво става. Моля, изтърпете ме още малко... Веднъж, няколко седмици преди полета двамата с Дейв се разхождахме по крайбрежието на Носа, когато забелязахме на пясъка да лежи голям бръмбар. Както често се случва, той беше паднал по гръб и размахваше във въздуха крака в опит да се преобърне. Аз не му обърнах внимание — бяхме погълнати в някакъв сложен технически разговор — но не и Дейв. Той отстъпи в страни и внимателно го преобърна с обувка. Когато бръмбарът отлетя, аз отбелязах: „Сигурен ли си, че постъпи правилно? Сега ще иде да изгризе нечий безценни хризантеми“. А той ми отговори: „Може и да си прав. Но ми се искаше да му дам дара на съмнението“. Моите извинения — обещах да ви кажа само няколко думи! Но много се радвам, че си спомних този инцидент. Наистина смятам, че това поставя съобщението на Халмън във вярната перспектива. Той дава на човешката раса дара на съмнението... А сега, моля, проверете мозъчните си шапки. Записът е компресиран, в края на ултравиолетовия диапазон, канал 110. Настанете се удобно, но се погрижете да имаме пряка видимост. Започваме...

35. Военният съвет

Никой не поиска повторение. Веднъж беше достатъчно.

Когато записът свърши, настъпи кратко мълчание, после председателката, д-р Оконор, свали мозъчната си шапка, разтри черепа си и бавно отбеляза:

— Вие ме научихте на израз от ваше време, който сега ми се струва съвсем на място. Това е кутия с червеи.

— Но само Боумън... Халмън я е отворил — прибави един от членовете на Комисията. — Той наистина ли разбира функционирането на нещо толкова сложно, колкото Монолита? Или целият този сценарий е плод на въображението му?

— Мисля, че той не притежава голямо въображение — отвърна д-р Оконор. — И всичко съвпада. Особено връзката с Нова Скорпио. Смятахме това за инцидент — очевидно е било... присъда.

— Първо Юпитер, а сега и Скорпио — обади се д-р Краусман, прочутият физик, смятан от всички за превъплъщение на легендарния Айнщайн. Говореше се, че за това е помогнала и малка пластична операция. — Кой ще е следващият?

— Винаги сме предполагали — рече председателката, — че ТМА ни наблюдават. — Тя замълча за миг, после мрачно прибави: — Колко лош, колко невероятно лош късмет, че последният доклад е бил пратен точно след най-ужасния период в човешката история!

Отново последва мълчание. Всички знаеха, че двайсети век често е наричан „Векът на мъченията“.

Пул слушаше, без да се намесва, докато чакаше оформянето на някакво решение. Не за пръв път оставаше впечатлен от Комисията. Никой не се опитваше да налага дребнави теории, да печели дивиденди или да задоволява егото си. Той не можеше да не направи сравнение с често злобните спорове от негово време между инженери и администратори от Космическата агенция, конгресмени и промишленици.

Да, човешката раса несъмнено беше станала по-добра. Мозъчната шапка невероятно бе повишила ефикасността на образованието. И все пак си имаше недостатъци — в това общество почти нямаше забележителни личности. Без да се замисля, можеше да се сети само за четирима — Индра, капитан Чандлър, д-р Хан и дамата на дракона.

Председателката остави обсъждането плавно да тече, докато всеки се изкаже, и накрая обобщи:

— Първият очевиден въпрос е доколко сериозно трябва да приемаме тази заплаха и дали си струва да си губим времето за нея. Даже да е фалшива тревога, тя потенциално е толкова ужасна, че трябва да я приемем за действителна, докато не получим убедително доказателство за обратното. Съгласни ли сте? Добре. Освен това не знаем с колко време разполагаме. Затова трябва да приемем, че опасността е непосредствена. Навярно Халмън ще е в състояние да ни даде още някои указания, но дотогава може да е прекалено късно. Затова единственото, което трябва да решим, е как можем да се защитим от нещо толкова могъщо, колкото Монолита? Вижте какво се случи с Юпитер! А очевидно и с Нова Скорпио... Сигурна съм, че грубата сила ще е безполезна, макар че навярно трябва да проучим тази възможност. Доктор Краусман, колко време е нужно за построяването на свръхбомба?

— Ако допуснем, че проектите все още съществуват, така че да не се налага проучване, о, сигурно две седмици. Термоядреното оръжие е доста просто и използва разпространени материали — в края на краищата нали са го произвеждали още през второто хилядолетие! Но ако искате нещо по-сложно, да речем антимаатерийна бомба или миниатюрна черна дупка, хм, това може да отнеме няколко месеца.

— Благодаря ви, можете ли да се заемете с проучването на въпроса? Но както вече казах, не вярвам да има смисъл — със сигурност нещо, което владее такива сили, трябва да е в състояние и да се защитава от тях. И така — други предложения?

— Можем ли да преговаряме? — без особена надежда попита един от съветниците.

— С какво... или с кого? — попита Краусман. — Както разбрахме, като цяло Монолитът е обикновен механизъм, който само следва програмата си. Може би тази програма притежава известна гъвкавост, но няма начин да го разберем. А определено не можем да се обърнем към шефовете му — те са на петстотин светлинни години отук!

Пул слушаше, без да се намесва — не можеше с нищо да помогне, а всъщност и почти не го интересуваше. Започваше да изпитва коварно униние — нямаше ли да е по-добре, чудеше се той, да не разпространяват тази информация? Ако се окажеше фалшива тревога, за никого нямаше да има каквото и да е значение. А ако беше истина — е, човечеството щеше да запази душевния си мир, преди да го

сполетеше неизбежната му участ.

Все още разсъждаваше над тези мрачни мисли, когато внезапно дочу познат израз.

Тих, дребен член на Комисията, чието име бе толкова дълго и сложно, че Пул така и не успя да го запомни, а още по-малко да го произнесе, неочаквано изрече само две думи:

— Троянски кон!

Последва една от онези тишини, най-често описвани като „тежки“, а след това хор от „Защо не се сетих за това!“, „Разбира се!“ и „Отлична идея!“, докато председателката за първи път трябваше да помоли за тишина.

— Благодаря ви, професор Тиругнанасампантамурти — с лекота каза д-р Оконор. — Бихте ли се конкретизирали?

— Естествено. Ако, както очевидно всички смятат, Монолитът наистина е машина без съзнание — и следователно само с ограничена способност за самоконтрол — може би вече имаме оръжията, с които да го победим. Заклучени в Склада.

— И средството, с което да ги използваме — Халмън!

— Точно така.

— Един момент, докторе. Ние не знаем нищо, абсолютно нищо за архитектурата на Монолита. Как можем да сме сигурни, че нещо, създадено от примитивната ни раса, ще е в състояние да го победи?

— Не можем, но си спомнете следното. Колкото и сложен да е, Монолитът трябва да се подчинява на абсолютно същите универсални закони на логиката, които са формулирани още преди векове от Аристотел и Бул. Ето защо той може — не, трябва! — да е уязвим за нещата, заключени в Склада. Трябва да ги сглобим по такъв начин, че поне едно от тях да сработи. Това е единствената ни надежда — освен ако някой не предложи по-добра алтернатива.

— Извинете ме — най-после загубил търпение, се намеси Пул. — Някой би ли ми казал какво представлява този прословут Склад и къде се намира?

36. Залата на ужасите

Историята е пълна с кошмари: някои естествени, а други — създадени от човека.

Към края на двайсет и първи век повечето от естествените — едра шарка, бубонна чума, СПИН, ужасните вируси, дебнещи из африканските джунгли — бяха унищожени или поне поставени под контрол. Никога обаче не трябваше да се подценява изобретателността на Майката природа и никой не се съмняваше, че бъдещето все още крие неприятни биологични изненади.

Ето защо изглеждаше разумна предпазна мярка да запазят отделни образци от всички тези ужаси за научни изследвания — грижливо пазени, разбира се, за да не избягат и отново да посеят смърт сред човешката раса. Но можеха ли да са абсолютно сигурни, че такава опасност не съществува?

В края на двайсети век съвсем разбираемо се бе надигнала вълна от протести, когато предложиха запазването на последните известни вируси на едра шарка в американски и руски медицински центрове. Колкото и абсурдно да беше, съществуваше определена вероятност те да бъдат разпространени при инциденти като земетресение, повреда в оборудването — или дори преднамерен саботаж от страна на терористични групи.

Решението, което задоволи всички (освен неколцина екстремисти, издигнали лозунга „Долу ръцете от Луната!“), бе да ги откарат на Луната и да ги съхраняват в лаборатория, намираща се в края на еднокилометрова шахта, изкопана в изолираната планина Пико, една от най-характерните особености на Маре имбриум. И през годините към тях се бяха присъединили някои от най-невероятните примери на зловеща човешка изобретателност — всъщност, на човешкото безумие.

Сред тях имаше газове и течности, които дори в микроскопични дози причиняваха бавна или мигновена смърт. Някои бяха създадени от членове на религиозни култове, които макар и с разстроена психика, бяха успели да придобият значителни научни познания. Много от тях вярваха, че наближава краят на света (когато, разбира се, щяха да бъдат спасени само те). В случай, че Господ е достатъчно разсеян, за да отложи този ден, те искаха да се подсигурят, че ще са в състояние да поправят Неговия злополучен пропуск.

Първите удари на тези убийствени фанатици бяха извършени срещу такива уязвими цели като претъпкани станции на метрото, световни изложения, спортни стадиони, попконцерти... Бяха убити десетки хиляди и много повече бяха ранени, преди в началото на двайсет и първи век да овладеят тази лудост. Както често се случва, злото доведе до някои положителни резултати, защото принуди световните органи на реда да си сътрудничат както никога дотогава. Дори държави, които бяха подпомагали политическия тероризъм, не можеха да толерират тази негова напълно непредсказуема разновидност.

Химическите и биологичните вещества, използвани при тези удари — както и в по-ранни форми на война — се присъединиха към смъртоносната колекция в Пико. Ако съществуваша, техните противотрови се съхраняваха заедно с тях. Надяваха се, че нито едно от тези оръжия няма повече да ужасява човечеството — но продължаваха да ги пазят под строга охрана в случай, че възникне някаква отчаяна нужда.

Макар че можеха да се класифицират като „вируси“, третата категория неща, съхранявани в склада „Пико“, никога не бяха убивали или наранявали когото и да е — поне пряко. Дори не бяха съществували преди края на двайсети век, но само за няколко десетилетия причиниха щети за милиарди долари и често погубваха хора също толкова резултатно, колкото и което и да е физическо заболяване. Това бяха болести, които атакуваха най-новия и гъвкав помощник на човечеството — компютъра.

Получили наименованията си от медицинските речници — вируси, приони, тении — те представляваха програми, които често със зловеща точност подражаваха на поведението на своите органични роднини. Някои бяха безвредни — просто закачливи шеги, измислени, за да изненадват или забавляват компютърните оператори с неочаквани съобщения и изображения на екрана. Други бяха далеч по-зловредни — специално предназначени да предизвикват катастрофи.

В повечето случаи те бяха създадени с чисто користна цел — като оръжия, които образувани престъпници използваха, за да изнудват банките и бизнесорганизациите, вече изцяло зависещи от ефикасното функциониране на компютърните системи. При предупреждението, че ако не прехвърлят няколко мегадолара на анонимна сметка в чужбина, техните информационни банки ще бъдат автоматично унищожени в определено време, повечето жертви предпочитаха да не рискуват опасността от непоправима катастрофа. Затова плащаха, при това често — за да избегнат публично или дори лично опозоряване — без да уведомят полицията.

Този разбираем стремеж към конфиденциалност улесняваше електронните обири на компютърните крадци. Дори когато ги залавяха, съдебните системи се отнасяха внимателно с тях, защото не знаеха как да се справят с такива нови престъпления — пък и в крайна сметка, не бяха наранили никого, нали? Всъщност, след като излежаваха кратките си присъди, мнозина от извършителите тайно бяха наемани от собствените им жертви по стария принцип, че от браконьерите стават най-добрите пазачи.

Тези компютърни престъпници бяха мотивирани единствено от алчност и определено не желаеха да унищожават организациите, от които се препитаваха — никой разумен паразит на убива приемника си. Но имаше и други, много по-опасни врагове на обществото...

Обикновено това бяха неприспособени индивиди — най-вече зрели мъже — които работеха съвсем сами и, разбира се, в пълна тайна. Целта им бе да създават програми, които просто да всяват опустошения и смут при разпространението си по световните кабелни и радиомрежи, или с физически носители като дискети и CD-ROM. И после се наслаждаваха на настаналия хаос, радваха се на чувството за власт, с което се изпълваха жалките им душици.

Понякога тези извратени гении бяха откривани и използвани от националните разузнавателни агенции за собствените им тайни цели — обикновено да проникват в база данните на противниците си. Това беше сравнително безобидно, тъй като въпросните организации поне притежаваха известно чувство за гражданска отговорност.

Но не и апокалиптичните секти, които с радост откриха този нов арсенал, съдържащ оръжия далеч по-ефикасни и по-лесно поддаващи се на разпространение, отколкото газа или бактериите. И много по-трудни за противодействие, тъй като мигновено стигаха до милиони офиси и домове.

Сривът на Нюйоркско-хаванската банка през 2005 г., изстрелването на индийските ядрени ракети през 2007 г. (за щастие с неактивирани бойни глави), изключването на Паневропейския въздушен трафик контрол през 2008 г., парализирането на Северноамериканската телефонна мрежа през същата година — всичко това бяха репетиции на култовете за Деня на Страшния съд. Благодарение на блестящите победи на контраразузнаването, постигнати от иначе враждуващите помежду си национални агенции, тази заплаха бавно бе овладяна.

Или поне така се смяташе: от неколкостотин години не бяха нанасяни сериозни удари по самите устои на обществото. Едно от основните оръдия на победата бе мозъчната шапка — макар да имаше някои, които смятаха, че това достижение е било прекалено висока цена.

Въпреки че споровете за свободата на Индивида, противопоставена на задълженията на Държавата, са били стари още по времето, когато Платон и Аристотел са се опитали да ги систематизират, и навярно ще продължат до края на света, през третото хилядолетие беше постигнато известно съгласие по въпроса. Като цяло се приемаше, че най-съвършена форма на управление е комунизмът. За съжаление беше доказано — с цената на неколкостотин милиона живота — че той е приложим само за социалните насекоми, роботите клас II и подобни ограничени категории. За несъвършените човешки същества най-доброто решение бе демокрацията, често определяна като „индивидуална алчност, смекчавана от ефикасно, но не прекалено усърдно управление“.

Скоро след навлизането на мозъчната шапка в масова употреба, някои високоинтелигентни — и максимално усърдни — бюрократи осъзнаха, че тя притежава уникален потенциал като предупредителна система. По време на процеса на поставяне, когато се извършваше мозъчно „калибриране“ на носителя ѝ, можеха да се регистрират много форми на психоза, преди да имат възможност да станат опасни. Често това предлагаше и най-добрата терапия, но когато не се откриваше подходящо лечение, индивидът можеше да бъде електронно обозначен — или в крайни случаи изолиран от обществото. Разбира се, този контрол се отнасяше само за онези, които носеха мозъчна шапка — но към края на третото хилядолетие тя беше също толкова жизненонеобходима в ежедневието, колкото личният телефон в началото му. Всъщност всеки, който не се присъединеше към огромното мнозинство, автоматично ставаше заподозрян и се разглеждаше като потенциално отклонение.

Излишно е да се споменава, че когато масово започна да се прилага „мозъчно сондиране“, както го наричаха критиците му, правозащитните организации надигнаха вълна от протести. Един от най-результатните им лозунги бе „Мозъчната шапка — мозъчна полиция!“. Бавно, дори неохотно се прие, че тази форма на контрол е необходима предпазна мярка срещу далеч по-ужасно зло — и не беше съвпадение, че с масовото подобряване на психическото здраве религиозният фанатизъм също бързо започна да упада.

След края на старата война срещу киберпрестъпността победителите се оказаха притежатели на смущаваща по количествата си плячка, абсолютно неразбираема за който и да е завоевател от миналото. Разбира се, съществуваша стотици компютърни вируси, повечето от които трудно можеха да се открият и унищожат. А имаше и още по-ужасяващи болести. Те бяха блестящо изобретени и за тях не съществуваше лек — в някои случаи дори възможност за лек...

Много от тях бяха свързани с велики математици, които биха останали ужасени от това извращаване на откритията им. Тъй като за човек е характерно да подценява действителната опасност, като я нарича по абсурден начин, те често носеха забавни имена: „Годеловият гном“, „Плетеницата на Манделброт“, „Комбинаторната катастрофа“, „Транскрайният капан“, „Загадката на Конуей“, „Торпедото на Тюринг“, „Лабиринтът на Лоренц“, „Бомбата на Бул“, „Примката на Шанън“, „Катаклизмът на Кантор“...

Онова, което обединяваше всички тези математически ужаси, беше фактът, че действат на един и същи

принцип. Ефикасността им не зависеше от толкова наивното изтриване на памет или объркване на кодове — тъкмо обратното. Подходът им бе много по-фин — те убеждаваха машините приемници да започнат изпълнението на програма, която не можеше да бъде завършена преди края на вселената, или друга — най-смъртоносният пример беше „Плетеницата на Манделброт“ — която включваше буквално безкрайна поредица от действия.

Типичен пример за това е изчисляването на Пи или което и да е друго ирационално число. Дори най-глупавият електрооптичен компютър обаче не би се хванал на толкова прост капан: отдавна бе минал денят, в който механичните кретени щяха да изтъркат чарковете си в опити да разделят на нула...

Предизвикателството за демоничните програмисти се състоеше в това да убедят мишените си, че поставената им задача има определено решение, което може да се получи за определено време. Във войната на умове между човечеството (представявано главно от мъжката си половина, въпреки примери като лейди Ада Лъвлис, адмирал Грейс Хопър и д-р Сюзън Калвин) и машината, последната почти неизбежно загуби.

Можеха — въпреки че в някои случаи щеше да е трудно и дори опасно — да унищожат заловените ужаси с команди за изтриване и презаписване, но тези програми представляваха инвестиция на огромно време и изобретателност, които макар и злонамерени, беше жалко да хвърлят на вятъра. По-важно бе, че навярно трябваше да ги запазят за проучване на някое сигурно място като гаранция срещу преоткриването им от някой зъл гений.

Решението беше очевидно. Дигиталните демони трябваше да бъдат заключени при своите химични и биологични събратя в склада „Пико“ с надеждата това да е завинаги.

37. Операция „Дамокъл“

Пул не поддържаше сериозен контакт с екипа, сглобил оръжието, което всички се надяваха никога да не се налага да използват. Операцията — зловещо, но подходящо наречена „ДАМОКЪЛ“ — бе толкова тясно специализирана, че той не можеше пряко да помогне с нищо, достатъчно познаваше членовете на спецгрупата, за да разбере, че някои от тях са едва ли не извънземни. Всъщност един от най-важните участници очевидно лежеше в психиатрия — Пул с изненада откри, че такива места все още съществуват — и председателката Оконор понякога твърдеше, че при него би трябвало да бъдат пратени поне още двама.

— Някога чували ли сте за проекта „Енигма“? — след особено досадно заседание попита тя Пул.

Когато той поклати глава, Оконор продължи:

— Изненадана съм — това е било само няколко десетилетия преди да се родите. Попаднах на информацията, когато търсех материали за „ДАМОКЪЛ“. Много сходен проблем — по време на една от вашите войни тайно била образувана група от блестящи математици, за да дешифрират вражески код... И за тази цел те случайно създали един от първите истински компютри. А има и една прекрасна история — надявам се, че е вярна — която ми напомня за собствената ни малка група. Веднъж министър-председателят отишъл на проверка и после казал на ръководителя на проекта: „Когато ви наредих да обърнете всеки камък, за да съберете необходимите хора, не очаквах да приемете думите ми толкова буквално“.

За проекта „ДАМОКЪЛ“ навярно бяха обърнати всички камъни. Тъй като никой обаче не знаеше дали разполагат с дни, седмици или години, отначало беше трудно да се настроят на спешна вълна. Необходимостта от секретност също пораждаше проблеми — тъй като нямаше смисъл да вдигат паника из Слънчевата система, за проекта знаеха не повече от петдесет души. Но всички те бяха хора с позиция — хора, които можеха да съберат всички необходими сили и да дадат заповед за отварянето на склада „Пико“ за първи път от петстотин години.

Когато Халмън съобщи, че Монолитът все по-често получава съобщения, вече нямаше никакво съмнение, че нещо ще се случи. През тези дни Пул не беше единственият, който трудно заспиваше нощем, въпреки помощта на програмите против безсъние на мозъчната шапка. А преди да заспи, често се чудеше дали отново ще се събуди. Но накрая бяха сглобени всички съставни части на оръжието — оръжие невидимо, неосезаемо и невъобразимо за почти всички воители, живели някога на земята.

Нищо не можеше да изглежда по-безобидно и невинно от съвсем стандартната терабайтова плочка, ежедневно използвана от милиони мозъчни шапки. Но фактът, че е заключена в масивен, обгърнат от метални ленти кристален блок, показваше, че е нещо напълно необикновено.

Пул я взе с неохота — чудеше се дали куриерът, получил ужасяващата задача да откара ядрото на пригответената за Хирошима атомна бомба до тихоокеанската военновъздушна база, се е чувствал по същия начин. И все пак, ако всичките им стракове бяха оправдани, неговата отговорност навярно бе още по-голяма.

А нямаше как да е сигурен, че дори първата част от мисията му ще мине успешно. Тъй като никоя верига не можеше да е абсолютно сигурна, все още не бяха съобщили на Халмън за проекта „ДАМОКЪЛ“ — Пул щеше да го направи, когато се завършеше на Ганимед.

После можеше само да се надява, че Халмън ще се съгласи да изиграе ролята на Троянски кон — и така може би да предизвика собствената си гибел.

38. Превантивният удар

Беше странно след всички тези години отново да е в хотел „Ганимед“ — най-вече защото въпреки всичко случило се, му се стори абсолютно същият. Когато влезе в апартамента „Боумън“, пак го посрещна познатото изображение на приятеля му. И както се надяваше, там го очакваше Боумън/Халмън, който изглеждаше съвсем малко по-безплътен от древната холограма.

Преди да успеят дори да се поздравят, стенният видеофон издаде настоятелното си трио от издигащи се тонове — също непроменено от последното му идване — и на екрана се появи стар приятел: прекъсване, което по всяко друго време Пул би посрещнал с радост.

— Франк! — извика Тиъдър Хан, — защо не ме предупреди, че пристигааш? Кога можем да се срещнем? Защо няма образ — има ли някой при теб? И какви бяха всички онези официални типове, които кацнаха едновременно...

— Моля те, Тед! Да, съжалявам, но повярвай ми, имам основателни причини. По-късно ще ти обясня. И наистина не съм сам. Ще те потърся веднага щом мога. Довиждане!

След като със закъснение даде командата „Не ме безпокойте“, Пул любезно каза:

— Извини ме за това. Знаеш кой беше, разбира се.

— Да, доктор Хан. Той често се опитваше да се свърже с мен.

— Но ти изобщо не си му отговорил. Може ли да попитам защо? — Макар че имаше да се тревожи за далеч по-важни проблеми, Пул не успя да устои на изкушението да му зададе този въпрос.

— Единственият канал, който исках да поддържам, беше този между нас с теб. Освен това често ме нямаше. Понякога с години.

Това бе изненадващо — макар че не би трябвало. Пул отлично знаеше, че Халмън е виждан на много места в различни моменти. Но чак пък „с години“? Можеше да е посетил много звездни системи — навярно тъкмо затова имаше информация за Нова Скорпио, само на четирийсет светлинни години

разстояние. Но беше абсолютно изключено да е стигнал чак до Централата — пътуването би отнело деветстотин години.

— Какъв късмет, че си бил тук, когато имахме нужда от теб!

Халмън се поколеба, преди да отговори — нещо изключително необичайно за него. Мълчанието продължи много повече от неизбежното забавяне от три секунди. После бавно попита:

— Сигурен ли си, че е късмет?

— Какво искаш да кажеш?

— Не ми се ще да говоря за това, но на два пъти зърнах... сили... същности... далеч по-могъщи от Монолитите и навярно техни създатели. Възможно е и двамата изобщо да не сме толкова свободни, колкото си мислим.

Това наистина бе смразяваща мисъл — Пул положи съзнателно усилие да я сподави и да се съсредоточи върху непосредствения проблем.

— Да се надяваме, че притежаваме достатъчно свободна воля, за да направим необходимото. Навярно въпросът ми е глупав. Монолитът знае ли, че се срещаме? Възможно ли е да стане подозрителен?

— Той не е способен на такава емоция. Монолитът има много устройства за предотвратяване на грешки, някои от които разбирам. Но това е всичко.

— В състояние ли е да ни подслушва?

— Не вярвам.

„Иска ми се да бях сигурен, че е толкова наивен и простодушен свръхгений“ — помисли си Пул, докато отключваше куфарчето си и вдеше запечатаната кутия с плочката. При тази ниска гравитация тя почти нямаше тегло. Просто не беше за вярване, че в нея може да се крие съдбата на човечеството.

— Нямаше начин да установим безопасна връзка с теб, затова не можехме да навлизаме в подробности. Тази плочка съдържа програми, които, надяваме се, ще попречат на Монолита да изпълни каквито и да е заповеди, застрашаващи човечеството. Това са двама от най-унищожителните вируси, създавани някога, за повечето от които не е известно противодействие — в някои случаи се смята, че такава няма. Всеки от тях има по пет копия. Бихме искали да ги пуснеш, когато и ако решиш, че се налага. Дейв — Хал — никой никога не е бил натоварван с такава отговорност. Но нямаме друг избор.

Отговорът отново сякаш се проточи повече от трисекундното пътуване от Европа.

— Ако направим това, Монолитът може да престане да функционира. Не сме сигурни какво ще се случи с нас после.

— Разбира се, обмислихме този въпрос. Но дотогава ти със сигурност трябва да имаш много възможности, някои от които навярно надхвърлящи разбиранията ни. Освен това ти пращам плочка с памет един петабайт. Десет до петнайсет байта^[15] са повече от достатъчни да поберат всички спомени и преживявания на много животи. Това ще ти даде път за бягство. Подозирам, че имаш и други.

— Прав си. Когато дойде моментът, ще решим кой от тях да използваме.

Пул се отпусна — доколкото изобщо можеше в тази извънредна ситуация. Халмън бе готов да помогне — все още имаше достатъчно връзки с произхода си.

— А сега трябва да ти пратим тази плочка — физически. Съдържанието ѝ е прекалено опасно, за да го излъчваме по радиото или по оптичен канал. Зная, че притежаваш широкообхватен контрол на материята, нали неведнъж си взривявал орбитални бомби? В състояние ли си да я прехвърлиш на Европа? А можем да я пратим и по автокуриер до всяка точка, която посочиш.

— Така ще е най-добре. Ще я взема от Циенвил. Ето координатите...

Пул продължаваше отпуснато да седи на стола си, когато мониторът в апартамента „Боумън“ отвори вратата пред ръководителя на придружаващата го от Земята делегация. Дали полковник Джоунз беше истински полковник — а и дали се казваше Джоунз — всъщност не го интересуваше. Беше достатъчно, че е превъзходен организатор и с безшумна ефикасност управлява техниката на операция „ДАМОКЪЛ“.

— Е, Франк — пратихме ги. Ще кацнат след час и десет минути. Предполагам, че оттам ще ги поеме Халмън, но не разбирам как точно ще се справи с тези плочки.

— И аз се чудех за това, докато някой от Комисията за Европа не го обясни. Според добре известна — макар и не на мен! — теорема, който и да е компютър можел да имитира всеки друг. Затова съм сигурен, че Халмън знае какво точно прави. Иначе изобщо нямаше да се съгласи.

— Надявам се, че си прав — отвърна полковникът. — Ако не... е, не зная каква алтернатива ни остава.

Последва мрачна пауза, докато Пул не положи всички усилия, за да намали напрежението.

— Между другото, чувал ли си местните слухове за нашето посещение?

— Кой по-точно?

— Че сме специална комисия, пратена да разследва престъпността и корупцията в този граничен град. Кметът и шерифът сто процента са се уплашили.

— Само как им завиждам — отвърна полковник Джоунз. — Понякога е истинско облекчение да можеш да се тревожиш за нещо толкова обикновено.

39. Богоубийството

Също като всички обитатели на Анубис сити (вече 65 521 души), д-р Тиъдър Хан се събуди скоро след полунощ местно време от звука на общата тревога. Първата му реакция беше: „Само не ново ледотресение, за Деус!“.

Той се втурна към прозореца и толкова силно извика „Отвори се“, че стаята не го разбра. Наложил се да повтори командата с нормален глас. Светлината на Луцифер би трябвало да нахлуе вътре и да обагри пода с мотивите, които толкова очароваха посетителите от Земята, защото не помръдваха нито със стотна от милиметъра.

Този неизменен лъч светлина вече го нямаше. Когато в пълно изумление зяпна през огромния прозрачен балон на анубиския купол, Хан видя небе, каквото Ганимед не бе познавал от хиляда години насам. По него отново сияеха звезди — Луцифер го нямаше.

И после, когато се вгледа в забравените съзвездия, Хан забеляза нещо още по-ужасяващо. Там, където трябваше да е Луцифер, имаше малък диск абсолютна чернота, затъмняваща непознатите звезди.

„Има едно-единствено обяснение — вцепенено си каза Хан. — Луцифер е погълнат от черна дупка. И сега може би е наш ред.“

Пул наблюдаваше същия спектакъл от балкона на хотел „Гранимед“, но изпитваше по-сложни чувства. Още преди общата тревога секретарят му го беше събудил със съобщение от Халмън.

— Започва се. Заразихме Монолита. Но един — а може би няколко — от вирусите проникна в собствените ни вериги. Не знаем дали ще сме в състояние да използваме плочката, която ни даде. Ако успеем, ще се срещнем с теб в Циенвил.

После се разнесоха удивителни и странно трогателни думи, чието точно емоционално съдържание щеше да се обсъжда поколения наред:

— Ако не успеем да запишем плочката, не ни забравяйте.

От стаята Пул чу гласа на кмета, който полагаше всички усилия да успокои събудилите се граждани на Анубис. Макар че започна с онова най-ужасяващо официално заявление „Няма основание за тревога“, кметът наистина предложи утешителни думи.

— Не знаем какво става, но Луцифер все още свети нормално! Повтарям: Луцифер все още свети! Току-що получихме новината от интерорбиталната совалка „Алкиона“, която излетя за Калисто преди половин час. Ето какво са видели...

Пул се втурна в стаята си точно навреме, за да види на екрана успокоителното сияние на Луцифер.

— Нещо — задъхано продължи кметът — е предизвикало временно затъмнение. Сега ще увеличим образа, за да видим... Обсерватория „Калисто“, включете се, моля...

„Откъде знае, че е «временно»?“ — помисли си Пул, докато чакаше на екрана да се появи следващата картина.

Луцифер изчезна, за да бъде заменен от звездно поле. В същия момент кметът замлъкна и се разнесе друг глас:

— ... двуметров телескоп, но почти всеки уред ще свърши работа. Дискът е от съвършено черна материя, диаметърът му е малко над десет хиляди километра и е толкова тънък, че няма видима дебелина. И очевидно нарочно е разположен точно така, че да скрие Ганимед от всякаква светлина. Ще увеличим изображението, за да видим дали има някакви подробности, макар че се съмнявам...

Откъм Калисто дискът се виждаше като овал с дължина два пъти по-голяма от широчината му. Той се уголеми, докато изпълни екрана, и вече не можеше да се каже дали образът е увеличен, тъй като не се забелязваха каквито и да е структури.

— Както и смятах, няма какво да се види. А сега да се придвижим към края му...

Отново нямаше усещане за движение, но звездното поле внезапно се появи, рязко отрязано от заобления ръб на диска. Беше все едно, че гледат над хоризонта на безвъздушна, съвършено гладка планета.

Не, не бе съвършено гладка...

— Интересно — отбеляза астрономът, който вече говореше забележително спокойно, сякаш такива неща се случваха ежедневно. — Ръбът му изглежда назъбен, но много равномерно, като трион...

— Кръгъл трион — измърмори Пул. — Дали ще се вреже в нас? Не ставай смешен...

— Това е максималното приближение — по-нататък дифракцията ще развали изображението. По-късно ще обработим картината и ще получим много повече подробности.

Сега увеличението беше толкова голямо, че бяха изчезнали всички следи от кръглата форма на диска. На екрана се виждаше черна ивица, назъбена по ръба от толкова еднакви триъгълници, че на Пул му бе трудно да заобиколи зловещата аналогия с трион. Но в ума му се въртеше още нещо...

Както всички останали на Ганимед, той виждаше безкрайно по-далечните звезди, които се появяваха и изчезваха от тези съвършено геометрични долини. Навярно мнозина други още преди него бяха стигнали до същия извод.

Ако се опиташ да направиш диск от правоъгълни блокчета — независимо дали съотношенията им са 1:4:9 или каквито и да е други — ръбовете му не могат да са равни. Разбира се, кръгът може да стане максимално свършен чрез използване на все по-малки блокчета. Но защо да си правиш толкова труд, ако просто искаш да построиш достатъчно голям екран, за да скриеш слънцето?

Кметът беше прав — затъмнението наистина щеше да е временно. Но краят му нямаше нищо общо с този на слънчевото.

Първите лъчи минаха точно през центъра, а не като обичайната огърлица на Бейли по самия край. От ослепителен отвор сияеха назъбени линии — а после при най-голямото увеличение се разкри и самата структура на диска. Той се състоеше от милиони идентични правоъгълници, навярно големи колкото Великата стена на Европа. И те започнаха да се разпадат така, сякаш някой разглобяваше гигантска мозайка.

Вечната, но за кратко прекъсната светлина на Ганимед бавно се завръщаше, докато дискът се разпадаше и лъчите на Луцифер се процеждаха през разширяващите се пролуки. Изпаряваха се и самите съставни части, сякаш се нуждаеха от допира си една до друга, за да съществуват.

Макар че за уплашените зрители в Анупис сити като че ли бяха изтекли часове, цялото събитие бе продължило по-малко от петнайсет минути. Едва когато всичко свърши, обърнаха внимание на самата Европа.

Великата стена я нямаше. Изтече почти час, преди от Земята, Марс и Луната да пристигне вестта, че, изглежда, и самото слънце е помръкнало за няколко мига, преди да се върне към обичайната си работа.

Това бе изключително избирателна поредица от затъмнения, очевидно насочени към човечеството. Никъде другаде в Слънчевата система не би могло да се забележи каквото и да е.

Измина още известно време, докато светът осъзна, че са изчезнали ТМА-0 и ТМА-1, оставяйки на Тайхо и в Африка единствено четири милиона годишните си отпечатыци.

Европейците за пръв път срещаха хора, но не изглеждаха нито уплашени, нито изненадани от огромните същества, които се движеха сред тях с такава светкавична бързина. Разбира се, не беше много лесно да разтълкуваш емоционалното състояние на нещо, което приличаше на малък безлист храст, без видими сетивни органи или средства за общуване. Но ако бяха уплашени от пристигането на „Алкиона“ и появата на нейните пътници, те със сигурност щяха да останат скрити в иглутата си.

Докато навлизаше в хаотичния Циенвил, леко обременен от предпазния си скафандър и блестящата медна тел, която носеше като подарък, Франк Пул се чудеше какво си мислят за последните събития европейците. За тях не беше имало затъмнение на Луцифер, но изчезването на Великата стена със сигурност трябва да ги бе шокирало. Тя се бе издигала там от незапомнени времена като щит, после внезапно бе изчезнала, сякаш никога не я е имало...

Петабайтовата плочка го очакваше, заобиколена от група европейци, проявяващи първите признаци на любопитство, които Пул забелязваше у тях. Той се зачуди дали Халмън по някакъв начин не им е казал да пазят този дар от космоса, докато той не дойде да го прибере.

И да го отнесе, тъй като сега съдържаше не само заспал приятел, но и ужаси, които някоя бъдеща епоха можеше да прогони на единственото сигурно място.

„Трудно е да си представя — помисли си Пул — по-мирна картина — особено след травмата от последните седмици.“ Косите лъчи на почти пълната Земя разкриваха всички дребни детайли на безводното Море на дъждовете — без да ги заличават, както би направило нажеженото яростно слънце.

Малкият конвой от луноходи описваше полукръг на сто метра от незабележимия отвор в основата на Пико^[16], който представляваше вход към Склада. Оттук Пул можеше да види, че планината не отговаря на името, което заблудени от острата ѝ сянка астрономи ѝ бяха дали. Повече приличаше на заоблен хълм, отколкото на остър връх и той разбираше защо едно от местните развлечения е изкачването с велосипед до най-високата му точка. До този момент спортистите не се бяха досещали за тайната, скрита под колелата им — надяваше се, че зловещото познание няма да обезсърчи здравословните им упражнения.

Един час по-рано Пул със смесени чувства на тъга и триумф беше предал плочката, която бе донесъл — без нито за миг да я изпуска от поглед — от Ганимед направо на Луната.

— Сбогом, стари приятели — промълви той. — Добре се справихте. Навярно някое бъдещо поколение ще ви събуди. Но като цяло се надявам завинаги да останете заспали.

Свършено ясно можеше да си представи поне едно отчаяно основание отново да се нуждаят от познанията на Халмън. Към онази неизвестна централа вече със сигурност пътуваше новината, че нейният представител на Европа вече не съществува. С малко късмет щяха да изминат около деветстотин и петдесет години, преди да може да се очаква какъвто и да е отговор.

В миналото Пул често проклинаше Айнщайн, но сега го благославяше. Вече изглеждаше сигурно, че дори силите, които стояха зад Монолитите, не могат да разпространяват влиянието си по-бързо от скоростта на светлината. Така че човешката раса би трябвало да разполага почти с хиляда години, за да се приготви за следващата среща — ако такава изобщо имаше.

От тунела излизаше нещо — монтираният върху релси полухуманоиден робот, отнесъл плочката в Склада. Беше смешно да видиш машина в същия изолиращ костюм, който се използваше за защита от смъртоносни зарази — при това тук, на безвъздушната Луна! Но никой не искаше да поеме какъвто и да е риск, колкото и невероятен да изглеждаше той. В крайна сметка роботът се бе движил сред онези внимателно изолирани кошмари и макар че според видеокамерите му всичко изглеждаше наред, винаги съществуваше вероятност някоя епруветка да е протекла или някоя кутия да се е разхерметизирала.

Роботът спря на петдесет метра от тунела. Огромната порта бавно се плъзна и започна да се върти като гигантски болт, завинтван в планината.

— Моля всички, които не носят тъмни очила, да затворят очи или да се извърнат от работа! — обади се по радиостанцията на лунохода настоятелен глас.

Пул се завъртя на седалката си точно навреме, за да види на покрива на машината светлинна експлозия. Когато отново се обърна и погледна към Пико, от робота беше останала само купчина тлееща шлака. Макар да бе прекарал толкова голяма част от живота си сред вакуум, му се стори изключително странно, че струйките дим не се издигат нагоре.

— Стерилизирането завършено — съобщи гласът на ръководещия мисията. — Благодаря на всички. А сега се връщаме в Платон сити.

Каква ирония, че човешката раса е спасена чрез умело използване на собствените си безумия! Каква поука би могла да се извлече от този случай, зачуди се Пул.

Той отново погледна към прекрасната синя Земя, сгушила се под орфаното си одеяло от облаци, за да се защити от космическия студ. Надяваше се, че няколко седмици по-късно там горе ще люлее в ръце първия си внук.

Каквито и божествени сили и принципи да се криеха отвъд звездите, напомни си Пул, за обикновените хора бяха от значение само две неща: Любовта и Смъртта.

Тялото му още не беше остаряло със сто години. Оставаше му предостатъчно време и за двете.

Епилог

— Тяхната малка вселена е съвсем млада и нейният бог е още дете. Но е твърде рано да ги съдим. Когато се завърнем в Последните дни, ще помислим какво би трябвало да запазим.

Източници

ПЪРВА ГЛАВА: КОМЕТНИЯТ КАУБОЙ

За описание на ловните полета на капитан Чандлър, открити още през 1992 г., вж. „Куйперовият пояс“ от Джейн Кс. Лу и Дейвид С. Джуит („Scientific American“, 06.1996 г.)

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА: СТАЯ С ИЗГЛЕД

Концепцията за „пръстен около света“ в геостационарната орбита, свързан със Земята от кули по екватора, може да изглежда напълно фантастична, но всъщност има твърда научна основа. Тя е очевидно развитие на „космическия асансьор“, измислен от санктпетербургския инженер Юрий Арцутанов. Имах удоволствието да се запозная с него през 1982 г., когато родният му град носеше друго име.

Юрий отбелязва, че теоретично е възможно да свърже с кабел Земята и сателит, който виси над същата точка на екватора — което и прави, ако е в геостационарна орбита, дом на повечето от съвременните комуникационни сателити. На тази основа можел да се създаде космически асансьор (или по образните думи на Юрий, „космически въжен път“) и в орбита можели само с електрическа енергия да се издигат товари. Ракетно гориво щяло да е нужно единствено за останалата част от пътуването.

Освен за избягване на опасността, шума и екологичните рискове на ракетите, космическият асансьор би направил възможно удивително съкращаване на стойността на всички космически мисии. Електричеството е евтино и извеждането на един човек в орбита би струвало само стотина долара. А пътуването надолу би струвало десетина долара, тъй като при спускането повечето енергия ще се възвръща! (Разбира се, обслужването и прожектирането на филми по време на полета ще повишат цената на билета. Какво ще кажете за хиляда долара до геостационарна орбита и обратно?)

Теорията е безупречна, но дали съществува достатъчно здрав материал, че да виси до екватора от височина 36 000 километра и да издига полезен товар? Когато Юрий написал статията си, само едно вещество изпълнявало тези строги изисквания: кристализираният въглерод, повече известен като диамант. За съжаление, на пазара не са налични необходимите мегатонове количества, макар че в „2061: Третата Одисея“ давам повод да се смята, че такива може би съществуват в ядрото на Юпитер. Във „Фонтаните на рая“ предлагам по-достъпен източник — орбитиращи фабрики, в които диамантите могат да се отглеждат при условията на нулева гравитация.

Първата „малка крачка“ към космическия асансьор беше направена през август 1992 г. на совалката „Атлантис“, когато един от експериментите включваше освобождаването — и връщането — на товар по двайсет и един километров кабел. За съжаление механизмът за отпускане на кабела блокирал едва на първите неколкостотин метра.

Много бях поласкан, когато по време на орбиталната си пресконференция екипажът на „Атлантис“

представи „Фонтаните на рая“ и след завръщането си на Земята специалистът на мисията Джефри Хофмън ми прати книгата с автограф.

Вторият подобен експеримент, извършен през февруари 1996 г., постигна малко по-голям успех: товарът наистина бил освободен, но по време на връщането му кабелът се скъсал поради освобождаване на електрически заряд, предизвикан от повреда в изолацията. (Този инцидент може и да е бил щастлив — не мога да не си спомня, че някои от съвременниците на Бен Франклин загинали, когато се опитали да повторят знаменития му и опасен експеримент с летящото хвърчило по време на гръмотевична буря.)

Освен вероятните опасности, освобождаването на завързани на кабел товари от совалка много прилича на риболов с изкуствена примамка: не е толкова просто, колкото изглежда. Но в крайна сметка последният „гигантски скок“ ще бъде направен — чак до екватора.

Междувременно откриването на третото състояние на въглерода, бъкминстърфулъренът (C60), направи концепцията за космическия асансьор много по-правдоподобна. През 1990 г. група химици от университета „Райс“ в Хюстън създадоха тръбовидна форма на C60, която притежава далеч по-голяма здравина от диаманта. Ръководителят на групата, д-р Смоли, дори стигна дотам, че го обяви за най-здравия материал, който може да съществува, и прибави, че ще направи възможно построяването на космическия асансьор. (С радост научих, че за това си откритие д-р Смоли е получил Нобелова награда за химия.)

А сега за едно наистина удивително съвпадение — толкова свръхестествено, че ме кара да се чудя кой е там горе?

Бъкминстър Фулър почина през 1983 г., така че не доживя да види откриването на топките и тръбите, осигурили му толкова голяма посмъртна слава. По време на едно от последните му многобройни пътувания около света имаше удоволствието да разведе него и съпругата му Ан със самолет из Шри Ланка и да им покаже някои от местата, на които се развива действието във „Фонтаните на рая“. Малко по-късно записах романа на дългосвиреща плоча (спомняте ли си ги?) и Бъки беше така любезен да нахвърля някои забележки. Те завършваха с изненадващо откритие, което спокойно може да е залегнало в основата на идеята ми за Стар сити:

„През 1951 г. проектирах свободно летящ пръстен, който да се монтира около екватора. В този «ореол» Земята ще продължава да се върти, докато кръглият мост ще следва свое собствено темпо. Предвидих възможност за вертикално издигане на земния трафик към моста, завъртане и после спускане на необходимото място на Земята.“

Не се съмнявам, че ако човешката раса реши да направи такава инвестиция (съвсем нормална според някои изчисления на икономическия растеж), Стар сити може да бъде построен. Освен че ще осигури нов начин на живот и ще даде на посетителите от светове с ниска гравитация, като Марс и Луната, по-добър достъп до родната планета, той ще сложи край на изстрелването на ракети от земната повърхност и ще го прехвърли в дълбокия космос, където е и мястото му. (Макар да се надявам, че от време на време в Кейп Кенеди ще празнуват годишнината му, за да връщат вълнението от първите дни.)

Почти сигурно е, че по-голямата част от града ще остане като скеле и само малка част ще бъде населена или използвана за научни и технически цели. В крайна сметка всяка от кулите ще отговаря на небостъргач с десет милиона етаж — а обиколката на пръстена около геостационарната орбита ще се равнява на повече от половината разстояние до Луната! Ако е изцяло затворено, в такова пространство може да се побере население, наброяващо много пъти земното. (Това ще породви някои интересни организационни проблеми, които ще се задоволя да оставя за „упражнение на студентите“.)

За отлична история на концепцията за „Бобовото стъбло“ (както и много други още по-фантастични идеи като антигравитацията и космическите измествания) вж. Робърт Л. Форуърд, „Неразличима от магията“ (1995).

ПЕТА ГЛАВА: УЧЕНИЕТО

Останах удивен, когато прочетох в местните вестници от 19 юли 1996 г., че ръководителят на групата за проучване на изкуствения живот на „Бритиш телеком“ д-р Крис Уинтър смята, че информационният носител, който описвам в тази глава, може да бъде създаден след трийсет години! (В романа си „Градът и звездите“ от 1956 г. аз го пратих на повече от милиард години напред в бъдещето... очевидно сериозен недостиг на въображение.) Д-р Уинтър твърди, че това ще ни позволи да „възпроизведем човек физически, емоционално и душевно“, и смята, че необходимата за тази цел памет ще е около десет терабайта (10^{13} байта), а не един петабайт (10^{15} байта), както аз предполагам.

Иска ми се да се бях сетил за името на д-р Уинтър за това устройство, което със сигурност ще предизвика яростни дебати в църковните среди: „ловец на души“... За неговото приложение в междувъздушното пътуване вж. бележката за Девета глава.

Смятах, че съм измислил описания в Трета глава информационен обмен с длани, затова се смутих, когато разбрах, че Никълъс Негропonte и неговата лаборатория в Масачузетския технически институт от години работят по тази идея.

СЕДМА ГЛАВА: ВЪВЕЖДАНЕ В ОБСТАНОВКАТА

Ако някога бъде използвана невъобразимата енергия на полето при абсолютната нула^[17] (понякога наричана „квантови флуктуации“ или „вакуумна енергия“), въздействието ѝ върху нашата цивилизация ще е невероятно. Всички сегашни източници — нефт, въглища, ядрена, водородна и слънчева енергия — ще престанат да се използват и с тях ще изчезнат много от страховете ни от екологично замърсяване. Всичко ще се сведе до един огромен проблем — топлинното замърсяване. Цялата енергия в крайна сметка се превръща в топлина и ако всеки има на разположение по няколко милиона киловата, тази планета скоро ще последва Венера — неколкостотин градуса на сянка.

Това обаче си има и положителната страна: може би няма друг начин да предотвратим следващата ледникова епоха, която иначе е неизбежна („Цивилизация е периодът между две ледникови епохи“ — „История на цивилизацията“, Уил Дюрънт^[18].)

Докато пиша тези редове, в лаборатории по целия свят много компетентни инженери се опитват да разработят този нов енергиен източник. Известна представа за възможностите му дава прочутата забележка на физика Ричърд Фейнмън, според когото енергията в обема на чаша кафе (който и да е такъв обем и където и да е!) е достатъчна, за да накара всички океани по света да закипят.

Тази идея определено кара човек да се замисли. В сравнение ядрената енергия изглежда слаба като влажна клечка кибрит.

А колко много свръхнови, питам се аз, наистина са промишлени инциденти?

ДЕВЕТА ГЛАВА: НЕБЕСНИЯТ СВЯТ

Един от основните проблеми на живота в Стар сити би бил предизвикан от огромните разстояния: ако искате да посетите приятел в съседната кула (а комуникациите никога няма напълно да изместят личния контакт, въпреки всички пробиви във виртуалната реалност), пътуването ви ще се равнява на това до Луната. Дори с най-бързите асансьори това ще означава не часове, а дни, иначе ускорението ще е невъзможно за хора, приспособени към ниска гравитация.

Концепцията за „безинерционен двигател“ — т.е. двигателна система, въздействаща върху всеки атом от дадено тяло така, че когато ускорява, да не изпитва каквото и да е налягане — навярно е измислена от майстора на „космическата опера“ Е. Е. Смит през трийсетте години. Тя не е толкова невероятна, колкото изглежда на пръв поглед — тъй като гравитационното поле действа точно по този начин.

Ако падате свободно близо до Земята (без да се взимат предвид ефектите на въздушното съпротивление), всяка секунда скоростта ви ще се увеличава с малко под десет метра в секунда. Ще се чувствате в безтегловност — няма да изпитвате усещане за ускоряване, въпреки че с всяка минута и половина скоростта ви нараства с един километър в секунда!

И това ще е също толкова вярно, ако падате при гравитацията на Юпитер (точно над два и половина пъти по земната) или дори в невероятно по-мощното поле на бяло джудже, или неутронна звезда (милиони или милиарди пъти по-голямо). Няма да усещате нищо, даже само за минути да доближите скоростта на светлината. Ако обаче сте достатъчно глупави, за да навлезете по-близо до привличащия обект, неговото поле вече няма да е еднакво по цялата дължина на тялото ви и силите на привличане скоро ще ви разкъсат на части. За повече подробности вж. съзливия ми, но точно озаглавен разказ „Неутронно привличане“ (в „Слънчев вятър“).

Доскоро „безинерционният двигател“, който действа като управляемо гравитационно поле, никога не е бил сериозно обсъждан другаде, освен на страниците на научната фантастика. Но през 1994 г. трима американски физици направиха точно това, като разработиха някои от идеите на великия руски физик Андрей Сахаров.

Някой ден „Инерцията като Лоренцова сила на полето при абсолютната нула“ от Б. Хайш, А. Рюда и Х. Е. Путоф („Физ ривю А“, 02.1994) може да се смята за основополагаща статия и за целите на художествената литература аз я направих такава. Тя разглежда проблем, който е толкова фундаментален, че обикновено се приема за даденост със свиване на рамене и думите „Вселената просто си е такава“.

Въпросът, който Хайш, Рюда и Путоф ни задават, е следният: „Какво дава на даден обект масата (или инерцията), за да е нужно усилие да бъде приведен в движение и абсолютно същото усилие, за да бъде върнат в първоначалното си състояние?“.

Хипотетичният им отговор зависи от удивителния и — извън кулите от слонова кост на физиците — малко известен факт, че т.нар. празно пространство всъщност представлява котел с кипящи енергии — полето при абсолютната нула (вж. по-горе). Тримата учени предполагат, че и енергията, и гравитацията са електромагнитни явления, предизвикани от взаимодействието с това поле.

Още от времето на Фарадей са правени безброй опити за свързване на гравитацията с магнетизма и макар мнозина експериментатори да твърдят, че са постигнали успех, техните резултати никога не са били потвърждавани. Ако теорията на Хайш, Рюда и Путоф обаче се докаже, се открива макар и далечна перспектива за създаване на антигравитационни „космически двигатели“ и дори още по-фантастична възможност за овладяване на инерцията. Това може да доведе до някои интересни ситуации: ако дори съвсем леко докоснете някого, той светкавично ще изчезне с хиляди километри в час и милисекунда по-късно ще отскочи от отсрещната стена на стаята. Добрата новина е, че пътнотранспортните произшествия ще станат на практика невъзможни. Автомобилите и пътниците ще могат без каквато и да е опасност да се сблъскват с всякаква скорост. (А вие си мислите, че съвременният живот е прекалено трескав?)

„Безтегловността“, която сега приемаме за даденост при космическите пътувания — и на която през следващия век ще се наслаждават милиони туристи — би изглеждала на прадедите ни като магия. Но премахването — или поне ограничаването — на инерцията е съвсем друго нещо и може да се окаже напълно невъзможно^[19]. Но това е прекрасна идея, защото е в състояние да осигури еквивалента на „телепортирането“ — почти мигновено можете да стигнете до която и да е точка (поне на Земята). Честно казано, не зная как би съществувал без него Стар сити...

Едно от предположенията, които правя в този роман, е, че Айнщайн е прав и че никой сигнал — или предмет — не може да се движи по-бързо от светлината. Неотдавна се появиха някои чисто математически статии, които предполагат, че на галактическите стопаджии може да не им се наложи да страдат от това досадно ограничение — нещо, което безброй автори на научна фантастика приемат за даденост.

Като цяло се надявам, че са прави — но, изглежда, съществува фундаментално възражение. Ако телепортирането е възможно, къде са всички онези стопаджии — или поне богатите туристи?

Едно от възможните обяснения е, че нито един здравомислещ извънземен не би построил междузвезден кораб поради абсолютно същата причина, поради която ние не сме създали самолети с твърдо гориво: има много по-добри начини да постигнеш същата цел.

Въпросът за изненадващо малкият брой „битове“, необходими за определяне на човешко същество или за съхраняване на цялата информация, която човек е в състояние да придобие през живота си, се разглежда в „Машинният интелект, стойността на междузвездното пътуване и парадоксът на Ферми“ от Луис К. Шефър („Куортърли джърнъл ъв ройъл астрономикъл съсайъти“ 35, №2 [06.1994]: 157–175). Според тази статия (определено най-фантастичната, която това сериозно списание е публикувало през цялото си съществуване!) цялото умствено състояние на стогодишен човек с отлична памет може да се представи с десет до петнайсет бита (един петабит). Дори съвременните оптични влакна могат да предадат това количество информация само за минути.

Следователно моето предположение, че телепортаторът от „Стар Трек“ няма да съществува и през 3001 г., може да се окаже смешно късогледо само след един век, а отсъствието на междузвездни туристи в момента просто да се дължи на факта, че на Земята все още не е създадена съответната техника за посрещането им. Навярно вече се разработва...

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА: КРАЙ ВЕНЕРА

Особено ми е приятно да отдам дължимото на екипажа на „Аполо 15“. След завръщането си от Луната астронавтите ми пратиха чудесна релефна карта на мястото на кацане на лунния модул „Сокол“, на която сега съм отделил видно място в кабинета си. На нея са показани маршрутите на модула по време на трите му екскурзии, един от които минава покрай кратера „Земна светлина“. На картата е написано следното: „На Артур Кларк от екипажа на «Аполо 15» с много благодарности за космическите му фантазии. Дейв Скот, Ал Уордън, Джим Бруин“. В замяна аз посветих „Земна светлина“ (действието на книгата, написана през 1953 г., се развива на територията, която модулет посети през 1971 г.) „на Дейв Скот и Джим Бруин, първите хора, навлезли в тази земя, и на Ал Уордън, който ги наблюдаваше от орбита“.

След като отразих кацането на „Аполо 15“ в студиото на Си Би Ес заедно с Уолтър Кронкайт и Уоли Шира, отлетях за космическата централа, за да наблюдавам навлизането на кораба в атмосферата и приводняването му. Седях до дъщеричката на Ал Уордън, когато тя първа забеляза, че един от трите парашута на капсулата не се е разтворил. Моментът беше напрегнат, но за щастие останалите два парашута бяха достатъчни.

ШЕСТНАЙСЕТА ГЛАВА: КАПИТАНСКАТА МАСА

За описание на удара на сондата вж. Осемнайсети глава на „2001: Една одисея в космоса“. В момента точно такъв експеримент се планира за предстоящата мисия на „Клемънтайн 2“.

Малко съм смутен, че в първата ми „Космическа одисея“ откриването на Астероид 7794 е извършено от Лунната обсерватория — през 1997-ма! Е, ще го прехвърля през 2017-та — навреме за стотния ми рожден ден.

Само няколко часа след като написах горните редове, с радост научих, че Астероид 4923 (1981 E027), открит от С. Д. Бъс в Сайдинг спринг, Австралия, на 2 март 1981 г., е наречен Кларк, отчасти заради проект „Космическа стража“ (вж. „Среща с Рама“ и „Чукът на Бога“). С дълбоки извинения ми съобщи, че поради злополучно недоглеждане номер 2001 вече не е на разположение, тъй като бил определен за

някой си А. Айнщайн. Извинения, извинения...

Но с искрено удоволствие научих, че Астероид 5020, открит на същия ден като 4923, е бил наречен Азимов — макар да ме натъжи фактът, че старият ми приятел никога няма да го разбере.

СЕДЕМНАЙСЕТА ГЛАВА: ГАНИМЕД

Както е обяснено в сбогуването и в „Бележки на автора“ към „2010: Втората Одисея“ и „2061: Третата одисея“, надявах се, че амбициозната мисия „Галилей“ до Юпитер и неговите луни вече ще ни е дала много по-подробна информация — както и смайващи снимки отблизо — за тези странни светове.

Е, след много забавяния „Галилей“ стигна до първата си цел — самия Юпитер — и се справя възхитително. Но уви, има проблем — кой знае защо главната антена изобщо не се разтвори. Това означава, че изображенията трябва да се пратят с нискообхватна антена и че ще пристигнат мъчително бавно. Макар че за да се компенсира това, бяха направени чудеса с препрограмирането на бордовия компютър, ще са необходими часове за получаване на информация, която би трябвало да пристигне само за минути.

Така че трябва да имаме търпение — и аз бях в мъчителното положение да проучвам Ганимед на хартия точно преди „Галилей“ да започне да го прави в действителност на 27 юни 1996 г.

На 11 юли 1996 г., само два дни преди да завърша тази книга, качих първите изображения от Джей Пи Ел — за щастие нищо — засега! — не противоречи на моите описания. Но ако сегашните пейзажи на надупчените с кратери ледени полета внезапно отстъпят пред палмови дървета и тропични плажове — или още по-лошо, на плакати „ЯНКИ, ВЪРВЕТЕ СИ“ — сериозно ще загазя...

Очаквам с особено нетърпение снимките отблизо на „Ганимед сити“ (Седемнайсета глава). Това удивително образувание е точно такова, каквото го описвам — макар че се колебаех да го направя, защото се страхувах, че моето „откритие“ може да попадне на първите страници на „Нешънъл приварикейтър“^[20]. Ганимед сити ми изглежда далеч по-изкуствен от прословутото „марсианско лице“. И какво от това, че улиците и булевардите му били широки по десет километра? Навярно ганимедците са били ОГРОМНИ...

Градът може да се види на снимките от „Вояджър“ с номера 20637.02 и 20637.29 или в по-достъпния монументален труд на Джон Х. Роджърс „Гигантската планета Юпитер“ (Cambridge University Press, 1995).

ДЕВЕТНАЙСЕТА ГЛАВА: БЕЗУМИЕТО НА ЧОВЕЧЕСТВОТО

За доказателства, подкрепящи твърдението на Хан, че по-голямата част от човечеството е поне отчасти безумна, вж. 22 епизод „Среща с Мария“ от телевизионната ми поредица „Загадъчната вселена на Артър Кларк“. И имайте предвид, че християните представляват съвсем малка група от нашия вид: далеч по-огромен брой вярващи, отколкото онези, които са почитали Дева Мария, са боготворили такива напълно несъвместими божества като Рама, Кали, Шива, Тор, Вотан, Юпитер, Озирис и така нататък, и така нататък...

Най-удивителният — и зловещ — пример за блестящ човек, чиито вярвания са го превърнали в яростен лунатик, е Конан Дойл. Въпреки безкрайните доказателства, че любимите му медиуми са мошеници, вярата му в тях останала непоклонима. И създателят на Шерлок Холмс дори се опитал да убеди великия фокусник Хари Худини, че се „дематериализира“, за да изпълнява невероятните си номера с измъкване от вериги — често основаващи се на трикове, които, както би се изразил д-р Уотсън, са

„абсурдно прости“. (Вж. есето „Нелогичността на Конан Дойл“ в „Нощта е голяма“ от Мартин Гарднър.)

Американските имиграционни власти предприеха мерки поне срещу едно от варварствата на религиозна основа. Списанието „Тайм“ („Повратни точки“, 24 юни, 1996) съобщава, че момичетата, подлагани на генитално осакатяване в родните си страни, трябва да получават убежище в САЩ.

Вече бях написал тази глава, когато попаднах на „Глинените крака: силата и обаянието на гурутата“ от Антъни Стор (The Free Press, 1996) — практически учебник по този потискащ проблем. Не е за вярване, че когато със закъснение го арестували, един от тези свети мошеници бил събрал деветдесет и три ролс-ройса! Нещо повече, осемдесет и три процента от хилядите му американски жертви били завършили колеж и следователно отговарят на любимото ми определение за интелектуалец: „Човек, който е получил образование, надхвърлящо интелигентността му“.

ДВАЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА: ЦИЕНВИЛ

В предговора на „2010: Втората Одисея“ от 1982 г. обясних защо съм нарекъл кацналия на Европа китайски космически кораб на името на д-р Циен Хсю Шен, един от основателите на ракетните програми в Съединените щати и Китай.

Роденият през 1911 г. Циен получил стипендия, отвела го през 1935 г. в САЩ, където станал ученик, а впоследствие и сътрудник на блестящия унгарски специалист по аеродинамика Теодор фон Карман. По-късно, отначало като професор в Калифорнийския технически институт, той участвал в създаването на Гугенхаймовата лаборатория по въздухоплаване — пряк предшественик на известната лаборатория по реактивни двигатели в Пасадена. След като Китай проведе изпитание с управляеми ядрени ракети над собствената си територия, „Ню Йорк Таймс“ отбеляза: „Животът на Циен е ирония на историята на Студената война“ („Ръководител на пекинската ракетна програма получил образование в САЩ“, 28 октомври 1966).

Получил достъп до строго секретна информация, през петдесетте години той имал огромен принос в американските ракетни проучвания, но по време на истерията в епохата на Маккарти го арестували по измислени обвинения, след като се опитал да посети родния си Китай. След много разпити и продължително задържане, Циен най-после бил депортиран в родината си — заедно с всичките си несравними познания и опит. Както твърдят мнозина от прочутите му колеги, това било едно от най-глупавите (и най-позорни) неща, които Съединените щати някога са правили.

Според Дзуан Фенган, заместник-директор на комитета по наука и техника в Китайското национално космическо управление, след експулсирането му Циен „започна ракетния бизнес от нулата... Без него Китай щеше да изостане с двайсет години“. Щеше да се забави също смъртоносната противокорабна ракета „Силкуорм“, както и площадката за изстрелване на сателити „Лонг Марч“.

Малко след като завърших този роман, Международната академия по астронавтика ме награди с най-високото си отличие, наградата „Фон Карман“, която трябваше да ми бъде връчена в Пекин! Не можех да откажа това предложение, особено когато научих, че д-р Циен живее там. За съжаление, когато пристигнах в китайската столица, разбрах, че той е в болница и лекарите не му позволяват посетители.

Ето защо съм изключително признателен на личния му секретар, генерал майор Уан Шоюн, който занесе на д-р Циен екземпляри от „2010“ и „2061“ със съответните посвещения. В замяна генералът ми подари издания от него дебел том „Събрани трудове на Х. Ш. Циен: 1938 — 1965“ (Science Press, 16, Donghuangcheggen North Street, Beijing 100707, 1991). Това е удивителна книга, която започва с многобройни съвместни разработки с фон Карман по проблеми на аеродинамиката и завършва със самостоятелни статии върху ракетите и сателитите. Последната част, „Термоядрени електростанции“ („Jet Propulsion“, 07.1965) е написана, докато д-р Циен е бил затворник на ФБР, и разглежда въпрос, който днес е още по-актуален — макар че почти не е осъществен напредък към създаването на „електростанция, използваща реакцията на деутериеви ядра“.

Точно преди да напусна Пекин на 13 октомври 1996 г., с радост научих, че въпреки осемдесет и пет годишната си възраст, д-р Циен продължава да се занимава с научните си проучвания. Искрено се надявам двата ми романа да са му доставили удоволствие и нямам търпение да му пратя тази „Последна Одисея“.

ТРИЙСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА: ЗАЛАТА НА УЖАСИТЕ

В резултат от поредица от заседания на Сената по въпросите на компютърната сигурност през юни 1996 г., на 15 юли 1996 г. президентът Клинтън подписа президентска заповед 13010, насочена срещу „основаващите се на компютър удари срещу информационни или комуникационни компоненти, които контролират важни инфраструктури («киберопасности»)“. С този акт се създава спецчаст за борба с кибертероризма, включваща представители от ЦРУ, Управлението за национална сигурност, военните институции и т.н.

Идваме, Пико...

* * *

След като написах последния абзац, с интерес научих, че финалът на „Денят на независимостта“, който все още не съм гледал, също включва използване на компютърни вируси като Троянски коне! Освен това ми съобщиха, че началото му е идентично с това на „Краят на детството“ (1953) и че съдържа всяко известно научнофантастично клише още от „Пътуване до Луната“ на Мели (1903).

Не зная дали да поздравя сценаристите за единствената им оригиналност — или да ги обвиня в транстемпоралното престъпление „пророческо плагиатство“. Във всеки случай, страхувам се, че не мога да направя нищо, за да попреча на Джон. К. Попкорн да си мисли, че съм откраднал края на „Денят на независимостта“.

Следният материал е заимстван — обикновено със сериозна преработка — от предишните книги от поредицата:

От „2001: Една Одисея в космоса“: Осемнайsetsа глава „През астероидите“ и Трийсет и седма глава „Експериментът“.

От „2010: Втората Одисея“: Единайsetsа глава „Лед и вакуум“, Трийсет и шеста глава „Огън в бездната“ и Трийсет и осма глава „Пейзаж от пяна“.

Благодаря на „Ай Би Ем“ за това, че ми подариха прекрасния малък „Thinkpad 755CD“, на който е написана тази книга. Много години наред ме смущаваше напълно неоснователният слух, че името ХАЛ е получено от буквите, предхождащи тези на Ай Би Ем^[21]. В опит да развенчая този мит на компютърната ера, аз дори накарах създателя на ХАЛ д-р Чандра да го отрече в „2010: Втората Одисея“. Неотдавна обаче ме увериха, че компанията изобщо не се дразни от тази връзка, а дори се гордее с нея. Затова се отказвам от каквито и да е бъдещи опити да изясня нещата — и пращам поздравите си на всички онези,

които на 12 март 1997 г. ще присъстват на „купона по случай рождения ден“ на ХАЛ в (разбира се) Илинойския университет.

С разказание поднасям благодарността си на моята редакторка от „Дел Рей букс“ Шели Шапироу за ужасните десет страници, които впоследствие много допринесоха за крайния продукт. (Да, аз самият съм бил редактор и не страдам от обичайното убеждение на авторите, че представителите на този бранш са вечно недоволни касapi.)

Накрая и най-важно: Най-дълбока благодарност на стария ми приятел Сирил Гарднър, шеф на хотел „Гал фейс“, за гостоприемството на великолепия му (и огромен) личен апартамент, в който писах тази книга. Той ми даде спокоен пристан в тревожно време. Бързам да прибавя, че макар апартаментът да не може да осигури такива просторни въображаеми пейзажи, „Гал фейс“ е далеч по-добър от „Гранимед“ и аз никога през живота си не съм работил в по-комфортна обстановка.

Или пък в по-вдъхновяваща, защото голяма плоча на входа изброява повече от сто държавни глави и други изтъкнати гости, които някога са се забавлявали тук. Сред тях са Юрий Гагарин, екипажът на „Аполо 12“ — втората мисия до Луната — и много театрални и кинозвезди: Грегъри Пек, Алек Гинес, Ноел Коуърд, Кари Фишър от „Междוזвездни войни“... А също Вивиън Лий и Лоурънс Оливие — които за кратко се появяват в „2061: Третата Одисея“ (Трийсет и седма глава). За мен е чест да видя името си сред тях.

Струва ми се логично, че начинание, започнало в прочут хотел — нийоркския „Челси“, онзи извор на оригинален и подражателски гений — завършва в друг, на другия край на света. Но е странно да чувам бруления от мусони Индийски океан само на няколко метра от прозореца си, вместо трафика по любимата ми 23-та улица.

IN MEMORIAM: 18 СЕПТЕМВРИ 1996 Г.

С дълбока скръб чух — буквално докато редактирах тези редове — че Сирил Гарднър е починал два часа по-рано.

Известна утеха ми носи фактът, че той вече беше прочел признателните ми думи, които му доставиха искрена радост.

Сбогуване

„Никога не обяснявай, никога не се извинявай“ — това може би е отличен съвет за политици, холивудски звезди и индустриални магнати, но писателят трябва да се отнася към читателите си с повече внимание. Затова, макар че нямам намерение да се извинявам за нищо, сложният генезис на тетралогията „Одисей“ навярно изисква малко обяснение.

Всичко започна по Коледа 1948-ма — да, 1948-ма! — с разказ от четири хиляди думи, който написах за

конкурс, спонсориран от Би Би Си. В „Постът“ се разказваше за откриването на малка пирамида на Луната, поставена там от някаква извънземна цивилизация, за да чака появата на човечеството като пътуващ между планетите вид. Загатваше се, че дотогава ще сме прекалено примитивни, за да предизвикваме какъвто и да е интерес^[22].

Би Би Си отхвърлиха скромния ми опит и той беше публикуван почти три години по-късно в излезлия един-единствен брой (през пролетта на 1951) на „Десет фантастични истории“ — списание, за което безценната „Енциклопедия на научната фантастика“ иронично отбелязва, че било „най-вече запомнено заради слабата си аритметика“ (в него имаше тринайсет разказа).

„Постът“ потъна в забвение за повече от десетилетие, докато през пролетта на 1964 г. Станли Кубрик се свърза с мен и ме попита дали имам някакви идеи за „пословичния“ (т.е. все още несъществуващ) „добър научнофантастичен филм“. Както се разказва в „Изчезналите светове на 2001“, по време на многобройните си разговори ние решихме, че търпеливият наблюдател на Луната може да ни даде добра отправна точка. В крайна сметка той ни даде нещо много повече, тъй като някъде по време на снимките пирамидата еволюира във вече прочутия черен Монолит.

За да видим поредицата за „Одисеите“ в перспектива, трябва да си спомним, че когато двамата със Станли започвахме да замисляме „Как беше спечелена Слънчевата система“, както я наричаме помежду си, Космическата ера бе едва седемгодишна и нито едно човешко същество не се бе отдалечавало на повече от сто километра от родната планета. Макар президентът Кенеди да бе заявил, че Съединените щати възнамеряват да отидат на Луната „през настоящото десетилетие“, за повечето хора това трябва да е изглеждало като далечна мечта. Когато в мразовития 29 декември 1965 г. започнахме снимките в Саут Лъндън^[23], ние дори не знаехме как изглежда отблизо лунната повърхност. Все още се страхувахме, че първата дума, произнесена от стъпилия на Луната астронавт, ще е „Помощ!“ и той ще потъне във финия като талк пласт лунен прах. Като цяло обаче се справихме сравнително добре: единствено фактът, че лунните ни пейзажи са по-назъбени от действителните — огладени от еоните на триене от метеоритен прах — разкрива, че „2001“ е създаден през епохата преди „Аполо“.

Днес, разбира се, изглежда смешно, че изобщо сме могли да си представим гигантски космически станции, орбитални хотели „Хилтън“ и експедиции до Юпитер още през 2001 г. Сега е трудно разбираемо, че през шейсетте години имаше сериозни планове за постоянни лунни бази и пътувания до Марс — които да се осъществят до 1990 г.! Всъщност, в студиото на Си Би Ес непосредствено след изстрелването на „Аполо 11“ чух вицепрезидента на Съединените щати разпалено да заявява: „Сега трябва да идем на Марс!“.

Както се оказа, той имаше късмет, че не отиде в затвора. Онзи скандал, плюс Виетнам и Уотъргейт, е една от причините тези оптимистични сценарии никога да не се реализират.

Когато през 1968 г. излязоха филмът и книгата „2001: Една Одисея в космоса“, възможността за продължение изобщо не ми идваше наум. Но през 1979 г. наистина бе пратена мисия до Юпитер и ние получихме първите снимки отблизо на гигантската планета и заобикалящите я лунни.

Разбира се, космическите сонди^[24] на „Вояджър“ бяха автоматични, но изображенията, които пратиха, създаваха истински — и напълно неочаквани — светове от нещо, представляващо до този момент само светли точки в най-мощните телескопи. Постоянно изригващите серни вулкани на Йо, надупченото лице на Калисто, странният пейзаж на Ганимед — сякаш откривахме цяла нова Слънчева система. Изкушението да я проуча бе неустойчиво, оттук и „2010: Втората Одисея“, която също ми даде възможност да науча какво се е случило с Дейвид Боумън, след като се събудил в онази загадъчна хотелска стая.

През 1981 г., когато започнах да пиша новата книга, все още бушуваше Студената война и аз чувствах, че ще изпадна в рисковано положение — и ще се изложя на ударите на критиката — като опиша съвместна американско-руска експедиция. Освен това подчертах надеждата си за бъдещо сътрудничество, като посветих романа на нобелиста Андрей Сахаров (тогава все още в заточение) и космонавта Алексей Леонов — когато в Звездното градче му казах, че ще нарека кораба на негово име, той с типичния си темперамент възкликна: „Значи ще е добър кораб!“.

Все още ми се струва невероятно, че когато през 1983 г. направи превъзходната си киноверсия, Питър Хайъмс успя да използва действителните снимки на луните на Юпитер, получени от мисиите на

„Вояджър“ (някои от тях след компютърна обработка в лабораторията за реактивни двигатели, източник на оригиналите). Далеч по-добри изображения обаче се очакваха от амбициозната мисия „Галилей“, която в продължение на много месеци трябваше да извърши подробно проучване на основните спътници. Информацията ни за тази нова територия, до този момент получавана само от кратки полети покрай тях, щеше невероятно много да се обогати — и аз нямаше да имам оправдание, че не съм написал „Втората Одисея“.

Уви — нещо трагично по пътя към Юпитер. Според плановите „Галилей“ трябваше да се изстреля от космическата совалка през 1986 г. — но катастрофата на „Чалинджър“ изключи тази възможност и скоро стана ясно, че поне още десет години няма да получим нови данни за Йо и Европа, Ганимед и Калисто.

Реших да не чакам и завръщането на Халеевата комета (1985) във вътрешните части на Слънчевата система ми даде неустойима тема. Следващото ѝ появяване през 2061 г. щеше да е подходящ момент за трета „Одисея“, но тъй като не бях сигурен кога ще мога да я предам, поисках от издателката си съвсем скромнен аванс. С много скръб цитирам посвещението на „2061: Третата Одисея“:

„В памет на Джуди-Лин дел Рей,
изключителна редакторка,
която купи тази книга за един долар,
но не успя да разбере дали е възвърнала парите си.“

Очевидно не е възможно в поредица от четири научнофантастични романа, писана в период от над трийсет години, характеризиращ се със смайващо техническо и политическо развитие (особено в областта на космическите проучвания), да няма противоречия. В увода към „2061“ написах: „Също както «2010: Втората Одисея» не е пряко продължение на «2001: Една Одисея в космоса», така и тази книга не е пряко продължение на «2010». Всички романи трябва да се разглеждат като варианти на една и съща тема, включващи много еднакви герои и ситуации, но не непременно случващи се в една и съща вселена.“ Ако искате добра аналогия от друга област, чуите какво са направили Рахманинов и Андрю Лойд Уебър с едни и същи ноти, сътворени от Паганини.

Така че в тази „Последна Одисея“ липсват много от елементите на предишните, но други — и надявам се, по-важни — са разработени много по-подробно. И ако някои от читателите на предишните книги загубят ориентация от тези преработки, надявам се, че ще мога да ги убедя да не ми пращат гневни писма, като перифразирам една от любимите ми забележки на известен американски президент: „Това е литература, глупако!“.

При това си е чисто моя литература в случай, че не сте забелязали. Въпреки че ми е било много приятно да си сътруднича с Джентри Лий^[25], Майкъл Кюб-Макдоуъл и покойния Майк Маккуей — и че няма да се поколебая отново да се обърна към най-прочутите имена в бизнеса, ако имам бъдещи проекти, които са прекалено големи, за да се справя с тях сам — точно тази „Одисея“ трябваше да напиша самостоятелно.

Така че всяка дума си е моя — е, почти всяка. Трябва да призная, че открих името на професор Тиругнанасампантамурти (Трийсет и пета глава) в телефонния указател на Коломбо. Надявам се, че настоящият носител на това име няма да възрази. Има и няколко заемки от големия Оксфордски английски речник. И знаете ли, за своя приятна изненада открих, че в него са използвани най-малко шейсет и шест цитата от собствените ми книги, за да се илюстрира значението и използването на определени думи!

Скъпи ОАР, ако откриеш на тези страници някакви полезни примери, моля, заповядай пак.

Извинявам се за скромните покашляния (по последно преброяване десетина) в този послепис, но въпросите, които привличат вниманието, ми се струват прекалено важни, за да бъдат пропуснати.

Накрая бих искал да уверя многобройните си будистки, християнски, хиндуистки, еврейски и мюсюлмански приятели: искрено съм щастлив, че религията, която Шансът ви е дал, допринася за вашия душевен покой (а често, както вече неохотно признава западната наука, и за физическото ви

благосъстояние).

Навярно е по-добре да си безумен и щастлив, отколкото нормален и нещастен. Но е най-добре да си нормален и щастлив.

Дали потомците ни ще успеят да постигнат тази цел ще е най-голямото предизвикателство на бъдещето. Всъщност това спокойно може да определи дали ще имаме каквото и да е бъдеще.

Артър Ч. Кларк

Коломбо, Шри Ланка

19 септември 1996 г.

Бележки

[1] Космически кораб на САЩ. — Бел.пр. ↑

[2] Игра на думи: „Бръшлянова лига“ се наричат няколко от най-реномираните университети в САЩ (Йейл, Харвард, Принстън, Колумбия, Дартмут, Корнел, Пенсилванският университет и Браун). — Бел.пр. ↑

[3] Съдии, 13–16. — Бел.пр. ↑

[4] Заболяване на нервната система, характеризиращо се с резки неволни движения на лицето и крайниците. — Бел.пр. ↑

[5] Бог (лат.). — Бел.пр. ↑

[6] Една от луните на Юпитер. — Бел.пр. ↑

[7] Пърсивъл Лоуъл (1855–1916) — американски астроном. — Бел.пр. ↑

[8] Английското произношение на theos (гр.) — бог. — Бел.пр. ↑

[9] Тит Лукреций Кар (97?-54 г.пр.Хр.) — римски поет и философ. — Бел.пр. ↑

[10] Почетна титла на хиндуистки религиозен учител. — Бел.пр. ↑

[11] Игра на думи — на латински Пий означава „благочестив“. — Бел.пр. ↑

[12] Най-големият и най-добре запазен кхмерски храм в комплекса Анкор, СЗ Камбоджа. — Бел.пр. ↑

[13] Нийл Армстронг (р. 1930) и Едуин Юджийн Олдрин Мл. (р. 1930) — американски астронавти, първите хора, кацнали на луната (20 юли 1969). — Бел.пр. ↑

[14] Алфред Едуърд Хаузмън (1859–1936) — английски поет и класически филолог. — Бел.пр. ↑

[15] Вероятна грешка в превода; по-достоверно е „десет на петнайста степен байта“. Бел.Mandor. ↑

[16] Pico (исп.) — остър връх. — Бел.пр. ↑

[17] В квантовата механика — минимална вибрационна енергия на атом или молекула при абсолютната нула. — Бел.пр. ↑

[18] Уилям Дюрън (1885–1981) — американски историк. — Бел.пр. ↑

[19] През септември 1996 г. учени от Финландия заявиха, че са регистрирали малко (по-малко от 1%) понижаване на гравитацията над въртящ се, свръхпроводящ диск. Ако се потвърди (а по-старите опити, проведени в мюнхенският институт „Макс Планк“, очевидно загатват за подобни резултати), това откритие може да се окаже дългоочакваният пробив. Очаквам новини със заинтригуван скептицизъм. — Бел.а. ↑

[20] Национален лъжец (англ.). — Бел.пр. ↑

[21] В английската азбука. — Бел.пр. ↑

[22] Търсенето на извънземни предмети в Слънчевата система би трябвало да е съвсем нормален клон на науката („екзоархеология“?). За съжаление, той е извънредно дискредитиран от твърденията, че такива находки вече са откривани — и че нарочно са били скрити от НАСА! Не е за вярване, че някой би могъл да повярва в такава нелепост: много по-вероятно е космическата агенция съзнателно да фалшифицира извънземни предмети — за да реши бюджетните си проблеми! (От вас зависи, г-н директор на НАСА...) — Бел.а. ↑

[23] В Шепъртън, унищожен от марсианците в една от най-драматичните сцени на шедьовъра на Уелс „Война на световете“. — Бел.а. ↑

[24] Които използват „прашка“ или „гравитационно привличане“, като прелитаха близо до Юпитер — точно както прави „Дискавъри“ в романа „2001“. — Бел.а. ↑

[25] По някакво невероятно съвпадение, Джентри беше главен инженер в проектите „Галилей“ и „Викинг“. (Вж. въведението към „Рама II“.) Не е негова вината, че антената на „Галилей“ не се разтвори... ↑

Край